

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE İSTATİSTİK BÜTÜNLEŞİK
DOKTORA PROGRAMI

**ARAŞTIRMA YAKLAŞIMLARININ KAVRAMSALLAŞTIRILMASI VE
DOKTORA TEZ SÜRECİ: DOKTORA ÖĞRENCİLERİ VE DANIŞMANLARI
BAĞLAMINDA BİR KARŞILAŞTIRMA ÇALIŞMASI**

Nihan SÖLPÜK

Doktora Tezi

Eskişehir, 2016

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE İSTATİSTİK BÜTÜNLEŞİK
DOKTORA PROGRAMI

**ARAŞTIRMA YAKLAŞIMLARININ KAVRAMSALLAŞTIRILMASI VE
DOKTORA TEZ SÜRECİ: DOKTORA ÖĞRENCİLERİ VE DANIŞMANLARI
BAĞLAMINDA BİR KARŞILAŞTIRMA ÇALIŞMASI**

Nihan SÖLPÜK

Doktora Tezi

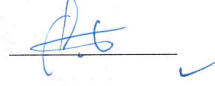
Danışman: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

Eskişehir, 2016

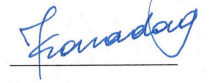
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Nihan SÖLPÜK tarafından hazırlanan “Araştırma Yaklaşımlarının Kavramsallaştırılması ve Doktora Tez Süreci: Doktora Öğrencileri ve Danışmanları Bağlamında Bir Karşılaştırma Çalışması” başlıklı bu çalışma, 12/04/2016 tarihinde *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*’nin ilgili maddesi uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda *başarılı* bulunarak, jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

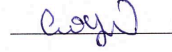
Jüri Başkanı : Prof. Dr. Kevser Setenay ÖNER

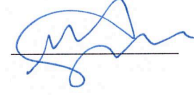
Danışman: Prof. Dr. Engin KARADAĞ

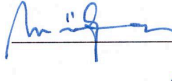
Üye: Prof. Dr. Cemil YÜCEL

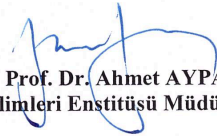

Üye: Doç. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI

Üye: Yard. Doç. Dr. Mehmet ÜLGER

Prof. Dr. Ahmet AYPAY
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Tez çalışmam süresince araştırmacılık deneyimi ile bana yol gösteren, değerli görüş ve yorumlarıyla yolumu aydınlatan, araştırmacılığından çok şey öğrendiğim değerli hocam danışmanım Sayın Prof. Dr. Engin KARADAĞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımı sırasında öğretilerinden istifade ettiğim ve araştırmama katkıda bulunan değerli hocalarım, Sayın Prof. Dr. Cemil YÜCEL, Sayın Prof. Dr. K. Setenay ÖNER, Sayın Doç. Dr. İsmail ACUN ve üzerimde emeği olan diğer bütün hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her anında maddi ve manevi katkılarıyla, sabır ve anlayışlarıyla çalışmalarımdaki başarıma büyük katkısı olan aileme ve değerli desteklerini esirgemeyen sevgili arkadaşlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Araştırma Yaklaşımlarının Kavramsallaştırılması ve Doktora Tez Süreci: Doktora Öğrencileri ve Danışmanları Bağlamında Bir Karşılaştırma Çalışması

Özet

Amaç: Bu çalışmada, eğitim bilimleri alanında doktora yapan öğrencilerin araştırma yaklaşımları ve tez süreçlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, tez danışmanları ve doktora öğrencileri tarafından araştırma yaklaşımlarının nasıl algılandığının saptanmasına çalışılmıştır. Doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımlarını tanımlamak amacıyla, doktora öğrencileri ve danışmanları bağlamında karşılaştırma çalışması yapılmıştır. Böylece, doktora öğrencileri için daha işin başındayken geliştirilip kullanılacak etkili destek mekanizmalarının oluşturulması hedeflenmiştir. Çalışmadaki alt amaçlar ise doktora öğrencilerin araştırma yaklaşımları, tez süreçleri, danışmanların uygulama anlayışları arasındaki farklılıklar ve danışmanların süreç üzerindeki olası etkileridir.

Yöntem: Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmada, iç içe geçmiş vaka çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışmada ele alınan vaka, *araştırma yaklaşımları ve doktora tez süreci* olarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme tekniklerinden benzeşik örnekleme yöntemiyle katılımcılar çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 9 doktora öğrencisi ve 4 tez danışmanından oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir.

Bulgular: Araştırmada katılımcılar genelde eğitim araştırmalarını ve özelde kendi çalışmalarını en çok şu konularda yetersiz görmüşlerdir: *araştırmanın teorik yöntem basamaklarına uygun hazırlanması, teknoloji kullanımı, yeni istatistiksel yöntemlerin kullanımı, nitel ve nicel araştırma yaklaşımları, araştırma sürecinde okul ve üniversiteler arasında iş birliği, zaman yönetimi ve yabancı dil*. Bulgular araştırma yaklaşımları başta olmak üzere doktora öğrencilerinin ve tez danışmanlarının güçlü bir literatürün olması ve araştırma konusuna göre doğru yöntemin kullanılması konularına daha çok değindiklerini ortaya koymuştur.

Sonuç ve tartışma: Bu çalışmada doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve tez süreçleri üzerine elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Çalışmada ayrıca yükseköğretimde tez süreçlerinin ve araştırma yaklaşımlarının nasıl deneyimlendiğine

ilişkin sonuç ve tartışmalara da yer verilmiştir. Çalışma doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve danışmanlık sürecinde karşılaşılan farklılıkların ve potansiyel etkilerinin farkına varmasında da oldukça fayda sağlayacaktır.

Anahtar sözcükler: doktora, eğitim bilimleri, araştırması yaklaşımı, tez süreci, vaka çalışması

Conceptualization of Research and Doctoral Dissertation Process: A Comparative Study with Doctoral Students and Advisors

Abstract

Purpose: The study aims to examine research approaches and dissertation process of doctoral students in the field of educational sciences in Turkey. For the purposes of the study, the perceptions of doctoral students and supervisors regarding research approaches were determined. In order to define research approaches of doctoral students, a comparison study was conducted with doctoral students and supervisors. Here, the aim is to develop support mechanisms for doctoral students to apply during the early phases of the process. The study aims at obtaining data regarding the following issues: the research approaches of doctoral students; dissertation processes; the differences in practice mentalities of supervisors; and potential effects of supervisors on the process.

Method: Being a qualitative study, this dissertation uses interwoven case study design. The case was determined as research approaches and doctoral dissertation process. The participants were selected by using homogenous sampling method, a purposive sampling technique. The study group consists of 9 doctoral students and 4 supervisors. The data obtained in this study were analyzed using descriptive analysis.

Findings: According to the results obtained, participants stated certain weaknesses in educational research and in their research in the following issues: preparation according to the steps of theoretical method; technology use; the use of new statistical methods; quantitative and qualitative research method; the cooperative research development process between schools and universities; time management; and foreign language. The results also showed that doctoral students and supervisors emphasized ‘comprehensive literature’ and ‘the use of correct method according to research topic’.

Results and Discussion: In this study, the results are obtained on research approaches and processes dissertation of doctoral students. The study is devoted to discussion of the results and on the experience of doctoral education and research

approach of the dissertation process. The study is significant in raising awareness about the research approaches of doctoral students, the differences faced during the process and their potential effects.

Key Words: doctoral education, educational sciences, research approach, dissertation process, case study

İçindekiler

Önsöz	1
Özet	2
Abstract	4
İçindekiler	6
Tablolar Listesi	10
Şekiller Listesi	11
Bölüm I: Giriş	12
1.1. Problem Durumu	12
1.2. Çalışmanın Amacı	17
1.2.1. Çalışmanın alt amacı	18
1.3. Çalışmanın Önemi	18
1.4. Sayıtlar	19
1.5. Sınırlılıklar	20
Bölüm II: Literatür	21
2.1. Bilimsel Araştırma ve Önemi	21
2.1.1. Araştırma aşamaları	22
2.1.2. Araştırma yaklaşımları	23
2.1.2.1. Nitel araştırma yaklaşımı	25
2.1.2.2. Nicel araştırma yaklaşımı	27
2.1.3. Eğitim bilimleri alanında araştırmalar	28
2.2. Üniversitede Lisansüstü Eğitim	29
2.2.1. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki niceliksel farklılıklar	30
2.2.2. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki görev tanımları ve sorumlulukları	30
2.2.3. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki keşifleri ve doğrulamaları	32
2.2.4. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki kişisel öğrenimleri ve kazanımları	33

2.2.5. Doktora öğrencilerinin danışmanla ortak çalışmaları.....	35
Bölüm III: Yöntem	37
3.1. Çalışmanın Deseni	37
3.2. Çalışma Grubu	38
3.2.1. Emel (Araştırma Görevlisi).....	39
3.2.2. Prof. Dr. Murat (Danışman Hoca).....	41
3.2.3. Sinan (Araştırma Görevlisi)	42
3.2.4. Prof. Dr. Mert (Danışman Hoca).....	43
3.2.5. Yaşar (Araştırma Görevlisi)	44
3.2.6. Prof. Dr. Nihat (Danışman Hoca).....	45
3.2.7. Mehmet (Araştırma Görevlisi)	45
3.2.8. Prof. Dr. Atilla (Danışman Hoca).....	46
3.3. Pilot Çalışma.....	47
3.3.1. Pilot çalışmanın sonuçları	48
3.3.1.1. Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarına ilişkin görüşleri.....	49
3.4.1.2. Doktora öğrencilerinin araştırma alanı ve konu seçimine ilişkin görüşleri	50
3.4.1.3. Doktora öğrencilerinin araştırmalarda yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri.....	50
3.4.1.4. Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarının alana katkısına ilişkin görüşleri.....	51
3.4.1.5. Doktora öğrencilerinin araştırmalarında var olan teknolojinin kullanımına ilişkin görüşleri.....	51
3.4.1.6. Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmasının raporlanmasına ilişkin görüşleri.....	52
3.4.1.7. Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarının değerlendirilmesine ilişkin görüşleri.....	52
3.5. Veri Toplama Araçları	53
3.6. Verilerin Toplanması	54

3.7. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	54
3.8. Çalışmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	55
3.9. Çalışmanın Etik Boyutu	57
Bölüm IV: Bulgular	58
4.1. Araştırma Yaklaşımının Kavramlaştırılmasına İlişkin Görüşler	58
4.1.1. Dizayn Varyasyonu.....	59
4.1.1.1. Araştırma konusu seçimine ilişkin görüşler	60
4.1.1.2. Araştırma yaklaşımı seçimine ilişkin görüşler	61
4.1.2. İşlem Varyasyonu	63
4.1.2.1. Araştırma süreç yönetimine ilişkin görüşler.....	64
4.1.2.2. Ortak araştırmalar ve yayınlara ilişkin görüşler	65
4.1.3. Aşama Varyasyonu	66
4.1.3.1. Araştırma sürecindeki zorluklara ilişkin görüşler	66
4.1.3.2. Araştırmanın bilinçli yönetimine ilişkin görüşler.....	67
4.1.4. Sonuç Varyasyonu	68
4.1.4.1. İyi araştırmayı oluşturan etkenlere ilişkin görüşler	68
4.1.4.2. Araştırmada doktora öğrencisinin kendi deneyimini değerlendirmesine ilişkin görüşler	69
4.2. Öğrencilerin <i>Doktora Tez Süreçlerine</i> İlişkin Görüşleri.....	72
4.2.1. Emel'in doktora <i>tez sürecine</i> ilişkin görüşleri.....	72
4.2.2. Sinan'ın doktora <i>tez sürecine</i> ilişkin görüşleri	77
4.2.3. Yaşar'ın doktora <i>tez sürecine</i> ilişkin görüşleri.....	81
4.2.4. Mehmet'in doktora <i>tez sürecine</i> ilişkin görüşleri.....	85
4.3. <i>Danışmanların Doktora Tez Yönetimine</i> İlişkin Görüşleri	90
4.3.1. Danışman Dr. Murat'ın doktora <i>tez yönetimine</i> ilişkin görüşleri	90
4.3.2. Danışman Dr. Mert'in doktora <i>tez yönetimine</i> ilişkin görüşleri	96
4.3.3. Danışman Dr. Nihat'ın doktora <i>tez yönetimine</i> ilişkin görüşleri	101

4.3.4. Danışman Dr. Atilla'nın doktora tez yönetimine ilişkin görüşleri	105
4.4. Danışman ve Öğrenci Baskınlık Düzeylerinin Karşılaştırması	111
Bölüm V: Sonuç, Tartışma ve Öneriler	113
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	113
5.2. Öneriler	122
5.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler	122
5.2.1. İleri araştırmalara yönelik öneriler	123
Kaynakça	124
Ekler.....	132
Ek 1: Öğrenci Görüşme Formu - Pilot Uygulama	132
Ek 2: Öğrenci Görüşme Formu - Nihai Uygulama.....	134
Ek 3: Danışmanlarla Yapılan Görüşmede Kullanılan Görüşme Formu	135

Tablolar Listesi

Tablo 1. Araştırma Sürecinde Danışman ve Öğrenci Arasındaki Etkileşim	16
Tablo 3. Katılımcı Demografik Özellikleri.....	39
Tablo 4.1. Doktora öğrencilerinin Araştırma Yaklaşımının Kavramlaştırılmasına İlişkin Görüşleri	70
Tablo 4.2. Doktora Öğrencisi Emel'in Tez Sürecine İlişkin Görüşleri	76
Tablo 4.3. Doktora Öğrencisi Sinan'ın Tez Sürecine İlişkin Görüşleri.....	69
Tablo 4.4. Doktora Öğrencisi Yaşar'ın Tez Sürecine İlişkin Görüşleri	84
Tablo 4.5. Doktora Öğrencisi Mehmet'in Tez Sürecine İlişkin Görüşleri	89
Tablo 4.6. Doktora Öğrencilerin Tez Sürecine İlişkin Görüşleri	79
Tablo 4.7. Danışman Dr. Murat'ın Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri	84
Tablo 4.8. Danışman Dr. Mert'in Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri	100
Tablo 4.9. Danışman Dr. Nihat'in Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri.....	105
Tablo 4.10. Danışman Dr. Atilla'nın Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri.....	109
Tablo 4.11. Ana Temalar Çerçevesinde Katılımcıların Görüşleri	110

Şekiller Listesi

Şekil 1. Nitel Araştırma Sürecinin Adımları	26
Şekil 2. Nicel Araştırma Sürecinin Adımları	27
Şekil 3. Çalışma Yöntem Bölümüne İlişkin Akış Şeması	57
Şekil 4. Çalışmanın Temaları ve Alt Temaları	59
Şekil 3. Danışman ve Öğrenci Baskınlık Düzeyleri	101

Bölüm I: Giriş

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıtları ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Gerçekleştirilen literatür incelemesi sonucunda, doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları, yayınlanmış araştırmaları ya da üzerinde çalışılan henüz tamamlanmamış araştırmaları hakkında sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmada eğitim bilimleri araştırmaları, tanımları ve uygulamaları açısından ortaya çıkan farklı, yeni anlayışlar ve karşılaşılan sorunlar incelenmektedir. Literatürdeki önemli çalışmalardan olan Shavelson ve Towne, (2001) araştırma yaklaşımlarının kavramsallaştırılmasının bilimsel araştırma ilkeleri, bilimsel felsefenin kurumsal temelleri ve bilim insanları arasında uzlaşma üzerine kurulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Akademisyen adaylarının bilimsel araştırma yaklaşımları, araştırmalardaki görev ve sorumlulukları, yaşadıkları zorluklar ve güncel araştırmalarında yeni oluşan problemler çerçevesinde araştırılmıştır. Bu doğrultuda doktora öğrencilerinin yayınlanmamış ve yayınlanmış araştırma çalışmalarıyla ilgili eğitim araştırması algısı, araştırmanın alanı, karşılaşılan zorluklar, çalışmanın alana katkısı, kullanılan yöntem, teknoloji kullanımı, raporlanması ve değerlendirilmesine ilişkin görüşleri üzerine odaklanılmıştır. Tez sürecinde öğrencilerin araştırma amaçları ve bu kapsamdaki uygulamaları da karşılaştırılmıştır. Bunun yanı sıra, araştırmacının tez sürecindeki çalışma sıklığı ve bakış açısı gibi araştırma sürecini etkileyen unsurlar da incelenmiştir. Bir başka deyişle, bu çalışmada doktora öğrencilerinin tez sürecini nasıl deneyimlediklerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ayrıca, doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımlarının nasıl şekillendiğini belirlemek, bu doğrultuda ön plana çıkan problemleri ortaya çıkarmak ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yönelik olarak tasarlanmış bir çalışmadır.

Çalışmada doktora öğrencilerinin yaklaşımlarının etkilendiği unsurlar, bilgi ve yeni teknolojinin araştırmalara etkileri ve geleneksel araştırma yaklaşımlarına ilişkin deneyimli araştırmacıların ve doktora öğrencilerinin düşünceleri gibi konulara cevap aranmış olup, farklı araştırma yaklaşımlarını keşfetmek için kullanılacak bir çerçeve

sunulmaktadır. Araştırmacının araştırma sürecindeki motivasyonunu, amacını ve konu seçimini, konuya ilişkin araştırma ve sonucun okuyucuya aktarılması sürecini etkileyen etkenler karşılaştırılmıştır. Ayrıca çalışmada, araştırmacının konu seçimi, niyeti (amacı), endişeleri (zorlukları), keyif (memnuniyeti), alaka düzeyi (araştırmaya ilgisi) gibi sorunlar da incelenmektedir.

Bu konuyla ilgili çalışmalar, Berelson (1960) tarafından öğrencilerin bölümlerini tamamlayamadan bırakmalarının nedenlerinin incelenmesiyle başlamaktadır. Yapılan çalışma sonucunda bulunan nedenler fakülte yönetimi, enstitüdeki sorunlar ve doktora öğrencisinin bireysel nedenleri olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, doktora öğrencilerin yıpranmaları bu süreçte karşılaşılan önemli sorunlardan biri olarak belirtilmiştir. Bu sorunların öğrencilerden ya da enstitüdeki akademik ilişkilerden kaynaklandığı çalışmada tartışılmıştır.

Yakın zamanda akademik ortamlarda araştırma anlayışları üzerine yapılan çalışmaların çıkış noktasının araştırmacıların araştırmadan ne anladıkları hakkında gözle görülür farklılıklar olduğunu ortaya koyan Brew'in (2001) çalışması olduğu söylenebilir. Yazar araştırmacıların araştırma kavramına dört farklı şekilde baktıklarını belirtmiştir. Bu tanımlardan bir tanesine *domino* anlayışı ismi verilmiştir. Bu anlayışa göre araştırma bir amaca ulaşmak için ayrı öğelerin bir araya getirildiği dolambaçsız bir süreç olarak tanımlanmıştır. Diğer bir tanım ise araştırmayı maden arama sürecine benzetip gizli olanı bulma sürecinin önemini ön plana çıkarmıştır. Bu anlayış araştırmayı cevapları katman katman bulmaya çalışma çabası olarak tanımlayabilmek için *katman* anlayışı olarak adlandırmıştır. Bir diğer anlayışa göre ise, araştırmacılar araştırmanın yayın gibi kişisel fayda getiren ürünlerinin önemini vurgulayarak araştırmayı *ticaret* gibi görmüşlerdir. En son olarak ise araştırmayı öğrenme ve kişisel gelişim bağlamında bir *yolculuk* olarak adlandırmışlardır. Daha sonra, Brew kategorilerine göre benzer araştırmalar yapılmış ve farklı kategorilerde de araştırmalar gerçekleştirilmiştir (*örneğin*; Åkerlind, 2008; Kiley ve Mullins, 2005).

Åkerlind (2008) araştırma algısını akademik araştırma sürecinin oluşumu, gelişimi ve kişisel disipline bağlı olarak ilerlemesi olarak tanımlamıştır. Yazar araştırma algısını araştırmacının niyeti, araştırma süreci, beklenen sonuçları, araştırma amacı ve ifade etmek istediği düşünceleri bağlamında incelemiştir. Åkerlind (2008) dört kategori tanımlamıştır. Birincisi, akademik gereksinimleri yerine getirmek için yapılan

araştırmalar; ikincisi, araştırmacının kendi alanı üzerine yaptığı araştırmalar; üçüncüsü, araştırmacının kişisel gelişimi destekleyen araştırmalar ve dördüncüsü, araştırmacının kendi sınırlarını değiştirdiği ve ya genişlettiği araştırmalar. Ayrıca araştırmacıların niyetler, araştırma süreçleri, beklenen çıktılar, çalışma konusu ve altında yatan duygular açısından araştırma kavramını tanımlamalarında da farklılıklar olduğu belirtilmiştir.

Kiley ve Mullins (2005) göre araştırma yaklaşımları üç farklı gruptan oluşmaktadır: ‘yaratıcı / yenilikçi’, ‘bütünleştirici’, ‘yeni bir yol seçimi’.

- Yaraticı / yenilikçi (yeni bilgiye ulaşmak)
- Bütünleştirici (yeni bir yol olarak verilerin ya da görüşlerin bir araya getirilmesi)
- Yeni yolları seçmek (yeni bir görüş oluşturan araştırma ya da bir problemi aydınlatıcı araştırmalar)

Meyer, Shanahan ve Laugksch (2005) yükseköğretim öğrencilerinin araştırmaya yaklaşımlarını ve araştırmayı nasıl tanımladıklarını incelemiştir. Araştırmacılar üniversite bağlamında öğrencilerin araştırma seçimleri, kararları ve uygulama eylemleri üzerine araştırma yapmışlardır. Yazarlar bu çalışmada Avustralya ve Güney Afrika’daki yükseköğrenim gören 154 öğrencinin araştırma algılarını deneysel modele göre incelemiş ve elde sonuçlar bir araya getirmiştir. Araştırmanın amacı doktora öğrencilerinin araştırmalarını nasıl yaptıklarını ve belirledikleri araştırma içeriklerinin doktora eğitim sürecinde öğrendikleriyle olan ilişkisini incelemektir. Yazarlara göre öğrencilerin araştırma algıları daha araştırmaya başlamadan önce birçok içsel ve dışsal etkene bağlı olarak değişmektedir. Örneğin, bu algı öğrencinin motivasyonu ya da konu hakkındaki bilgisi gibi etkenlere bağlı olarak değişmektedir. Araştırmanın bulguları ayrıca öğrencilerin kendi kültürel geçmişi ve önceki öğrenimleri, kişisel özelliklerindeki farklılıkları ve bireysel görüş farklılıklarının da bu algıyı etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Meyer, Shanahan ve Laugksch (2005) araştırma algıları üzerine olan çalışmalarını akademisyen olmayan öğrenci gruplarıyla yapmışlar ve araştırma algısını sekiz kategoride incelemişlerdir:

- Bilgilerin bir araya toplanması (bir problemin çözüm olasılığı olacak bilgilerin bir araya getirilmesi)

- Doğru buluculuk (araştırmada belirlenen konunun doğru kurulması ve geçerli ve güvenilir bir araştırmanın yapılması)
- Bilgi, keşif ve buluş (var olan bilgiden yola çıkarak yeni bilgilerin ortaya çıkarılması)
- Analitik ve sistematik inceleme (araştırmanın amacı kapsamında sistematik araştırma yapılması)
- Eksiklikler hakkında (araştırılan konunun her zaman yeni bilgilerle ve verilerle geliştirilmesi)
- Var olan bilginin yeniden araştırılması (eski bir araştırmanın yeniden araştırılması)
- Problem temelli (problemin tanımlanması ve çözümü üzerine araştırma yapılması)
- Araştırmayla ilgili kavram yanılgıları

Lovitts, (2001) araştırmasında, doktora öğrencilerinin çalışmalarını bireysel karakteristik özelliklerine bağlı olarak tanımlamıştır. Bunlar öğrencilerin akademik yetenekleri, kişisel özellikleri ve gerçekçi olmayan beklentileri olarak belirtilmiştir. Doktora öğrencilerinin akademik yeteneklerinin bilimsel araştırmalarını ve profesyonel kimliklerinin oluşumunu etkilediği ifade edilmiştir. Doktora eğitimi sürecinde öğrencilerin veri toplama stratejisi ve ölçekler üzerine birçok eğitim almalarına rağmen halen bu süreçte başarısız olmanın nedenleri araştırılmıştır. Buna göre doktora sürecini tamamlayamamanın dört temel nedeni araştırmalarında yanlış yol izlemesi, bireysel motivasyonun düşük olması, doktora programının çok fazla stres ya da baskı oluşturması veya öğrencilerin bireysel tükenmişlikleri olarak ortaya çıkarılmıştır.

Speth, Namuth ve Lee (2007) the Approaches and Study Skills Inventory for Students (ASSIST) ölçeği kısa formu öğrencilerin öğrenme karakteristik çeşitliğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. 18 maddeden OLUŞAN ölçeğinin faktör analizi sonucunda temel, stratejik ve genel olarak üç boyutta öğrencilerin öğrenme karakteristik yapılarını analiz ettiği ortaya çıkarılmıştır. Ives ve Rowley'e (2005) göre danışman ve öğrencisi arasındaki etkileşim doktora öğrencisinin başarısı ya da başarısızlığı üzerinde önemli bir etkidir. Tablo 1 bu etkileşimin boyutlarını aşağıda detaylı bir şekilde sunmaktadır.

Tablo 1

Araştırma Sürecinde Danışman ve Öğrenci Arasındaki Etkileşim (Ives ve Rowley, 2005)

	Fonksiyonel	Çevresindeki kültürü kabullenme	Eleştirel düşünme	Özgürleşme	İlişkiyi geliştirme
Danışman Etkinliği	Görevler doğrultusunda mantıklı ilerleme	Bilgi akışını düzenleme	Zorlukları değerlendirme	Danışmanlık, destek yapılandırıcılık	Deneyimlerine göre denetlemek
Danışmanın bilgi ve becerisi	Yöneticilik	Eskilikleri teşhis etmek	Argüman analiz	Uygulama, yansımalar	Duygusal zekâ
Olası öğrenci tepkileri	Organize bağımlık	Rol model	Sabit, sorgulama, kavga ya da kaçış	Kişisel gelişim, yeniden çerçeveleme	Duygusal zekâ

Ives ve Rowley (2005) öğrencilerin danışman seçimi ve doktora sürecinde çalışma alanlarının seçiminde memnun olmaları gerektiği belirtmişlerdir. Böylece, öğrencilerin daha faydalı bir süreçte ilerleyebildikleri belirtmişlerdir. Ayıca, öğrenciler tarafından deneyimli ve alanında uzman bir danışman seçildiğinde daha nitelikli araştırmalar ortaya çıkarılacağını da ifade etmişlerdir.

Literatür incelendiğinde daha çok bilimsel araştırmalara yönelik tutumu ortaya koymaya yönelik ölçekler bulunmaktadır (Cousins ve Walker, 2000; Korkmaz, Şahin ve Yeşil, 2011; Papanastasiou, 2005). Cousins ve Walker'ın (2000) araştırması 310 eğitimci üzerinde gerçekleştirilmiş ve okullardaki sistematik araştırmalara yönelik eğitimcilerin tutumları çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Walker'ın (2010) araştırması ise 204 lisans öğrencisiyle gerçekleştirilmiş ve eğitim araştırma yöntemleri dersi kapsamında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın beş temel ilkesi; (i) araştırma sorusu belirleme, (ii) araştırmayı planlama, (iii) araştırmayı uygulama, (iv) veri toplama ve (v) sonuçları oluşturma olarak belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalarda katılımcıların anlayışlarını keşfetmek için katılımcı-gözlem, odak grup görüşmeleri veya anketler uygulanmıştır. Bu çalışmalarda aşağıdaki konular ağırlıklı olarak incelenmiştir: akademisyenlerin araştırma algısı (Åkerlind, 2008; Brew, 2001), akademik danışmanların araştırma algısı (Kiley ve Mullins, 2005), yüksek lisans öğrencilerin araştırma algısı (Meyer, Shanahan ve Laugsch, 2005) ve doktora sonrası araştırmacıların araştırma algısı (Åkerlind, 2009).

Literatürde çoğunlukla çalışmaların sadece doktora öğrencilerinin, danışmanların ya da doktora sonrası araştırmacıların anlayışları üzerine yoğunlaştığı söylenebilir. Araştırma yaklaşımları danışman, öğrenci ve öğrenme ortamı arasındaki etkileşimden doğar ve doktora öğrencileri için temel öğrenme ortamı akademik çevreleri ve danışmanlarıdır. Hatta öğrenciler çoğunlukla danışmanlarından edindikleri değer gören fikirleri benimsemektedirler. Bu yüzden bu çalışmada doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları karşılaştırılmış ve bu bağlamda deneyimli tez danışmanlarının strateji ve yönlendirme açısından etkileri incelenmiştir.

Doktora öğrencisinin araştırmaya nasıl baktığı, araştırma konusu, yapılan araştırmanın türü ve araştırmanın sonucuna ilişkin görüşleri bu çalışmadaki temel problem durumlarıdır. Doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımlarının incelendiği bu çalışmada öğrencilerin kendi araştırmalarındaki ya da eğitim alanında yapılan araştırmalardaki farklı anlayışları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma konusu hakkında görüşmelerde söylenenlerle gerçekte yapılanlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, bu çalışmada araştırmacıların araştırma konularını sahip oldukları belli bir araştırma anlayışına göre seçip seçmedikleri belirlenmiştir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı eğitim bilimler alanında doktora öğrencilerin araştırma yaklaşımlarını ve tez süreçlerini incelemektir. Üniversite doktora öğrencilerinin araştırma algıları ve araştırma uygulamaları hakkındaki görüşlerinin araştırması amaçlanmıştır. Bu amaçla, doktora öğrencilerinin yayınlanmış ve yayınlanmamış araştırma çalışmalarındaki eğitim araştırması algısı, araştırmanın alanı, karşılaşılan zorluklar, araştırmanın alana katkısı, kullanılan yöntem, teknoloji kullanımı, raporlanması ve değerlendirilmesine ilişkin görüşleri üzerine odaklanılmıştır. Doktora öğrencilerinin araştırma kavramı hakkındaki görüşleri, araştırma süreçlerindeki farklılıklar üzerine karşılaştırılma yapılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada eğitim bilimleri doktora öğrencilerinin ortak alanları, geleneksel yaklaşımları, kullanılan bilimsel yöntemleri ve teoride öğretilenlerle pratikte yapılanlar arasındaki ilişkilerin karşılaştırması hedeflenmiştir.

Bu çalışma, doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları, yöntemleri ve teknikleri açısından karşılaştırılmasıyla araştırma kavramının nasıl algılandığı konusunda alana katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Bundan dolayı üniversitelerde benimsenen bilimsel araştırma yaklaşımları incelenmiş ve eğitim bilimlerinde yapılan bilimsel araştırmalara ve farklı bakış açılarına ışık tutmak hedeflenmiştir.

1.2.1. Çalışmanın alt amacı

Bu araştırmanın alt amacı, doktora öğrencileri ve tez danışmanlarının eğitim bilimlerinde araştırma yaklaşımları konusundaki algılarının ve tez süreci hakkındaki düşüncelerinin ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmada, katılımcıların araştırmaya olan yaklaşımlarına ışık tutacak bir takım problemlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu alt amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- i. Eğitim bilimlerinde doktora öğrencileri ve tez danışmanları, araştırma sürecini nasıl tanımlamaktadır?
- ii. Doktora öğrencilerinin tez sürecindeki araştırma yaklaşımları nasıldır?
- iii. Danışmanlar, tez sürecinde nasıl bir araştırma anlayışlarına sahiptirler ve bu anlayışların öğrencileriyle uyumu hakkındaki görüşleri nedir?
- iv. Doktora öğrencileri ve tez danışmanları göre araştırmalarda karşılaşılan başlıca zorluklar nelerdir?
- v. Doktora öğrencileri ve tez danışmanları kullanılan araştırma yaklaşımları konusunda neler düşünmektedirler?
- vi. Tez danışmanlığı ve geri bildirimlere ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
- vii. Öğrenciler araştırma sürecinde zayıf ilerleme gösterebilme nedenleri, danışmanlar ve öğrenciler tarafından nasıl değerlendirilmektedir?

1.3. Çalışmanın Önemi

Bu çalışma bir araştırmanın nasıl deneyimlendiği konusu ve araştırma yaklaşımlarının anlaşılabilmesi için bir temel oluşturabilir. Bilimin her gün yeni bulgularla gelişmesi ve hayatın hızla değişmesi bilgi ve becerilerin de değişmesine, sorunları çözmeye yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Böylece bireyler, yeni sorunları eskimiş araçlarla çözememektedir. Yeni sorunları çözmek için birey yeni bilgi ve beceriler öğrenmek ve yeni çözümler aramak zorunda kalmaktadır. Üniversiteler bireye

yeni bilgi ve becerileri kazandırıp bunu uygulayarak sorunlara çözüm bulmasını sağlayan en önemli kurumlardandır.

Üniversitelerdeki nitelikli bilimsel araştırmalar doktora öğrencileri ve tez danışmanlarının araştırma yaklaşımlarını da etkileyebilmektedir. Doktora öğrencilerinin bilimsel araştırmaları kariyer ya da bir işe sahip olmanın ötesinde bir anlam taşımaktadır. Akademik kariyerde ilerleme, sorumluluk alma, meslek sahibi olma ve sosyal anlamda daha yüksek saygınlık kazanmayı ifade etmektedir. Bu anlamda kariyer, başarma duygusu, akademik ödüller, daha iyi hayat biçimi gibi pek çok hususla yakından ilgilidir. Akademik kariyer kazanma sürecinde araştırma etkinliklerini artırma yönünde eğilim, araştırmaların ve tez süreçlerin sorgulanmasını da gerektirmiştir.

Doktora eğitimi süresinde bilimsel araştırmalardaki sorunlar fakülte ya da enstitü yöneticilerin bölümdeki öğrencilerin araştırmalarından daha çok yapısal sorunlarla ilgili olabilmektedir. Öğrencilerin araştırmalarının yetersiz bir şekilde desteklenmesi ya da öğrencilerin bireysel tecrübeleriyle araştırma gerçekleştirirken yaşadıkları sorunlar bu yapısal sorunlara örnek olarak verilebilir. Doktora öğrencilerinin bilimsel araştırma sorunlarını algılayabilmek için kapsamlı ve uzun süreli nitel araştırmalar yapılması önemli fayda sağlayacaktır. Nettles ve Millett (2006) araştırmalarında öğrencinin algıları ya da öğrencilik tecrübelerini ve ilk yıllarındaki başarısızlıklarını incelemiştir.

Araştırmacıların yaklaşımları bu alanda literatüre yeni bir bakış açısı getirmesi bakımından önem taşımaktadır. Deneyimli araştırmacıların görüş ve algılarını sunmak akademisyen adayların gelişmesi bakımından önem taşımaktadır. Çalışmanın ülkemizde nitelikli eğitim araştırmalarına yönelik süreçle ilişkin olarak etkili olabilecek önemli veriler sunması beklenmektedir. Bu nedenle, çalışma uygulamaya yönelik önemli bir değer taşımaktadır.

1.4. Sayıtlar

Doktora öğrencileri ve tez danışmanları görüşmelerde sorulara verdikleri yanıtlar onların samimi görüşlerini yansıtmaktadır. İlk aşamada, çalışma grubuyla yapılan görüşmeler deşifre edilmiştir. Araştırma anlayışları ile ilgili metin kesitleri oluşturulmuş ve eğer araştırma fikirleri ve deneyimleri, araştırma yapma sebepleri ve araştırmanın diğer önemli konuları ile direkt ilgili iseler bu metinlerden seçimler yapılmıştır. Burada

varsayımımız bu öğelerin birleşimlerinin öğrencilerin anlayışını yansıtacağı şeklinde olmalıdır. Metin kesitleri görüşme içinde belli bir konuyu kapsayan kısımlar olarak belirlenmiştir. Daha sonra metin kesitlerinde sunulan farklı anlayışlar ön kategorileri belirlemek amacıyla incelenmiştir.

Tez danışmanlığı kıdemli ve deneyimli araştırmacılar tarafından yapılmış olan doktora ve yüksek lisans tezlerine Yüksek Öğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'ndan hatasız olarak ulaşılmıştır. Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin doğru bir şekilde aktarıldığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmadaki sınırlılıklar şunlardır:

- Araştırma yaklaşımları ve tez süreci karşılaştırması eğitim bilimlerinin Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi ve Eğitim Programları ve Öğretim alanlarıyla sınırlı tutulmuştur.
- Çalışma 2014-2015 ve 2015-2016 akademik yılları içerisinde yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

Bölüm II: Literatür

Bu kısımda çalışmanın nasıl deneyimlendiği ve farklı varyasyonların anlaşılması için temel oluşturabilecek bilgiler sunulmuştur.

2.1. Bilimsel Araştırma ve Önemi

Bireyler, içinde yaşadığı hayatta anlamak ve yorumlamak için bilmeye ve öğrenmeye ihtiyaç duyar. Bilgi arama sürecinde ihtiyaç duyulan bilgilere ya gelişigüzel ya da bilinçli ve sistemli çabalarla ulaşılır. Bu çaba da araştırmacıyı arayışlara ve bu arayışları sistemleştirmeye sevk etmiştir. Bu açıdan bilimsel araştırma öğrenmeye ve iş yapma yollarını geliştirmeye yönelik bir etkinlik olarak da görülmüştür (Kaptan, 1993).

Bilimsel araştırma bilimsel amaçla, bilimsel yöntemlerle ve sistematik araştırmalarla bilgi üretme olarak ifade edilebilmektedir. Araştırmanın bilimsel bir nitelik kazanması ve bilimsel bir amaca hizmet edebilmesi için belli metot ve tekniklerle yürütülmesi gerekir. Herhangi bir bilgi alanını bilim yapan şey kullanılan yöntemler ve bu yöntemlerin sağlamlığıdır (Binbaşıoğlu, 1978). Araştırmada yöntem ve teknik ele alındığında ise yöntem araştırmanın amacını gerçekleştirmek için kullanılan genel yaklaşım olarak tanımlanır. Araştırma tekniği ise araştırma yönteminin gerçekleştirilebilmesi için kullanılan bilgi toplama aracıdır.

Genel olarak, bilimsel araştırmaların ülkenin geleceği açısından çok önemli bir değer taşıdığı belirtilmiştir. Bilimsel araştırmaların günümüzde en büyük kaynağı olarak üniversiteler gösterilmektedir. Üniversitenin var olmasının temel nedenlerinden biri araştırma, yani yeni bilgi üretmektir. Bu üniversiteleri diğer kademelerdeki öğretim kurumlarından ayıran en temel özelliktir (Moses, 1990). Vidal ve Quintanilla' a (2000) göre üniversite kurumlarında yapılan tüm araştırmalar bilim, teknoloji ve sanayi sistemi için önemlidir. Tüm araştırma etkinliklerinde doğru ve güvenilir bilginin üretilebilmesi bu açıdan da hayati önem taşımaktadır. Ülkemizde bilimsel araştırmaların sayısında son yıllarda önemli düzeyde artışlar sağlanmasına rağmen halen araştırma alanında gelişmiş ülkelerin oldukça gerisindedir.

2.1.1. Araştırma aşamaları

Çalışmanın türü ve modeli ne olursa olsun, takip edilecek bilimsel yöntem, John Dewey'in How we think (Nasıl düşünürüz) adlı eserinde listelenmiştir. Çalışmaların türüne göre bu aşamalarda yapılacaklar işler de farklılaşmaktadır. Her bilimsel çalışmada bu aşamalar gerçekleştirilmektedir. Bu süreç beş basamaklı olup şöyle sıralanmaktadır:

- i. Güçlüğüün sezilmesi, ihtiyacın duyulması
- ii. Problemin tanımlanması (güçlüğüün araştırılarak bir problem alanı olarak belirlenmesi)
- iii. Çözüm tasarlanması (hipotezlerin kurulması ve cevaplandığında problemin çözümüne yardım edecek sorunların tespit edilmesi)
- iv. Doğrulayıcıların (deney, gözlem ve diğer yollarla ulaşılabacak verilerin) belirlenmesi)
- v. Hipotezlerin test edilmesi (gerekli verilerin toplanarak sonuçların çıkarılması)

Day ve Gastel'e (2006) göre bilimsel araştırma sorunlara çözüm bulmak, güvenilir ve doğruluk derecesi yüksek veriler toplamak ve analizler yaparak sorunlara çözüm bulmak için yapılan planlı ve sistemli bilimsel çalışmalardır. Bilimsel araştırmanın aşamaları temel olarak aşağıdaki gibidir:

- i. Konu Seçimi
- ii. Amaçların Belirlenmesi
- iii. Kaynak Tarama (Klasik ve Güncel yayınlar)
- iv. Amaçların Revizyonu
- v. Araştırma ve İstatistiksel Hipotezlerin belirlenmesi
- vi. Toplum (Hedef Toplum, Evren) ve Örneklemin belirlenmesi
- vii. Değişkenler ve Ölçeklerin belirlenmesi
- viii. Araştırma Tipi ve Deseninin belirlenmesi
- ix. Araştırma Yer-Zaman ve Birimlerinin belirlenmesi
- x. Araştırma Gereç ve Yöntemlerinin belirlenmesi
- xi. İstatistik Yöntemlerin (Örnekleme, Veri Toplama, Testler, Veri Özetleme ve Sunumu (Belirtici İst., Tablo, Grafik)) belirlenmesi
- xii. Araştırma/Anket formu/Araçların (Ölçek, Scale) belirlenmesi
- xiii. Denetim, Kontrol, Revizyonlar (Benzetim/Pilot uygulamalar)

- xiv. Araştırma Ekibi, Gözlemci, Görüşmeci belirlenmesi ve eğitimi
- xv. Plan, Bütçe ve Zaman tablosu ve Protokollerin hazırlanması
- xvi. Proje Yazımı, Finansal desteklerin sağlanması
- xvii. Verilerin Toplanması, Veri Girişi, Kontrolü, Özetlenmesi ve Analizi
- xviii. Yorum, Karar ve Genellemelerin yapılması
- xix. Yayına Hazırlama (Arş. Raporu, Tez, Bildiri, Makale, Teknik Rapor)

Day ve Gastel'in (2006) göre bir bilimsel araştırmadaki aşamaları belirlemek için aşağıdaki sorular sorulabilir: hangi konuda? (konu, sorun), niçin? (gerekçe, amaç), nerede? (yer), ne zaman? (zaman), kaç kişide? (örnek, grup), hangi kişilerde? (birim), ne kadar sürede? (periyot), hangi araçlarla? (gereçler), hangi yöntemlere göre? (yöntem), hangi düzende? (araştırma tipi/modeli), kimler tarafından? (araştırma ekibi). Araştırmalar bu soruların cevaplarına uyan çözümlere göre ortaya çıkar. Bir bilimsel araştırmadaki yapılması gerekenler de aşağıdaki gibidir: nasıl uygulanacak? (veri toplama tipi), veriler nasıl? nerede analiz edilecek? (istatistik analiz), sonuçlar nasıl ve nerede sunulacak? (makale, dergi).

2.1.2. Araştırma yaklaşımları

Üniversitelerde akademisyenler ve akademisyen adayları eğitim ve öğretim görevlerinin yanı sıra araştırmacı rolünü de üstlenmişlerdir (Neumann, 1992). Üniversitelerin en önemli özelliklerinden biri öğrencilerini araştırmaya, bilgi ve sorgulamaya teşvik etmektir. Öğrencinin araştırma yaklaşımları bilgi üretimi sürecini etkileyen etkinlikler olarak görülmektedir. Öğrenme ve anlam araştırmacının yaklaşımına göre oluşturulmaktadır. Araştırma bu yaklaşım ve düşüncelerin takibinden ortaya çıkmaktadır (Brew, 2003).

Günümüzde yükseköğrenim öğrenme ve öğretme anlayışları üzerine yapılan araştırmalarda araştırmacının nasıl kavramsallaştırıldığı nadiren araştırma konusu olmuştur ve bir araştırmacının doktora öğrencisi tarafından nasıl yapıldığı üzerine oldukça az sayıda çalışma yapılmıştır. Genelde, araştırmacılar çalışmalarının doğası hakkında kendi düşüncelerini niceliksel farklılıklarla ifade etmektedir. Fakat, bir araştırmacının nasıl kavramsallaştırılacağı hakkında sistematik bir inceleme olmaması nedeniyle, ortak olabilecek fikirler bilimsel ve ampirik olarak incelenememektedir. Yapılan araştırmalar içerik, alana katkı, önem ya da farkındalık sağlama açısından değerlendirilmektedir. Özellikle eğitim bilimlerindeki araştırmalar bir toplumun

düşünceleri ve hayat biçimlerini ortaya çıkarmada bir başlangıç noktası olması nedeniyle oldukça önem taşımaktadır.

Royalty, Gelso, Mallinckrodt ve Garrett'e (1986) göre araştırmacıların tutumları arasından güçlü ilişki ise çalışma konusunda heyecan duyma, araştırma deneyimlerinde görev ve sorumluluk alma, araştırma yaklaşımları gibi konuları olumlu yönde etkilemektedir. Hem öğrenci, hem danışman ortak bir amaç için mevcut bilgi ve onun ötesine geçme çabası içindedir. Araştırma yaklaşımı, araştırmacının kendi çalışmasını anlamlandırmasını sağlayan bir süreçtir (Brew, 2003). Araştırma yaklaşımları farklı nitelikte olduğundan günümüzde farklı araştırmalar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, farklı araştırma yaklaşımlarının kazanılması araştırmalarda daha geniş bir bağlama sahip olmayı sağlayacaktır (Neumann, 1992).

Barnett (1992) yükseköğretimde ders veren akademisyeneler için gerekli zaman ve kaynakların olmasının araştırma etkinliğinin yapılabilmesi için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Yükseköğretimde etkili bir öğretim ve araştırma ilişkisinin sağlanabilmesinin şart olduğuna vurgu yapılmıştır. Araştırma yaklaşımlarında öğretim ve araştırma arasında olumlu bir ilişkinin bazı koşullara bağlı olduğu savunulmaktadır. Elton (2001) göre, bu ilişki sonuçlara değil süreçlere bağlı olarak gelişmektedir. Henkel (2004) çağdaş bilgi toplumlarında araştırma yaklaşımının sorunlarına çözüm getirebilmek için sistematik ve disiplinli araştırmayla bilgi üretebilecek becerilerin kazandırılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu yazarın diğer çıkarımı ise, doktora öğrencilerinin araştırma sürecini nasıl yöneteceğini öğrenmeleri ve buna göre anlamlı yeni bir çerçevenin oluşturabilmesidir.

Üniversitelerde yapılan her araştırma sistematik bir keşif sürecidir. Araştırma problem durumu, belirlenmiş araştırma amacı ve araştırmacının sınırlıkları bağlamında gerçekleştirilebilmektedir. Brew, (2001) araştırmacıların deneyimleri kişisel olarak farklılık gösterdiğinden dolayı çok sayıda çalışmanın araştırmacılara göre değişebildiğine dikkat çekmektedir. Üniversitelerde yapılan araştırmalar da toplumun sosyal yapısını kapsayan sorunu tanımlamalı, çözülecek sorunun boyutlarını belirlemeli, sınırını oluşturmalı, nedenlerini ortaya çıkarmalı ve çözümleri ortaya koyup irdelemelidir. Unrau ve Beck'in (2004) çalışmasına göre, araştırmacılar sorunun sınırlarının nerelere kadar uzandığını araştırmaktadır. Bir sorunun boyutları çoğaldıkça, sınırları genişledikçe, nedenleri çoğalıp derinleştikçe, çözülmesi de güçleşmektedir. Bu

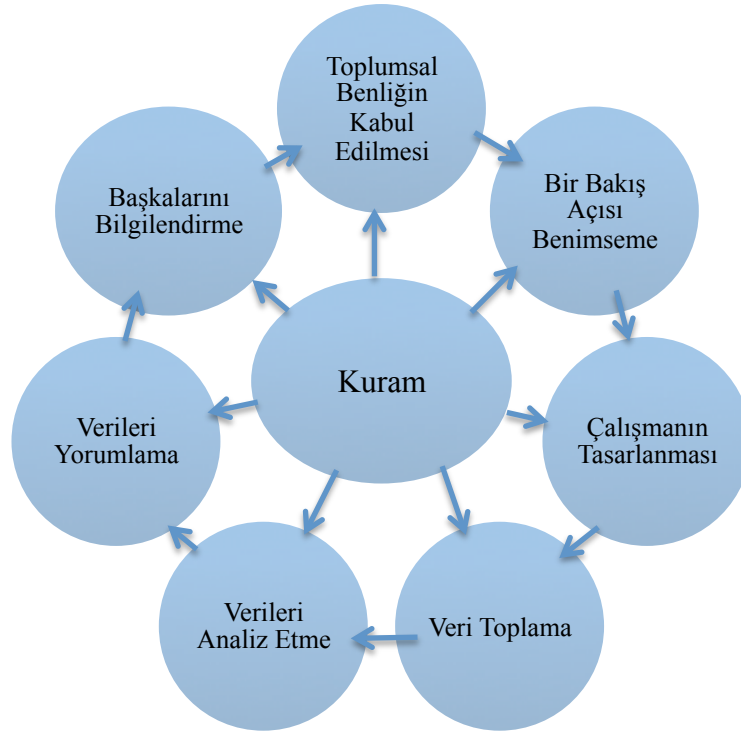
aşamada soruna ne denli geçerli güvenilir ve yeterli çözüm seçenekleri bulunabilirse, sorunu çözme de o denli etkili olmaktadır.

2.1.2.1. Nitel araştırma yaklaşımı

Nitel sözcüğü belli bazı benzer özelliklerin paylaşılmasıyla ortaya çıkan yaklaşımları vurgulamaktadır. Nitel araştırmanın en belirgin özelliklerinden bir tanesi doğal ortamda meydana gelen olağan durumlar üzerinde yapılan araştırmalar olmasıdır. Bu yaklaşım saha araştırmasıyla tanımlanır ve sahada gerçekleştirilmesinin temel nedeni ise davranışın dışsal müdahale ve kontrol olmadan ortaya çıktığında en iyi şekilde anlaşılıyor olmasıdır (Fraenkel ve Wallen, 2006; McMillan, 2000).

Newman, Ridenour, Newman ve DeMarco (2003) tarafından birbirinden bağımsız olmayan genel araştırma amaçları geliştirilmiştir. Yazarlara göre bir araştırma yapmak için şu amaçlar sunulabilir: Bilgi tabanının artırılması; değişiklik veya iyileştirmenin ölçülmesi; karmaşık olguların anlaşılması; yeni fikirler ve teorilerin değerlendirilmesi; yeni hipotezler ve teorilerin üretilmesi; birden fazla paydaşın bilgilendirilmesi; ve geçmiş olayların anlamlandırılması.

Nitel araştırmacılar veri toplama sürecinde olasılıklı olmayan amaçlı örneklem yöntemini kullanma eğilimindedirler. Belirlenen örnekleme göre görüşme yapılacak bireylerin seçiminde bilgiye kaynaktan doğrudan ulaşmak hedeflenmektedir. Araştırma örnekleminin evreni temsil etme gücünden çok araştırma konusuyla doğrudan ilgili olup olmadığı daha önemlidir (Neuman, 2007). Sistematik ve tutarlı bir sürecin takip edilmesi açısından nitel araştırmanın Şekil 1'deki aşamalara göre planlanmasında fayda vardır.

Şekil 1: Nitel Araştırma Sürecinin Adımları

Kaynak: Neuman, W. L. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.

Nitel yaklaşımlar belli bir konuyla ilgili araştırma yaparken araştırmanın tasarlanması ve gerçekleştirilmesinde araştırmacıya esneklik sağlamaktadır. Bu yaklaşımın en önemli özelliği ise araştırmanın her aşamasında duruma göre yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirerek araştırmanın kurgusunda değişiklikler yapılabilmesidir. Diğer bir özelliği de nitel araştırmaların keşfedici araştırmalar olmalarıdır. Alana katkı sağlayacak araştırmalar ya da üzerinde az çalışılmış konuların aydınlatılmasında keşfedici özelliğe sahip araştırmalar oldukça kullanışlı ve yararlıdır (Neuman, 2007).

Neuman, (2007) göre nitel araştırmalarda daha çok sözlü veriler üzerinden sonucu etkileyen nedenler ortaya çıkartılır. Sayısal verilere ve istatistiklere daha az yer verilir. Nitel araştırmacılar görüşme notları, saha notları, fotoğraflar, ses kayıtları, görüntü kayıtları, günlük, kişisel yorumlar, kişisel notlardan farklı veriler elde edebilirler. Bu yaklaşımda, araştırmacı olayların ve bağlamların dilini kullanır ve olayları bağlamı içerisinde inceler. Nitel araştırmacı araştırmayı kendi doğal ortamında yorumlamaya veya bunların anlamlarını ortaya çıkarmaya çalışır.

2.1.2.2. Nicel araştırma yaklaşımı

Nicel araştırmaların temelini oluşturan felsefi varsayım post pozitivizm ya da pozitivizmle uyumludur (Newman ve Benz, 1998; Ridenour ve Newman, 2008). Pozitivist epistemoloji öncelikle belirli bir ontolojiye dayanır. Bu da ‘benim dışında bir gerçeklik vardır’ sayılıdır. Pozitivizm araştırmaların bilimsel yöntemlere dayalı olduğunu varsayar ve doğruya ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir. Sayısal hesaplamaları kapsayan veya özellikler arasındaki ilişkileri keşfeden, tanımlayan ve özetleyen bir araştırma yöntemidir.

Nicel bir ayırım deneysel ve deneysel olmayan araştırmalar arasında yapılır. Deneysel desende temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkilerini test etmektir. Nicel araştırmada araştırmacılar bir veya birden fazla faktör üzerinde kontrole sahiptir. Deneysel araştırmanın gerçek deneysel ve yarı deneysel türleri olmak üzere iki ana türü vardır (McMillan, 2000).

Bailey’e (1982) göre bir araştırma süreci en iyi biçimde dairesel olarak kavranabilir.

Sekil 2: Nicel Araştırma Sürecinin Adımları

Kaynak: Neuman, W. L. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.

Bailey'in ortaya koyduğu araştırma adımları dairesel bir formda sunulmuştur. Bu adımlar araştırmanın önceden planlanması, konunun ve hipotezlerin belirginleştirilmesi ardından buna uygun bir araştırma desenin belirginleştirilmesi, veri toplanması ve veri analiziyle sonuçların yorumlanması olarak adlandırılabilir. Bu durum araştırmaların genelde yapılmış bir tarzda geliştirildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kısacası, araştırmalarda araştırma sorusunun, değişkenlerinin ve analiz biriminin belirlenmesiyle ölçüm süreci başlar. Nicel yaklaşımda ölçüm dedüktif bir süreçtir (Neuman, 1997). Araştırmalarda sonuçların bir faktör ya da faktörler tarafında açıklanıp ve büyük gruplara genellenebilmesi nicel yaklaşımın önemli bir özelliğidir. Bunun sağlanabilmesi için araştırmada iç geçerliği ve dış geçerliği engelleyen faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir.

2.1.3. Eğitim bilimleri alanında araştırmalar

Bilginin ve bilgiyi üretmek için uygun yöntemin ne olduğunun, o bilginin sahibine ve kontrolüne bağlı olduğu bilinmektedir (Lyotard, 1993). Özellikle, eğitim bilimleri alanındaki araştırmalar bilgi üretmek, öğrenimi arttırmak veya eğitim sorunlarını çözmek üzerine yapılan araştırmalardır. Eğitim bilimlerinde arzu edilen nitelikte araştırma düzeyi sağlanamadığı sürece eğitim düzeyini geliştirmek ve ülkeyi gelişmiş ülkeler düzeyine çıkarmak güçtür. Bu nedenle, üniversitelerde eğitim alan doktora öğrencilerinin görüşlerini dile getirmesi ve sorunlarının çözülmesi, ülkenin entelektüel gelişmişliği ve geleceği açısından son derece önemlidir. Doktora öğrencilerinin araştırma algısı ve profesyonel kimliğinin temelleri doktora eğitim sürecinde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, bu süreci etkileyen birçok içsel ve dışsal değişken ortaya çıkarılmıştır. Örneğin, üniversitedeki araştırma uygulamaları, enstitünün bağlantıları, öğrencinin geçmiş tecrübeleri, aynı süreçte eğitim alan akranlarıyla iletimleri, bilgi paylaşımları gibi etkenler doktora araştırma algılarını ve profesyonel kimliklerini etkileyebilmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007).

Eğitim ve bilim sürekliliği için yeni yetişen akademisyen adaylarının araştırmaları önem taşımaktadır. Ayrıca, bu tür araştırmalar eğitimde bilimsel araştırmaların belirli aralıklarla incelenip düzenlenmesi, eğilimlerin belirlenmesi ve ilgili alanda çalışma yürütmek isteyen bilim insanlarına ışık tutmaktadır (Barnett 1992). Eğitim araştırmalarında araştırmacının alana ilişkin sahip olduğu bilgi düzeyi, alanla

ilgili farklı araştırmalara ilişkin bilgi düzeyi, araştırmanın kapsamı, veri toplama araç ve yöntem uygunluğu, veri çözümlleme tekniğinin uygunluğu araştırmanın niteliği açısından önceliklidir.

2.2. Üniversitede Lisansüstü Eğitim

Türkiye’de mevcut yükseköğretim sistemi 1981 yılında çıkarılan yükseköğretim kanunuyla 1982 Anayasası tarafından düzenlenmiştir (Küçükcan ve Gr, 2009). 1981 yılında ise bütün niversiteler Yükseköğretim Kurumuna bağlanmıştır. Yükseköğretim Kurumu anayasada araştırma ve eğitim kurumu olarak tanımlanmaktadır. Kurumların toplumun ve ekonominin ihtiyaçlarına göre yeni ve farklı amaçlara hizmet etmesi gerekmektedir (Küçükcan ve Gr, 2009).

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yükseköğretim kurumlarında yüksek lisans veya doktora programlarında eğitim alabilmek için ulusal çapta bir sınav yapılmaktadır. Doktora eğitimi akademik kariyer hedefleyen bireyler için temel kriterdir. Bireyler için doktora eğitimi en üst eğitim seviyesinden mezun olmak ve elit bir zümreye katılmak anlamına gelmektedir. OECD lkelerinde bilim doktoralarının sayısı 1998 ve 2008 yılları arasında %40 artmıştır. Ülkemiz ve birçok ülke eğitilmiş iş gücünü arttırmak ve ekonomik gelişmeyi sağlamak için doktora eğitimi sürecini sürekli olarak geliştirmekte ve yapılandırmaktadır. Ülkemizde farklı niversite kategorilerinde ve farklı araştırma alanlarında kıdemli araştırmacılar tarafından farklı araştırmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalarda kariyerinin başında olan doktora ğrencilerinin değişen ve gelişen bilgiye ulaşabilmesi fırsatların arttırılması hedeflenmektedir.

Türkiye’nin ğretim elemanı başına düşen ğrenci sayısı bakımından OECD araştırması sonuçlarına göre 45 bin ğretim elemanına ihtiyaç var. Bunun için Türkiye’de her yıl yaklaşık 18 bin 500 ğretim elemanının sisteme dahil edilmesi gerekmektedir. Fakat Türkiye’nin doktora mezunu sayısı oldukça düşüktür. Türkiye yılda 4 bin 500 doktora mezunu verirken, ABD’de 61 bin, Rusya’da 27 bin, Almanya’da 25 bin, Japonya’da 17 bin doktora mezunu vermektedir.

2.2.1. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki niceliksel farklılıklar

Genel olarak, doktora öğrencilerinin araştırmalarında niceliksel farklılıklar yeni çalışmaların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Bu durum da toplumun ilerlemesine ve yeni nesillere bilgi aktarılmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca, niceliksel farklılıklar ülkeden ülkeye ve üniversitelerin bilimsel araştırmalara verdiği önceliklere göre değişebilmektedir. Bir üniversitedeki bilimsel araştırma anlayışının belirlenmesi için gelişimlerin ve mevcut durumun analiz edilmesi gerekmektedir. Bilimsel araştırmalar insanlığa evrensel teoriler veya kavramlar yoluyla hizmet vermektedir. Doktora eğitimi felsefi, bilimsel ve teknik konuları kapsayan geniş bir araştırma alanında gerçekleştirilebilir. Bu anlamda üstlendiği en önemli rol bilinmeyen araştırma ve bilimsel hale getiren araştırmaların geliştirilmesidir (Altbach, 1999).

Doktora öğrencisi tez aşamasına geldiğinde, kendini tanımladığı çalışma kapsamında keşif süreci başlamaktadır. Bu süreç öğrencinin doktoradan mezun olmadan önce kendisindeki profesyonel tercihleri tanımladığı ve danışmanları tarafından kabul edildiği aşamadır. Ayrıca, bu süreçte doktora öğrencisinin tanımladığı profesyonel kimlik ileriki akademik çalışma hayatını etkileyebilmektedir (Enders, 2006). Doktora öğrencilerinin oluşturduğu topluluk üniversite öğrencilerine oranla oldukça küçük olması doktora eğitim gören öğrencilerin önemini artırmaktadır. Dolayısıyla, doktora eğitimini tamamlama oranının düşük olması bilimsel araştırmaların yapılmasını da etkileyebilmektedir (Golde ve Dore, 2001). Austin'e (2002) göre araştırmacıların gerçekleştirdikleri çalışmalar iş hayatı, endüstri, yönetim, sağlık hizmetleri, eğitim ve kültür gibi gelecek nesillerin gelişmesi üzerine önemli olacak konuları içermektedir. Doktora eğitiminde önemli etkenler arasında ekonomik, duygusal, profesyonel ve finansal etkenler sayılabilir. Araştırmacının bireysel araştırmalarını tamamlama isteği önem taşımaktadır. Bu sayede, doktora programındaki öğrencilerin araştırmaları yeterli düzeyde bilgi sağlayarak, yönlendirme yaparak, tavsiyelerde bulunarak ya da imkânlar sağlayarak geliştirilebilmektedir.

2.2.2. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki görev tanımları ve sorumlulukları

Yükseköğretimde doktora öğrencilerinin görev tanımları ve sorumlulukları toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniliklere açık olmalıdır. Doktora eğitim

politikasında ve uygulamalarında belirtildiği gibi doktora öğrencileri hoşgörülü ve sabırlı, açık fikirli, esnek ve uyarlamacı, anlayışlı, cesaretlendirici ve destekleyici olmalı ve genel kültüre, mesleki becerilere ve yeteneklere sahip olmalıdır. Eğitim sürecindeki doktora öğrencilerinin programlarının planlanması ve çeşitlilik getirilmesi, sürecin verimli kullanılması, öğrencilerdeki gelişimin izlenmesi ve öğrencilere uygulamalarla mesleki beceri ve yeteneklerin kazandırılması gerekmektedir (Enders, 2007).

Üniversitelerde verilen doktora eğitimi günümüzde toplumsal açıdan önemli etkiye sahiptir. Doktora eğitim politikaları ve uygulamaları kurum tarafından denetlenmekte ve kurum dışı koordineli araştırmalarla da desteklenmelidir. Bu araştırmalarla kazanılan puanlamalara göre öğrencinin akademik eğitim süreci denetlenmektedir. Bu politika ve uygulamalarla da doktora öğrencilerinin araştırmalarının desteklendiğine dikkat çekilmektedir (Menzies ve Newsom, 2007). Doktora öğrencisinin akademik eğitim sürecini tamamlaması ise üniversiteler için hem akademik başarı hem de finansal bir fayda sağlamaktadır. Öğrencilerin bilimsel araştırmalarını enstitü tarafından belirlenmiş disipline uygun olarak geliştirmeleri beklenmektedir. Üniversitelerde doktora öğrencilerine resmi danışman atanmakta ve bu süreçte öğrenciler çalışmalarını danışman kontrolü ve yardımıyla ilerletmektedir. Danışmanların eğitim stratejileri doktora öğrencilerinin araştırma deneyimleri ve alışkanlıklarını olumlu bir şekilde etkilemektedir (McAlpine ve Amundsen 2009).

Nitelikli akademisyenler üniversitede bilimsel ve demokratik eğitim ve öğretim etkinliklerini gerçekleştiren eğitim kurumlarının uygulanmakta olduğu programın düzeyine bağlı olarak nitelikli araştırmalar geliştirebilirler. Akademisyen aday olacak öğrencilerden ise bilimsel araştırmalarında karşılaştığı problemin varlığını sezebilmesi, problemi tanımlayabilmesi, problemin yapısına ilişkin hipotezler oluşturabilmesi, araştırmadaki değişkenleri belirleyebilmesi, değişkenler arasındaki olası ilişkileri saptayabilmesi, araştırma süreçlerini uygun bir şekilde geliştirebilmesi ve probleme çözüm bulabilmesi beklenmektedir (Archer, 2000). Genel olarak, doktora öğrencileri belirledikleri problem durumu üzerine araştırmalar yapmaktadırlar. Bu süreçte, doktora öğrencilerinin görevi kendi araştırmalarını takip etmek ve araştırmalarını geliştirmek için danışmalarından bilgi elde etmeye çalışmaktır. Doktora öğrencilerinin danışmanı ile birlikte işbirliği içinde araştırma hazırlaması bir seçenek değil eğitim sürecinde olması gereken bir ihtiyaçtır.

2.2.3. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki keşifleri ve doğrulamaları

Günümüzde, eğitim sisteminin bilimsel tutum ve davranışlarına sahip bireyler yetiştirme işlevinin etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Toplumdaki bireylerin yetiştirilmesinde akademisyenler ve akademisyen adayları büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle, üniversitelerde kariyerinin başındaki doktora öğrencilerinin algıları ve bakış açıları önemlidir. Deneyimli araştırmacılar araştırma yapmaya öncülük etmelidir. Bu sayede, diğer araştırmacılara ve deneyimli olmayan araştırmacılara yol gösterici olabilmektedir. Eğitim süresinde birçok tecrübeli danışman doktora öğrencilerinin araştırmalarında keşif ve doğrulamaların ortaya çıkarılmasına yardımcı olmaktadır (Hyland, 2004).

Bir araştırma sürecinde alan bilgisi, teorik çerçeve, literatür taraması ve çıkarımlar, kritik literatür gibi bir çok başka detayın incelenmesi gerekmektedir. Araştırma raporunda okuyucunun daha çok nelerden etkilendiğine ve araştırmanın neleri içermesi gerektiğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Üniversitelerde oluşturulan komiteler yoluyla araştırma aktiviteleri geliştirilmeye ve düzenlenmeye çalışılmaktadır (Artemeva ve Freedman, 2006). Doktora öğrencilerine bilimsel tutum, davranış ve araştırma alışkanlıklarının kazandırılması üniversitelerdeki denetim ve geri bildirimlerle sağlanabilmektedir. Doktora öğrencilerinin araştırmacı tutum ve davranışlara sahip öğrenciler olarak yetişmesi gerekmektedir. Farklı uzmanlık alanlarında araştırma yapan araştırmacıların yetişmesi toplum için önemlidir. Üniversitelerde yapılan her bir bilimsel araştırma ise, alanındaki içeriğin kapsamı ve özellikleri, tablo içerikleri, problem durumu, araştırma soruları, literatür içeriği, metodolojik tanımlama, araştırma sonuçlarına göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar doktora öğrencisinin bireysel tercihlerine göre ortaya çıkar ve bir araya gelip araştırmayı oluşturur (Aitchison Kamler ve Lee, 2010).

Doktora öğrencilerinin bireysel araştırma beklentileri ve yeterlilikleri çalışma sürecinde ortaya çıkmaktadır. Akademik farklılıklarsa doktora eğitim sürecinde üst idari yönetimler tarafından belirlenmiş kurallara ya da kültürel disiplinine göre ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklar ülkelere ve üniversitelere göre değişebilmektedir. Ayrıca, öğrenciler farklı eğitim geçmişine sahip olduklarından dolayı doktora eğitim ve tez araştırma sürecinde zorluklarla karşılaşmaktadır. Bazen araştırmacı ne yapacağını

bilemediği durumlar da yaşayabilmektedir. Akademik araştırmanın en belirgin özelliği ortak bir görüş üzerine nitelikli bir araştırmanın ortaya çıkartılmasıdır. Bir araştırmada ortak bir görüşün ve değerın sağlanması araştırmanın niteliğini etkilemektedir (Paré, 2002).

En önemli etkenlerden biri de doktora öğrencisi ve danışmanın belirlenen konuya ilişkin ilgilerinin olması ve böylece ortak bir alanda araştırmayı beraberce geliştirebilmeleridir. Doktora öğrencilerinin araştırmaları farklı faaliyetleri ve araştırma tecrübelerine ilişkin ortaya çıkan bulgulardan oluşmaktadır (Hall ve Burns, 2009). Ayrıca, araştırmalarının içeriği doktora öğrencilerinin ekonomik durumları, eğitim farklılıkları, geçmişteki ve şimdiki zamandaki eğitim programındaki farklılıkları, jeolojik mesafeleri, bireysel ilgileri ve motivasyonlarına göre değişebilmektedir.

Araştırmayı etkileyen üç farklı etken gözlenmiştir. Birincisi sahip olduğu kültürün araştırmalara etkisi, ikincisi geçmişteki eğitimin etkisi, üçüncüsü devam ettiği eğitim kurumundaki değişimlerin etkisi olarak sınıflandırılmıştır. Doktora eğitim sürecinde bu farklılıklara dikkat ederek ilgili problemlerin çözümü üzerine yapılacak çalışmalara yaklaşım konusunda eğitimlerin verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, üniversitelerde kültürel değişiklikler ve geçmiş eğitim tecrübeleri üzerine araştırmaların nasıl geliştiğinin araştırılması önemsenmelidir (Kamler ve Thomson, 2006). Doktora öğrencilerinin araştırma alanın sınırlarını ve alanını kapsayan araştırmalar yapması, böylece genelleşebilir sonuçlar sunabilmesi sürecinde önemli bir zorluklarla karşılaşabilmektedir (Kamler, 2008). Ek olarak, araştırma araştırmacının kendi bilimsel felsefesi, bilgi birikimi ve önceki araştırmalarına göre oluşabilmektedir.

2.2.4. Doktora öğrencilerinin araştırmalarındaki kişisel öğrenimleri ve kazanımları

Doktora öğrencileri tarafından yapılan araştırmalardaki farklılaşma yeni medya, dijital teknolojiadaki gelişmeler, kültürler arası farklılıklardan kaynaklanabilmektedir (Golde ve Walker, 2006). Öğrencilerin araştırma stratejileri aldığı eğitim ve kendi öğrenimleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin araştırmaları kullanılan stratejilere ve kaynaklara göre değişmektedir. Araştırma yaklaşımı öğrencilerin bilimsel araştırmalarında önemli bir husustur. Leonard, Becker ve Coate'ın (2005) doktora öğrencilerinin araştırma deneyimleri arasındaki farklılıklar hakkında görüşleri öğrenim ve bilimsel gelişmeler üzerine araştırmalar, zorunluluk görevi nedeniyle yapılan

araştırmalar, akademik kariyer amaçlı yapılan araştırmalar veya farklı faydalar elde etme amaçlı yapılan araştırmalar olarak analiz edilmiştir. Doktora öğrencilerinin deneyimlerdeki farklılıklarsa, araştırma sürecindeki stresleri, endişeleri, ilgileri, seçimleri ve kararları sonucunda oluşmaktadır (McAlpine ve Norton 2006). McAlpine Amundsen ve Jazvac-Martek, (2010) araştırmasında doktora öğrencilerinin akademik araştırma tecrübelerinin artmasında özellikle danışmaların önemli rolleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin doktora eğitimi sürecinde tez danışmanlarının görüşlerinden önemli düzeyde etkilenidkleri belirtilmiştir.

Araştırmacı çalışmasını kendi tecrübelerine ve bilgilerine göre oluşturmaktadır. Doktora öğrencileri ve akademik danışmanlarıyla birlikte çalışmalarında aktif araştırma sürecinin bir ögesidir ve bir takımın üyesi gibi araştırma araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi ve raporlanması gibi birçok sorumlulukları vardır. Doktora eğitim süreci öğrencilerin tek başına araştırma yapmaya geçiş sürecidir. Başkaları nasıl araştırma yapıyor yerine, bu süreçte öğrencinin araştırmalarını kendisinin geliştirmesidir (McNiff ve Whitehead, 2006).

Doktora öğrencilerinin akademik kariyer oluşturmada araştırma tecrübeleri yol göstericidir ve öğrencilerin geçmiş ve şimdi zamandaki bilgi birikimlerinden oluşmaktadır. Akademik kimliğin kazanılması uzun bir eğitim sürecini kapsar. Doktora öğrencileri de erken zamanlarda kazandığı akademik bilgilerini araştırmalarına yansıtır ve kişisel tecrübeleri ve akademik danışmanlar aracılığıyla bu kazanımlarını arttırlar (Clandinin ve Connelly, 1990). Kimlik oluşmasında etkili değişkenler ise zekâ düzeyi, iletişim düzeyi ve eğitim kurumudur.

Menzies ve Newsome, (2007) doktora öğrencilerinin mezun olmadan önce akademik yayın ortaya çıkarmak için ciddi bir çaba harcadıklarına dikkat çekmektedir. Öğrencilerin araştırmaları akademik gelişim süreci içerisinde gelişerek ilerlemektedir. Bu gelişim büyük oranda kişisel iletişim; yerel, ulusal ve uluslararası iletişim ağına bağlıdır. Öğrencileri başkalarıyla birlikte araştırma ve yayınlar yapmalı, akademik eğitim sürecindeki ders içerikleri geliştirmeli ve akademik dergiler ya da akademik kongre sempozyumlarda görev almalıdır.

Doktora öğrencisi sorgulayıcı bir düşünceyle kendi akademik kimliğini keskin çizgilerle belirlemiştir. Çünkü eğitim sürecinde doktora öğrencilerinde bilimsel bir düşünce anlayışı var olmaya başlamıştır. Araştırmacının entelektüel ve yaratıcı

düşünme süreci başlamıştır. Doktora öğrencileri tarafından yapılan araştırmalar sorunları belirlemek, sorunlara çözüm bulmak için güvenilir ve doğruluk derecesi yüksek veriler toplamak ve analizler yaparak sorunlara çözüm bulmak için yapılan planlı ve sistemli bilimsel çalışmalardır. Aynı zamanda olayı tanıma, bilinmeyen olayı ortaya çıkarma, tanımlama ve bu olayı etkileyen faktörleri belirleme, olayları aydınlatma, ayrıntıları belirleme, sorunlara çözümler üretme, olay ile olayı etkileyen faktörler arasındaki neden sonuç ilişkilerini, bağıntıları ortaya koyma, geçerli ve güvenilir bilgiler elde etmek amacıyla yapılan planlı ve sistemli bilimsel çalışmalardır. Eğitim alanında ya da eğitim sorunlarıyla ilişkili olarak ve bilimsel yöntemlere başvuruyla yapılan araştırmalardır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Bilimsel araştırmalar için başka bilim insanlarıyla ortak amaçlar çerçevesinde bir araya gelmeyi destekleyici niteliktedir. Bu ilişkiler empatiyi öğretir ve hayata daha farklı bir bakış açısıyla bakılmasını sağlar. Ayrıca farklı kültürlerden insanlarla aynı ortamda yaşamayı ve ortak amaç için çalışmayı öğretir.

2.2.5. Doktora öğrencilerinin danışmanla ortak çalışmaları

Eğitim sürecinde doktora öğrencisinin kendi yetenek, ilgi, ihtiyaç, kişilik yapısına ve şartlara uygun seçimleri yapmasında danışmanın etkisi vardır. Öğrencinin deneyimli araştırmacıyla ortak ilgi ve yeteneklere uygun öğrenme ve araştırma alanı seçmesi, seçilen öğrenim alanında başarılı olunması, akademik disiplini sağlanması gibi hususlar önemli olarak görülmektedir. Eğitim alanında danışmanlığın dinamik bir yapısı vardır. Ayrıca, çalışmaların danışman ve öğrencinin beraber belirlediği amaçlar ve ilkeler üzerine geliştirildiği belirtilmiştir (Tan, 1992).

Doktora eğitiminin genel kapsamı ise kişisel gelişim, akademik disiplin gelişimi, sosyal ve duygusal boyutlarıyla bir bütün oluşturmaktadır. Doktora danışmanlık desteğinin temel amacı öğrencinin akademik çevreye uyum sağlaması, kendine uygun alan seçebilmesi, araştırma projelerinde sorumluluk alabilmesi, eksikliklerini iyileştirmek için yol göstermesi, motivasyonu artırması, verimli çalışma beceri kazandırması, yeteneklerine uygun yönlendirilmesi ve akademik kariyeriyle ilişkili imkanları fark etmesinin sağlanmasıdır. Doktora sürecinde danışmanların rolleri öğrencinin alan bilgisini geliştirmesine destek olmak, öğrencinin bireysel farklılıklarını ortaya çıkarılmasına yardım etmek, öğrencinin bilgi eksikliklerine göre öğrenmeyi anlamlı hale getirmek, öğrencilerin çalışma alışkanlığını desteklemek, ilgi ve yeteneklerini

geliştirmek, akademik danışmanlarla sosyal ilişkinlerini gclendirmek, doktora eğitiminde motivasyonu arttırmak, öğrencilerin kendine gven duygularını geliştirmelerine katkı sağlamak, akademik kimliklerini geliştirmelerine yardım etmek, problem çözme, karar verme ve bireysel çalışma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Tez srecinde danışman ve ğrenci ilişkileri tez başlarken gerekli araştırmalar ve çalışmalar konusunda desteklenmesi, seçilen konuda bilgi birikimi sağlanması, araştırma yntem ve teknikleri konuya uygun etkin kullanılması, araştırma yapmanın desteklenmesi ve sreci zorlaştıran ögeler konusunda öğrencilerine yardımcı olmayı kapsamaktadır.

Bölüm III: Yöntem

Bu bölümde çalışma deseni, çalışma grubu, pilot çalışma, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği ve etik boyutuna ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Çalışmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı temelinde yapılandırılmıştır. Çalışmaya ilişkin algı ve yorumların bulunmasında daha esnek ve toplanan verilerin değerlendirilmesinde daha etkili olduğu düşüncesiyle nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Literatürde nitel araştırmanın tanımı farklı şekillerde yapılmış ve nitel veri analizinde de standartlaştırılmış bir süreçten söz etmek henüz güçtür. Bunu destekleyen diğer bir ifade ise araştırmacıların benimsemiş oldukları yaklaşıma göre nitel araştırma sürecinin farklılaşıyor olmasıdır (Creswell, 2007).

Nitel araştırmalar insanların hayatlarını nasıl anlamlandırdıklarının, deneyim yaşadıkları şeyleri nasıl yorumladıklarının veya sahip oldukları bakış açılarının araştırılması, olay, olgu, norm ve değerlerin incelenmesiyle ilgilidir (Merriam, 1998). Yine araştırmacıya göre nitel veri analizinde anlam ortaya çıkartmak hedef olmasına rağmen, çalışmada araştırmacı betimleme yapmayı veya açıklama yapmayı öne çıkarmaktadır. Bu çalışma eğitim bilimleri bölümü doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımlarında ve tez süreçlerinde etkili olan faktörleri ortaya çıkarmayı amaçladığından çalışma nitel araştırma temelinde tasarlanmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma deseninden vaka çalışması deseni kullanılmıştır.

Gay, Mills ve Airasian, (2009) katılımcıların araştırma bilgilerine ilişkin olarak nasıl ve niçin soruları (*örneğin*; araştırma sürecini nasıl açıkladıkları) yöneltildiğinden, kontrol edilemeyen bir olgunun (*örneğin*; öğrencilerin araştırma yaklaşımları) derinlemesine incelenmesi açısından araştırma soruna cevap bulmak için birden fazla veri kaynağı kullanılması gerektiğinden nitel araştırma desenlerinden *vaka çalışması* deseni kullanılmasını tavsiye etmektedir.

Nitel araştırma desenlerinden biri olan vaka çalışmasında bir veya birkaç duruma ilişkin etkenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırılması, ilgili durumu nasıl etkilediklerinin belirlenmesi ve ilgili durumdan nasıl etkilenildiği üzerine derinlemesine araştırma yapılmaktadır (Merriam, 1998; Yin, 2002). Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada iç içe geçmiş vaka çalışması deseni kullanılmıştır. İç içe geçmiş çoklu vaka çalışmasında, ele alınan veya çalışmaya dahil edilen her hangi bir durum kendi içinde çeşitli alt birimlere ayrılarak araştırılır (Hillman, Lum & Hossler, 2008). Çalışmada ele alınan durum araştırma yaklaşımları açısından doktora öğrencilerinin tez sürecindeki akademik kimliklerinin gelişimidir. Bu gelişim alt durumlara ayrılarak incelenmiş ve iç içe geçmiş çoklu durum çalışması deseni kullanılarak analiz edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu eğitim bilimlerinin Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi ile Eğitim Programları ve Öğretim ana bilimden oluşturulmuştur. Bu iki anabilim dalının seçilmesindeki temel gerekçe, her iki anabilim dalında lisans programının olmamasıdır. Böylelikle söz konusu anabilim dallarında eğitim fakültelerinin her hangi bir alanından mezun olanlar yüksek lisans veya doktora yapabilmektedir. Çalışmada doktora öğrencileri ve tez danışmanları olarak iki farklı çalışma grubundan veriler toplanmıştır. Burada amaç araştırmada birbirine benzeyen durumları katarak çalışma grubu oluşturmaktır. Amaçlı örnekleme tekniklerinden *benzeşik örnekleme* yöntemiyle katılımcılar çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu örnekleme tekniği maksimum çeşitlilik örneklemesinin tam tersidir. Benzeşik örnekleme yönteminde homojen olarak oluşturulan örneklem üzerinde çalışılır (Patton, 2002).

Öncelikle, çalışma grubunu oluşturan katılımcıların belirlemede gönüllük esas alınmıştır. Ayrıca, katılımcılar araştırma soruları kapsamına uygun bilgi birikimleri ve özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan ölçütler ise eğitim bilimleri alanında üniversitede tam zamanlı çalışması ve yeterliği geçmiş doktora öğrencisi olunmasıdır. Bu nedenle, çalışmada doktora öğrencilerinden oluşan katılımcıların çoğunluğu 30 yaşlarında olup tam zamanlı olarak üniversitede araştırma görevlisi olarak çalışmaktadırlar. Diğer çalışma grubu ise doktora öğrencilerinin tez danışmanlarından oluşmaktadır.

Doktora öğrencileri ve danışmanları aynı enstitüden seçilmiştir. Birinci görüşmede katılımcılar doktora tez sürecinde iken, ikinci görüşmede ise aynı katılımcılar doktora tezlerini tamamlamışlardır. Ayrıca, doktora tez süreci tamamlandıktan sonra öğrencilerin tez danışmanlarıyla görüşmeler yapılmıştır.

Pilot çalışma grubunda 9 doktora öğrencisiyle görüşülmüş ve çalışma soruları son haline getirilmiştir. Ana veri toplama sürecindeki çalışma grubu da devlet üniversitesinin eğitim bilimleri enstitüsü doktora programında tez sürecinde öğrenim görmekte olan 4 doktora öğrencisi ve 4 danışman öğretim üyesinden oluşmaktadır. Bu katılımcılara ait bilgiler kısaca aşağıdaki Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcı Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Akademik Unvanı	Bölüm	Lisans ve Yüksek Lisansı Üniversitesi
Emel	Kadın	Araştırma Görevlisi	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi	Aynı üniversite
Sinan	Erkek	Araştırma Görevlisi	Eğitim Programları ve Öğretim	Farklı üniversite
Yaşar	Erkek	Araştırma Görevlisi	Eğitim Programları ve Öğretim	Farklı üniversite
Mehmet	Erkek	Araştırma Görevlisi	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi	Farklı üniversite
Murat	Erkek	Prof. Dr.	Eğitim Programları ve Öğretim	Farklı üniversite
Mert	Erkek	Prof. Dr.	Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	Farklı üniversite
Nihat	Erkek	Prof. Dr.	Eğitim Programları ve Öğretim	Farklı üniversite
Atilla	Erkek	Prof. Dr.	Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi	Farklı üniversite

Çalışmada katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamıştır. Katılımcıların kod isimleri ise *doktora öğrencileri için* Mehmet, Emel, Sinan ve Yaşar, *danışman öğretmenler için* Prof. Dr. Atilla, Prof. Dr. Murat, Prof. Dr. Mert ve Prof. Dr. Nihat'tır.

3.2.1. Emel (Araştırma Görevlisi)

İlk görüşmede doktora öğrencisi Emel'den tez çalışmasının hangi aşamasında olduğu konusunda kendini değerlendirmesi istenmiştir. Birinci görüşmede, Emel tez çalışmasını geliştirmekte olduğunu fakat tezini tamamlayamadığını ifade etmiştir. İkinci

görüşme öncesinde ise Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini aynı üniversitede tamamlamıştır. Emel 1983 doğumlu olup, doktora eğitimini altı yılda tamamlamıştır. Emel doktora eğitimi sürecinde iş disiplini ve zaman yönetimini oluşturmada sorunlar yaşamasından dolayı doktora tez sürecinin uzadığını belirtmiştir. Ayrıca, bu süreç içerisinde evlenmiş olmasının ve yeni bir aile kurmanın sorumluluğunun tez döneminin uzamasına neden olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, doktora tez sürecini dört yıldan daha uzun sürede tamamlamıştır. Kendi deneyimlerine göre doktora tez sürecini zor bir süreç olarak ifade etmektedir.

Tez çalışmasında, önceden uygulama yapmadığı nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenolojik desen üzerine çalışmış ve bu nedenle desen hakkında detaylı ön okumalar yaptığını ifade etmiştir. Yeni bir araştırma yönteminin öğrenilmesinde doğru kaynaklardan yararlanılmasının ve zaman yönteminin etkin yapılmasının tezin niteliği için önemli olduğuna vurgulamıştır. Bu konuda danışmanın yol gösterici olduğunu, ayrıca bu süreçte sıklıkla danışmanıyla birlikte çalıştıklarını ve faydalı olacak kaynaklar hakkında danışmanın bilgi birikiminden yararlandığını da belirtmiştir. Danışmanı bu kaynaklara ulaşmak için öğrencinin çaba sarf etmesini istemiş ve bu amaçla tezinde faydalı olacak kaynakların isimleri konusunda yol göstermiştir ama bu kaynaklara ulaşmanın esas olarak doktora öğrencisinin görevi olduğunu da önemle belirtmiştir.

Emel tez çalışmasında veri toplamak amacıyla görüşmeler, gözlemler ve odak grup çalışmaları yapmış, tez sürecinde kendini ve akademik yeteneklerini geliştirmeye odaklanmıştır. Emel'e göre çalışma konusunu seçmesindeki en önemli neden ise konunun danışmanın ve kendi ilgi alanına yakın olmasıdır. Böylece, öğrenci tez çalışmasında danışmanından konuyla ilgi daha çok bilgi alabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Öğrencinin danışmanıyla ortak bir alanda araştırma yapmasının tez sürecinin doğru ilerlemesi için önemli olduğuna dikkat çekmiştir.

Emel okumaya ilgisi ve yatkınlığı olduğunu vurgulamış olup çalışmalarında ulusal ve uluslararası yeni kitapları ve araştırmaları takip ettiğini ifade etmiştir. Emel tez danışmanıyla birlikte çalıştıklarını ve bilgi birikimine faydalı olacak yayınlara ilişkin düzenli olarak görüştiklerini vurgulamıştır. Tez çalışmasında uzun araştırmalar ve okumalar yaptığını vurgulamıştır. Bu nedenle, Emel iş takviminin gerisinden gelen bir

çalışma disiplini olduğunu, bunun da kendine güven sorunu ve endişe oluşturduğunu belirtmiştir.

Emel tez sürecinde en çok teorik çerçeveye uygun araştırma desenlenmesi aşamasında zorlanmıştır. Bu süreçte, Emel araştırmasında teorik yapının oluşturulmasında danışmanın geribildirimlerine göre çalışmasını geliştirdiğini, ayrıca, Emel'e göre araştırmanın tüm süreçlerinde otoritenin danışmanda olduğu belirtmiştir. Kariyerinin gelişimi için yabancı kaynakları, yeni araştırmaları ve kongre ya da sempozyumları sürekli takip ettiğini de ifade etmiştir. Emel yabancı dil olarak sadece İngilizce bilmektedir. Ayrıca, yayınlanmış makale sayısı üçtür. Emel'in tez danışmanı Prof. Dr. Murat Hoca'dır.

3.2.2. Prof. Dr. Murat (Danışman Hoca)

Danışman Prof. Dr. Murat Hoca doktora eğitimini yurtdışında tamamlamıştır. Şu ana kadar aynı üniversiteden yedi öğrenciye doktora tez danışmanlığı yapmıştır. Üniversitede idari görevlere ve sorumluklara sahiptir. Akademik ulusal ve uluslararası çok sayıda yayını vardır. Dr. Murat bilimsel araştırmaların sürekli takip edilmesi ve yeni araştırmalar yapılmasının akademik gelişim açısından çok önemli olduğunu ve öğrencilerine yeni kazanımlar sağlamak ve örnek olabilmek için sürekli akademik çalışmalarla kendini geliştirmeyi hedeflediğini ifade etmektedir. Çalışma ofisinde alanla ilgili kitaplarını yanı sıra felsefe, sosyoloji ve tarih gibi farklı alanlarda da kitaplar bulunmaktadır. Bunun açıklamasını ise bir bilim insanı olarak farklı alanlarda da bilgiye sahip olması gerektiği şeklinde yapmıştır. Ofisinde öğrencileriyle birlikte araştırmalar yaptığını belirtmiştir. Her doktora ve yüksek lisans tez öğrencine ilişkin kendi notları bulunmaktadır. Öğrencileriyle toplantılarında bu notları yenilemekte ve geçmiş notlara göre çalışmayı programlamaktadır.

Dr. Murat akademik iş disiplinine ve düzenli çalışmaya oldukça önem vermektedir. Fakat öğrencilerin doktora tez sürecini gereğinden az önemsediklerini ve tez araştırmalarına gerektiği kadar zaman ve emek harcamadıklarını ifade etmiştir. Alanla ilgili olarak öğrencilerin birçok konuda yetersiz olduğunu belirtmiştir. Dr. Murat göre bunun en öncelikli nedeni öğrencilerin az okuma yapması ve yeterli araştırma yapmamasıdır. Okuma alışkanlığı olmamasından dolayı öğrencilerin bilgi biriminin yeterli düzeyde olmadığını vurgulamıştır. Örneğin; bir araştırmada yapısal eşitlik modeli çalışmasından önce modele ilişkin uzun okuma ve araştırmalar yapılması

gerektiğini belirtilmiştir. Ancak bir kısım araştırmacıların ya da öğrencilerin maalesef az sayıda araştırma yaparak çalışmalar gerçekleştirdiklerini vurgulamıştır. Bu şekilde araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılan çalışmaların nitelikli ve alana katkı sağlayacak araştırmalar olmadığını ifade etmiştir.

Dr. Murat'a göre araştırmalarda amaç yaratıcılık, işe yarar bir iş çıkarma ve değerli bir görüşü ortaya çıkarma olarak ifade edilmiştir. Fakat araştırmacıların ya da öğrencilerin batılı kaynaklardan oldukça etkilendiklerini belirtilmiştir. Dr. Murat araştırmaların toplum kültürüne uygun olarak geliştirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Doktora öğrencilerinin batı kültüründe ortaya çıkan yeni yöntemleri öğrenmesi ve düşünceleri geliştirmesinde çokça araştırma ve okuma yapmaları gerektiğinden bahsedilmiştir. Tez sürecinde aile yaşantısı ve dış kaynakların doktora öğrencinin motivasyonunu oldukça etkilediğini belirtilmiştir. Bu yüzden doktora öğrencisinin kendi çalışma disiplini geliştirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Böylelikle akademik kariyeri için motivasyonunu arttırabileceğini belirtmiştir.

3.2.3. Sinan (Araştırma Görevlisi)

İlk görüşmede doktora öğrencisi Sinan'dan tez çalışmasının hangi aşamasında olduğu konusunda kendini değerlendirmesi istenilmiştir. Birinci görüşmede Sinan tez çalışmasının ortalarında olduğunu ifade etmiştir. İkinci görüşme öncesinde ise Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Sinan 1985 doğumlu olup doktora eğitimini üç yılda tamamlamıştır. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi boyunca farklı şehirlerde ikamet etmiştir. Yabancı dil olarak İngilizce bilmekte olup yayınlanmış makale sayısı da ikidir. Sinan kendi alanındaki araştırmalarla oldukça ilgili olduğunu belirtmiştir. Sinan danışmanı ile iyi bir iletişimi olduğunu ve ortak araştırmalarında kazanımlarının oldukça çok olduğunu sıklıkla belirtmiştir.

Sinan doktora eğitim programındaki derslerin dışında fazladan dersler almış ve hatta farklı üniversitelerdeki dersleri düzenli olarak takip etmiştir. Ayrıca, alandaki farklı hocalarla da ortak araştırmalar yapmıştır. Bu nedenle, Sinan'ın araştırmaları ve tez çalışması doktora eğitiminde aldığı derslerdeki tecrübeleriyle yakından ilişkilidir. Sinan araştırma tecrübesini geliştirmek için de üniversitedeki danışmanı ve diğer hocalarıyla birlikte araştırmalar yapmaktadır.

Doktora tez konusunu danışmanıyla birlikte seçtiğini ve sonraki tüm bu süreçte danışmanıyla sıklıkla görüşerek ilerlediğini belirtmiştir. Danışmanıyla ortak bir alanda çalıştıklarını ve bu nedenle tezde doğru bir şekilde ilerlediğini vurgulamıştır. Danışmanın tez çalışmasında yol gösterici olduğunu araştırmasının her aşamasında danışmanın bilgi birikiminden önemli oranda faydalandığını belirtmiştir. Çalışma sürecinde zaman yönetimini kendi programladığını ve bu nedenle zaman yönetimi konusunda zorluk yaşamadığını ifade etmiştir. Tez araştırmasında en önemli etkenleri ise kaynaklar, akademik danışmanlar, sınıf aktiviteleri ve dersler olarak ifade etmiştir.

3.2.4. Prof. Dr. Mert (Danışman Hoca)

Doktora öğrencisi Sinan'ın tez danışmanı Prof. Dr. Mert Hoca'dır. Şu ana kadar beş öğrencinin doktora tez danışmanlığını yapmıştır. Doktora eğitimini şu anda eğitim verdiği kurumdan farklı bir şehirde tamamlamıştır. Ulusal ve uluslararası yüzün üzerinde akademik yayını vardır. Eğitim alanında alana katkı sağlayacak birçok bilimsel araştırma yapmıştır. Kapsamlı uzun süreli araştırma projeleri yönetmekte, bir çok dergide hakemlik ve editörlük yapmaktadır. Dr. Mert yeni araştırmaların sürekli takip edilmesi, yeni araştırmaların yapılması ve ortak araştırmalarla öğrencilerin gelişimine destek olunması gerektiğini savunmaktadır. Akademik araştırmaları felsefe, sosyoloji ve psikoloji gibi farklı alanlarla ilişkili olarak geliştirmeyi önemsemektedir. Başarıya ulaşmak için 'çalışmak çalışmak yine çalışmak' ifadelerini sıklıkla vurgulamıştır.

Tez sürecinde öğrencilerin yeterince çalışmadıklarını ifade etmiştir. Doktora tez çalışmasının kolay bir süreç olmadığını ve uzun süreli çalışmanın sonucunda ortaya çıktığını belirtmiştir. Tez sürecinde öğrencilerin kendi bilgi birikimine ilişkin önemli kazanımlar sağlaması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu süreçte danışmanın yol gösterici olduğunu ve gerekli olduğunda öğrenciyi yönlendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Tez sürecinde de öğrencini bilgi birikiminin arttırmasına önem vermekte ve bu yönde öğrencilerinin kendilerini geliştirmesine destek olmaktadır. Öğrencilerin eksik yönlerine göre farklı çalışmalar yaptırmaktadır. Öğrencilerin farklı alanlar ve yöntemlerde de bilgi sahibi olmasına önem vermektedir. Farklı alan ve yöntem konularında yeni araştırmaları takip etmekte ve öğrencileriyle paylaşmaktadır. Tez sürecinde öğrenci danışman ilişkisine önem vermektedir.

Doktora öğrencilerinin akademik performansının yüzde elli danışman yüzde elli doktora öğrencisi tarafından sağlandığı belirtilmiştir. Araştırma sürecinin başarılı

ilerlemesi için öğrencinin alan seçimini kendi ilgi alanına göre belirlemesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, öğrencilerin araştırmalarında başarılı olması için eğitim geçmişinin de etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin enstitüdeki danışmanlar tarafından tercih edilen yöntemler üzerine daha çok araştırmalar yapıldığını ifade etmiştir. Danışmanın tez sürecinde görevini ise öğrenci araştırmasında izlediği yoldan çıktığında onu doğru yönde yönlendirmek olarak açıklamıştır. Aynı zamanda tezin kurallara uygun bir şekilde sınırlıklar ve literatür dikkate alınarak geliştirilmesi gerektiği vurgulamıştır. Doktora öğrencilerinin araştırmalarda yeteneklerini geliştirmek ve deneyimlerini arttırmak için çokça çalışmaları gerektiğine vurgu yapmıştır.

3.2.5. Yaşar (Araştırma Görevlisi)

İlk görüşmede doktora öğrencisi Yaşar'dan tez çalışmasının hangi aşamasında olduğu konusunda kendini değerlendirmesi istenmiştir. Birinci görüşmede Yaşar tez çalışmasını geliştirmekte olduğunu fakat tezini tamamlayamadığını ifade etmiştir. İkinci görüşme öncesinde ise Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Yaşar 1985 doğumlu olup doktora eğitimi üç yılda tamamlamıştır. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi boyunca farklı şehirlerde ikamet etmiştir. Yabancı dil olarak İngilizce bilmektedir. Ayrıca, yayınlanmış makale sayısı ondur.

Yaşar tez sürecinde iki danışmanla birlikte çalışmıştır. İki danışmanla birlikte çalışmanın önemli faydaları olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte alanla ve araştırma yöntemleriyle ilgili bilgi birikimini geliştirmiştir. Tez konusunda yeterli düzeyde bilgi birikimi olduğunu düşünmektedir. Türkiye'de kendi tez konusu üzerine araştırmaların az yapıldığını ve bu yüzden de tez konusu üzerine daha çok çalışma geliştirmek istediğini ifade etmiştir. Yeni bir alanda araştırma yaptığından bahsetmiştir. Araştırma yaptığı alanda fazla çalışanın olmamasından dolayı çalışma sürecinde yeterli düzeyde literatüre ulaşmada zorluklar yaşadığını belirtmiştir.

Görüşme esnasında, Yaşar alanla ilgili belirli problemlerin araştırılması gerekliliğini sıklıkla vurgulamıştır. En sık olarak da *eğitim sürecinde teknoloji kullanımına* vurgu yaparak, uzun bir tez raporlama süreci geçirdiğini ifade etmiştir. Bu sürecin kariyerinde önemli bir adım olduğuna dikkat çekmiştir. Tez sürecini kişisel ve profesyonel başarının kazanılması için büyük bir fırsat olarak tanımlamıştır. Yaşar'a

göre bir araştırma okuyucuların anlayacağı biçimde ve kolay bir şekilde aktarılmalıdır. Araştırmada ilk önce çalışmanın hikayesi, sonra açıklama ve tanımlamalar verilmelidir.

3.2.6. Prof. Dr. Nihat (Danışman Hoca)

Doktora öğrencisi Yaşar'ın tez danışmanı Prof. Dr. Nihat Hoca'dır. Şu ana kadar iki öğrencinin doktora tez danışmanlığını yapmıştır. Doktora eğitimini şu andaki eğitim verdiği kurumdan farklı bir şehirde tamamlamıştır. Dr. Nihat üniversitede üst düzey idari görevlere ve sorumluklara sahiptir. Ayrıca, akademik ulusal ve uluslararası araştırmalarının oldukça çok sayıda olduğunu ve bilimsel araştırmaları sürekli takip ettiğini de belirtmiştir. Ortak araştırmaları önemsemekte ve yeni araştırmaların yapılmasını desteklemektedir. Kendi öğrencilerinin akademik gelişimlerine önem verdiği de gözlenmiştir. Başarının kazanılması için iş disiplinin olması gerektiğini sıklıkla vurgulamıştır.

Doktora öğrencilerinin tez araştırmalarının akademik kimliklerini yansıtan araştırmalar olması gerektiğini vurgulamıştır. Kendi doktora tez çalışmasının akademik kariyerinde ilerlemesinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu süreçte önemli olanın öğrenciye araştırma deneyimi ve alışkanlığının kazandırılması olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda, bu süreç araştırmacının kişisel gelişimine ve alanla ilişkili bilgisine katkı sağlayabildiği bir süreçtir. Araştırmacının çalışma konusu, teorisi, örneklem grubu seçimindeki nedenlerini açıkça ifade etmesinin önemli olduğunu belirtilmiştir. Akademik çalışma disiplininin doktora eğitim sürecinde kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu süreçte danışmanların öğrencilerin eksiklerini görerek araştırmalarını bu kapsamlarda geliştirmelerine destek olmaları gerektiğini belirtmiştir. Tez sürecinden sonra öğrencilerin araştırma alışkanlıklarını değiştirmelerinin zor olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, tez sürecinde doğru araştırma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Alana katkı sağlayacak akademik araştırmaların geliştirilmesi için doktora öğrencilerin araştırma geliştirme sürecini önemsemektedir. Araştırma sürecinde danışmanların öğrenciyle birlikte nitelikli çalışmalar yapmaları gerektiğini vurgulamıştır.

3.2.7. Mehmet (Araştırma Görevlisi)

İlk görüşmede doktora öğrencisi Mehmet'ten tez çalışmasının hangi aşamasında olduğu konusunda kendini değerlendirmesi istenilmiştir. Birinci görüşmede Mehmet tez

çalışmasını geliştirmekte olduğunu fakat tezini tamamlayamadığını ifade etmiştir. İkinci görüşme öncesinde ise Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Mehmet 1985 doğumlu olup ve doktora eğitimini dört yılda tamamlamıştır. Doktora eğitiminden önce evlenmiş ve doktora eğitimi sürecinde ilk çocuğu doğmuştur. Ailesi doktora sürecinde desteklemiş ve her zorlukta yanında olmuştur. Eşi bir devlet okulunda matematik öğretmenliği yapmaktadır. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi boyunca farklı şehirlerde ikamet etmiştir. Devlet okullarında eğitim almış ve yabancı dil olarak İngilizce bilmektedir. Ayrıca, yayınlanmış dört makalesi vardır.

Tez sürecinin bir buçuk yılını sadece literatür araştırması yapmakla geçirmiştir. Alanla ilgili araştırmalarını uzun sürede tamamlaması nedeniyle tez raporlama sürecinde daha yoğun çalışmıştır. Araştırmada esas önemli olanın araştırmacıya bir şey katması olduğunu savunmuştur. Öğrenci danışmanıya farklı konularda da ortak araştırma yapmıştır. Tez sürecindeki en büyük endişeleri ise zaman yönetimini sağlayamamak ve alanıyla ilgili yetersiz okuma yapmaktır. Doktora öğrencisi eleştiri anlamında kendini güçlü hissettiğini ancak kendi eksiklerinin de farkında olduğunu belirtmiştir. Mehmet kendi araştırmalarıyla ilgili kişisel yargılamalar da yapmaktadır. Araştırmanın kişisel bir memnuniyet süreci olduğunu ifade etmiştir. Çalışmaların araştırmacının kişisel tercihleri, keşifleri ve bilgilerinden ortaya çıktığını vurgulamıştır. Araştırmanın araştırmacının sınırlıkları ve yeteneklerine göre geliştiği ifade edilmiştir. Daha sonraki akademik kariyerin ise araştırmacının kendi tercihlerine göre oluştuğunu vurgulamıştır. Doktora sürecinde de rekabet olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin erken bitirme ve kadroya sahip olabilmek için rekabeti içinde olduklarını belirtmiştir.

3.2.8. Prof. Dr. Atilla (Danışman Hoca)

Doktora öğrencisi Mehmet'in tez danışmanı Prof. Dr. Atilla Hoca'dır. Şu ana kadar iki öğrencinin doktora tez danışmanlığını yapmıştır. Doktora eğitimini yurtdışında tamamlamıştır. Üniversitede idari görevlere ve sorumluluklara sahiptir. Akademik ulusal ve uluslararası araştırmaları oldukça çok sayıdadır. Bilimsel araştırmaları sürekli takip etmekte ve yeni araştırmaların yapılmasını desteklemektedir. Ayrıca, öğrencilerinin gelişimini sağlayabilmek için ortak araştırmalar yapmaktadır. Çalışma ofisinde alanla ilgili kitapların yanı sıra felsefe, sosyoloji ve tarih gibi farklı alanlardan da kitaplar bulunmaktadır.

Araştırma yapmanın ve raporlamanın erken yaşta gelişen bir olgu olduğunu ve bunun tecrübeye dayalı geliştiğini ifade etmiştir. Doktora tez sürecini zamanla değişen bir süreç olarak ifade etmiştir. Dr. Atilla'ya göre araştırmacının sosyal gruplarla etkileşimleri görüşlerini, kişisel deneyimlerini veya bilgi birikimlerini değiştirebilmektedir. Öğrencilerin tez sürecini dinamik, bireysel ve deneyimli araştırmacıların deneyimsiz araştırmacılara yol gösterici olmak amacıyla destek oldukları bir süreç olarak ifade etmiştir.

Türkiye'deki tez süreçlerinin yurtdışıyla karşılaştırdığında iyileştirilmesi gereken aşamaları olduğunu vurgulamıştır. Tez sürecindeki öğrencilere konu seçiminde yeterli süre verilmediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin tez önerisi öncesinde yeterli araştırma yapmadıklarını vurgulamıştır. Ayrıca, araştırmaların ilerleyen süreçte de yeterli düzeyde alan ya da yöntem bilgisine sahip olmadan geliştirildiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin araştırmalarında klasik konular üzerine çalışmaları yerine yeni konularda araştırma yaptıkları belirtilmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin ya da araştırmacıların az sayıda kaynağa ulaşabildikleri ve araştırma yöntemlerini belirlemede zorluklar yaşadıklarını vurgulamıştır.

3.3. Pilot Çalışma

Araştırma öncesinde pilot çalışma yapılmış ve doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımlarını tanımlamak amacıyla öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Pilot çalışmanın amacı öğrenci görüşlerine göre nihai araştırma sorularını yapılandırmaktır. Bu nedenle, görüşmelerde doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve doktora tez süreçlerine ilişkin düşünceleri saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, doktora öğrencilerinin kendi araştırma deneyimleri ve tez araştırma süreçleri de değerlendirilmiştir. Bu çalışma doktora öğrencilerine kendi değerlendirmelerini yapmak, görüşlerini ve düşüncelerini ortaya koymak için bir fırsat yaratmıştır.

Pilot çalışma grubu eğitim bilimlerinde dört farklı alanında doktora yapan 9 öğrencilerden oluşmaktadır. Pilot çalışmadaki gönüllü katılımcı doktora öğrencilerinin doğum yılı aralığı 1983 ile 1986 arasında olup dört erkek ve beş kadın doktora öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Doktora öğrencilerin hepsi en az bir yabancı dil bilmekte ve akademik personel olarak üniversitede görev yapmaktadır. Katılımcıların

üniversitedeki doktora eğitim yılları en düşük üç ve en yüksek altı yıldır. Ayrıca, şu anda doktora tez sürecinde olan katılımcıların en az iki makale en çok da on makale çalışması bulunmaktadır. Bu görüşmelerde katılımcılara yarı yapılandırılmış sorular sorulmuş ve sonrasında sorulara ilişkin görüşleri ve önerileri alınmıştır. Pilot çalışmada amaç sorulan soruların işlevselliği hakkında bilgi elde etmektir. Bu nedenle, araştırma amacına uygun soruları ortaya çıkarmak için açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu geliştirilmiş, uygulanmış ve pilot çalışma verileri elde edilmiştir. Görüşme için doktora öğrenciler ile irtibat kurulmuş ve görüşmeye gönüllü olan kişilerle 40 dakika ile bir buçuk saat süre arasında süren görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde açık uçlu sorularla bireylerin kendi araştırma deneyimlerini anlatmaları istenmiş ve araştırma sorularına ilişkin görüşleri elde edilmiştir.

Pilot çalışma doktora öğrencilerin araştırma yapma anlayışlarını, tez süreçlerini ve kendilerini bu süreçte nasıl gördüklerini incelemek üzere tasarlanmıştır. Başlangıçta öğrencilerin araştırmalarındaki konu seçimleri ve amaçları, yöntemleri, çalışma süreçleri ve alanla ilgili yapılan araştırmalara ilişkin görüşleri gibi konularda bilgi almak üzere sorular sorulmuştur. Ayrıca, doktora öğrencilerine kendi araştırma süreçlerindeki deneyimleri (hem olumlu, hem olumsuz) ve danışmanları hakkındaki izlenimleri de sorulmuştur.

3.3.1. Pilot çalışmanın sonuçları

Doktora öğrencilerin araştırma sürecinde görev ve sorumlulukları çalışma sürecinde ortak araştırma yaptıkları kişilerle iyi etkileşimde bulunmak, araştırma doküman kaydı tutmak, gelecekte yapacaklarını planlamak, kendini yönetmek, zamanını yönetmek, araştırmayı geliştirme sorumluluğunu üstlenmek, rapor yazmak, sunum yapmak, çalışmada orijinalliği yakalamaya çalışmak, yaratıcı düşünce için beceriler geliştirmek, kendi yeteneklerini yönlendirebilmek ve araştırmayı oluşturmak olarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde doktora öğrencilerinin araştırmalarında yaşadıkları sorunlar ise öğrenciyle konunun uyuşmaması, çalışma zamanlama programlanmaması, araştırma bulgularının farklı yöntemler ile de sinanmaması, araştırma için yeterli bilgi ve zaman imkânı sağlanmaması, öğrencilerin kaynaklara kolayca ulaşamaması, öğrencinin tek başına çalışmak zorunda kaldığı durumlarda sıkıntılar yaşamaması, geniş örneklem grubu ile çalışılması olarak belirlenmiştir.

Doktora öğrencisinin araştırma yaklaşımını etkileyen unsurlar ise bireysel farklılıklar, cinsiyet, araştırma deneyimi ya da eğitim aldığı kurum olabilmektedir. Örneğin, araştırmacı var olan bir araştırmayı çalışma grubundan farklı şekilde algılayabilmektedir. Bunun nedeni öğrencinin araştırma görüşleri, alan bilgisi, yöntem bilgisi ya da değerlendirmesine yönelik yaklaşımları arasındaki farklılıklar olabilmektedir. Öğrenciler çalışma sürecinin başında farklı nedenlerle araştırmalara başlamakta ve daha sonra araştırmacıya göre hangi çalışma daha avantaj sağlıyorsa onun üzerine çalışmaktadır. Åkerlind'e göre (2008) öğrencilerin araştırma yaklaşımlarındaki farklılıklar; çalışma sonucuna odaklı araştırma, süreç odaklı çalışma, amaç odaklı çalışma ya da yönelim odaklı çalışma yaklaşımı olarak sınıflandırılabilir. Bu sayede, bir fenomenin farklı çerçevelerden de analizi yapılabilmektedir.

Bu çalışma doktora öğrencilerinin araştırma algıları, geleceğe nasıl baktıkları, araştırma uygulamaları ve araştırma süreçlerini değerlendirme süreci hakkında nasıl bir görüşe sahip olduklarını araştırmayı amaçlamıştır. Bu pilot çalışmanın görüşmeleri sonucunda belirlenen kategoriler çerçevesinde eğitim bilimleri doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarına ilişkin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

3.3.1.1. Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarına ilişkin görüşleri

Doktora öğrencilerinin görüşlerinde eğitim araştırması algısının önemli bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Bu kapsamda çalışmada çalışma grubuna eğitim araştırması kavramına ilişkin görüşler ve eğitim araştırmaları hakkındaki çeşitli sorular yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda eğitim araştırması algısına ilişkin farklı veriler elde edilmiştir. Bu bağlamda, doktora öğrencilerinin eğitim araştırması algılarına, (i) eğitimde merak edilen probleminin araştırıp raporlanması veya (ii) eğitimde öncülük edecek çalışmaların yapılması olarak iki alt kategori altında yoğunlaşmıştır.

Eğitimde merak edilen problemlerin çözümüne ilişkin bilimsel çalışmaların yapılması ve bunların özgün olarak raporlanması görüşleri öne çıkmaktadır. Bu alt kategoride eğitim çalışması algısının çalışmacının gözlemlerine ve kişisel bilgi birikimlerine dayalı olarak geliştiği belirtilmektedir. Çalışmanın diğer bir alt kategorisi eğitime öncülük edecek araştırmaların yapılması gerektiğidir. Bir başka deyişle doktora öğrencilerine göre araştırmaların öğrenimi kolaylaştıracak yenilikler veya eğitimde yeni

gelişimler kapsamında yapılması gerekmektedir. Eğitim araştırmalarının doktora eğitimi sürecinde önemli olduğunu düşündükleri de dikkat çekmektedir.

3.4.1.2. Doktora öğrencilerinin araştırma alanı ve konu seçimine ilişkin görüşleri

Çalışma alanının belirlenmesinin araştırma yaklaşımına ilişkin bakış açılarını ortaya koymaya yardımcı olabileceği düşünülmüştür. Bu kapsamda çalışma grubuna eğitim araştırması alanına ve konularına ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Çalışmada eğitim araştırmaları alan ve konularına ilişkin görüşler iki alt kategori altında birleştirilmiştir: (i) popüler araştırma alanları ve (ii) eğitim alanına öncülük edecek konular.

Doktora öğrencilerinin bir kısmı eğitim araştırması alanının belirlenmesinde popüler olan konuların ön planda olduğunu, araştırmaların özgün olması gerektiğini veya daha çok ne merak ediliyorsa onun araştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların diğer bir kısmı ise araştırmaların eğitim alanına öncülük edecek konular olması gerektiğini vurgulamışlardır. Araştırmacının çalıştığı alana katkı sağlayacak araştırmalar yapması gerektiğini de savunmaktadırlar. Kısacası, araştırmaların öznel veya alana katkı sağlayacak ve eğitim ve öğretimi yükseltecek nitelikte olmasına önem verilmektedir.

3.4.1.3. Doktora öğrencilerinin araştırmalarda yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri

Öğrencilerin eğitim araştırmalarında yaşadıkları zorluklar hakkında düşünceleri sorgulanmıştır. Bu bağlamda, eğitim araştırması zorluklarına ilişkin görüşleri, (i) araştırmalarda insanla birlikte çalışmanın zorlukları, (ii) araştırmada raporu hazırlanma sürecindeki zorluklar olarak sınıflandırılmıştır. Böylece, eğitim araştırması zorluklarına ilişkin görüşler iki alt kategori altında birleştirilmiştir.

Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarında farklı zorluklarla karşılaştıkları belirtilmiştir. Çalışmalarında insanla birlikte çalışma en önemli eğitim araştırması zorluğu olarak ön plana çıkmıştır. Bu nedenle, öğrenciler güvenilir verilere ulaşmada zorluklar yaşadıklarını ifade etmiştir. Örneğin; katılımcıların çalışmaya katılma isteklerinin olmadığı veya verilerin toplanmasında ve örneklem bulmada zorluklar yaşadıkları vurgulanmıştır. Diğer alt kategori ise araştırma raporunun hazırlanması

sürecinde zaman yönetiminde zorlanması, çalışma disiplininin kaybı, nitelikli kaynaklara ulaşamaması veya maddi sıkıntılar gibi zorluklardır. Okullar ve üniversiteler tarafından öğrencilere eğitim araştırmalarını rahatlıkla uygulayabilecekleri olanakların sağlanması önerilmektedir. Böylece, doktora eğitimi sürecinde araştırma yapan öğrencilerin yaşadıkları bu sorunlara çözümler getirilebileceği önerilmektedir.

3.4.1.4. Doktora öğrencilerinin eğitim araştırmalarının alana katkısına ilişkin görüşleri

Katılımcılara eğitim araştırmasının alana katkısı, önemi ve yapılma nedenlerine ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Eğitim araştırmasının alana katkısına ilişkin katılımcıların görüşleri, (i) mevcut probleme çözüm sağlayan araştırmaların geliştirilmesi ve (ii) uygulamaya dönük araştırmaların yapılması olarak sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak, eğitim araştırmasının alana katkısına ilişkin doktora öğrencilerinin görüşleri iki alt kategori altında birleştirilmiştir.

Eğitim araştırmasının alana katkısı mevcut probleme çözüm sağlayacak çalışmaların ortaya çıkarılması olarak belirtilmiştir. Katılımcılara göre araştırmanın alana katkı sağlaması için eğitim alanı diğer alanlarla ilişkilendirilerek farklı görüşleri ve düşünceleri ortaya çıkarabilen çalışmaların yapılması gerekmektedir. Diğer katılımcılar ise eğitim araştırmalarının daha çok uygulamaya dönük olduğunda alana katkı sağlayabileceğini vurgulamışlardır. Bunun nedeni olarak da yapılan araştırmalar uygulanamadığında verimsiz olabilecekleri ifade edilmiştir. Katılımcılar araştırmaların işlevsel olması gerektiğini savunmaktadırlar. Kısacası, alana nitelikli katkı sağlayacak bir araştırmanın yapılabilmesi için konu ya da yöntem kadar araştırmanın günlük hayatta uygulanabilir veya araştırma işlevselliği olmasının önemi de belirtilmiştir.

3.4.1.5. Doktora öğrencilerinin araştırmalarında var olan teknolojinin kullanımına ilişkin görüşleri

Katılımcıların eğitim araştırmalarında var olan teknolojilerin (bilgisayar, internet, istatistiksel paket programlar gibi) etkin kullanılması hakkındaki düşünceleri de sorgulanmıştır. Eğitim araştırması ve teknoloji kullanımına ilişkin görüşler, (i) teknoloji kullanımı ve (ii) bilgiye ulaşma yöntemi olarak sınıflandırılmıştır. Kısacası, doktora öğrencilerinin eğitim araştırması için var olan teknolojilerin kullanımı iki alt kategori altında birleştirilmiştir.

Eğitim araştırmalarında gerekli teknolojilerin kullanılması vurgulanmış ve araştırmalarda teknoloji kullanımı ve 6neminin hızla artmakta olduğu belirtilmiştir. Fakat araştırmacıların istatistiksel paket programları kullanımda yetersiz bilgiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle, analizin bir başka kişi tarafından yapıldığı veya kullanılan paket programı hakkında yeterince bilgi sahibi olmadan yapıldığı belirtilmiştir. Bu durumda, araştırmaların uygun araçlarla gerçekteşirildiğine ilişkin şüpheler oluşmakta olduğu vurgulanmıştır. Araştırmada teknolojinin etkili kullanımının bilgiye ulaşmada 6nemli olduğu vurgulanmıştır. Kısacası, araştırma s6recinde teknolojinin doğru ve gerekli d6zeyde kullanılması gerektiği d6ř6n6lmektedir.

3.4.1.6. Doktora 6đrencilerinin eğitim araştırmasının raporlanmasına ilişkin g6r6şleri

Katılımcıların eğitim araştırmasının raporlanması hakkındaki d6ř6nceleri de sorgulanmıştır. Eğitim alışması raporlanmasına ilişkin g6r6şler, (i) alışmanın raporunda bir b6t6nl6k sağlanması, (ii) alışma raporunun yeterli bilgiyi içerecek seviyede olması ve (iii) alışmacının kendi ifadesiyle okuyuculara hitap etmesi olarak sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak, doktora 6đrencilerinin eğitim çalışmasının raporlanmasına ilişkin g6r6şleri 6 alt kategori altında birleştirilmiştir.

Eğitim alanında çalışma raporu hazırlanması s6recinde farklı sorunlarla karşılaşıldığı belirtilmiştir. Çalışma raporunda bir b6t6nl6k sağlanmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak genelde araştırmalarda giriş ve tartışma b6l6mlerinin içeriklerinde eksikliklerin olduğu ya da b6t6nl6đ6n tam anlamıyla sağlanmadığı belirtilmiştir. Çalışma raporunun yeterli bilgiyi içerecek seviyede olması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmacının raporlamada çalışmasını okuyuculara kendi ifadesiyle sunması gerektiği vurgulanmışlardır. Çalışmalarda kalıp c6mlerle anlatımlar yerine anlatılmak istenenlerin okuyucuya araştırmacının kendi ifadesiyle açık ve net olarak aktarılmasının 6nemli olduğu savunulmaktadır.

3.4.1.7. Doktora 6đrencilerinin eğitim araştırmalarının değerlendirilmesine ilişkin g6r6şleri

Katılımcıların eğitim araştırmasının değerlendirilmesi ve araştırma s6recine y6nelik 6nerileri hakkındaki d6ř6nceleri de sorgulanmıştır. Eğitim araştırmasının değerlendirilmesi ilişkin katılımcıların g6r6şleri, (i) araştırmanın k6lt6re uygun olması

ve (ii) okul ve üniversitelerin iş birliğinin arttırılması olarak sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak, doktora öğrencilerinin eğitim araştırmasının raporlanmasına ilişkin görüşleri iki alt kategori altında birleştirilmiştir.

Eğitim araştırmasının değerlendirilmesinde yapılan araştırmanın kültürel bağlamdan kopuk olmaması görüşü öne çıkmaktadır. Yurtdışında geliştirilen ölçeklerin kültüre uygun uyarlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmalarda okul ve üniversite iş birliğinin arttırılması da ifade edilmiştir. Böylece, araştırmalarda gerçek etkenler dikkate alınarak araştırmaların yapılabileceği savunulmaktadır. Kısacası, eğitim araştırmalarının toplumda uygulanabilir araştırmalar olmasına dikkat çekilmektedir.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma yaklaşımları nesnel ölçütlerle açıkça belirlenebilen bir yapı değildir. Bu nedenle, araştırma yaklaşımları konusunda katılımcıların öznel görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Katılımcılarla 2014-2015 ve 2015-2016 eğitim ve öğretim dönemlerinde görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler öğrencilerin araştırma yapma anlayışları, tez süreçleri ve kendilerini bu süreçte nasıl gördüklerini incelemek üzere tasarlanmıştır. Katılımcılarla gerçekleşen görüşmelerde öğrencilerin tez konusu, amacı, yöntemi, kullanılan araçlar, doktora çalışmalarına harcadıkları zaman gibi konularda bilgi almak üzere sorular sorulmuştur.

Çalışmada görüşme sorularının belirlenmesi için öncelikle eğitim bilimleri alanındaki dokuz doktora öğrencisiyle pilot çalışma yapılmış ve sonrasında sorular üzerinde ufak tefek değişiklikler yapılmıştır. Bu sorularda değişiklikler danışman rehberliğinde danışmanın görüşleri de alınarak yapılmıştır. Görüşme soruları açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular araştırmanın problemine ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Görüşme formunda ayrıca, katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri toplamaya yönelik bazı kapalı uçlu sorulara da yer verilmiştir.

Eğitim bilimleri enstitüsünde ve farklı uzmanlık alanlarında çalışan doktora öğrencisi olan araştırma görevlileri ve deneyimli danışmanlarla araştırma yaklaşımlarındaki farklılıklarını analiz etmek için görüşmeler yapılmıştır. Her bir doktora öğrencisiyle görüşmede araştırma amaçları, eğitim araştırması nedenleri, iyi

araştırma tanımları, kişisel ilişkileri, iletişimlerdeki beklentileri, doktorada araştırmalardaki görevleri, araştırma yaklaşım seçimleri ve uygulama alanları gibi konularla ilgili sorular sorulmuştur. Son görüşmede ek olarak, tez sürecinde yaşanan zorluklar, danışmanla ortak araştırmalar, tez sürecinde zaman yönetimi ve üniversitedeki bilimsel araştırma kariyerini ilk yıldaki tecrübelerine göre karşılaştırdığında kazanımlarının neler olduğu gibi sorular sorulmuştur.

3.6. Verilerin Toplanması

Bu çalışmadaki veriler öğrencilerin yaklaşımlarındaki varyasyonları göstermektedir. Görüşmeler Eylül 2014 sonu itibariyle başlamış ve görüşmeler Kasım 2015 sonuna kadar yaklaşık 1 yıllık bir sürede tamamlanmıştır. Gerçekleştirilen görüşmelerden sonra metin kesitleri ortaya çıkarılmış ve elde edilen verilerin analizleri yapılmıştır.

Her görüşme kayıt edilmiş olup görüşmelerin toplam süresi yaklaşık 10 saatin üzerindedir. İlk aşamada görüşmeler yapılmış ve araştırma anlayışlarıyla ilgili metin kesitleri araştırmanın fikirleri ve deneyimleri, araştırma yapma sebepleri ve araştırmanın diğer konularıyla direkt ilgili veriler arasında seçilmiştir. Böylece, çalışmada belirlenmiş soruna ilişkin derinlemesine analiz yapılmıştır.

3.7. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Çalışmada metin kesitleri belli bir konuyu kapsayan kısımlar olarak belirlenmiştir. Bu görüşme kesitlerinin uzunluğu birkaç satırdan 25 satıra kadar değişmektedir. Metin kesitlerinde sunulan farklı anlayışlar ön kategorileri belirlemek amacıyla incelenmiştir. Akerlind'e (2005) göre anlayış varyasyonları tek tek bireylere yoğunlaşmaktansa kolektif bir şekilde daha açık şekilde belirtilmelidir. Çalışmasında tipik olarak birçok görüşmeden elde edilen verileri tek ve bütün bir görüş olarak sunmuştur. Brew'in (2001) çalışmasında olduğu gibi araştırma anlayışları farklılıkları dört kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerin isimlerini ise 'domino', 'ticaret', 'katman' ve 'yolculuk' olarak ifade etmiştir. Burada çıkış noktası bir kategorideki anlayışların benzer ama diğer kategorilerden ayrılacak kadar da farklı olmasıdır.

Doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımlarına ve tez çalışmalarına ilişkin görüşlerini detaylı bir şekilde ortaya çıkarmak için çalışmada *betimsel analiz* kullanılmıştır. Betimsel analiz daha çok araştırmanın kavramsal yapısının önceden açıkça ifade edildiği durumlarda kullanılan ve kişilerin söylediklerinden, yazdıklarından ve dokümanlarından doğrudan alıntılar yapılan bir yöntemdir (Kümbetoğlu, 2005).

Çalışmada kullanılan betimsel analiz dört aşamadan oluşmuştur. Birinci aşamada betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulmuştur. Doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve tez süreçlerine ilişkin temalarla bu çerçeve oluşturulmuştur. Bu çalışmadaki dört tema ise *dizayn varyasyonu* (yapılan iş olarak araştırmada tanımlanan fikirler, veriler ve teknikler), *işlem varyasyonu* (başarı elde etmek ve yükselmek için araştırmada görev tanım ve sorumluluklar), *aşama varyasyonu* (kişisel yolculuk, araştırmada keşifler ve doğrulamalar) ve *sonuç varyasyonu* (fark yaratmak için iyi araştırmada kişisel öğrenim ve kazanımlar).

İkinci aşamada ise tematik çerçeveye göre veriler işlenmektedir. Bu aşamada verilerin tanımlama amacıyla seçilmekte ve anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmektedir. Temalar araştırma sürecinin ürün odaklı ya da süreç odaklı olmasına ve kişi merkezli veya toplum merkezli olmasına göre farklılaşmaktadır. Doktora yapma amacı, araştırmanın doğası ve niyetlenen çıktılar da her kategoride ifade edilmiştir.

Üçüncü aşamada ise bulgular tanımlanmıştır. Bu çalışmada ortaya çıkan temalarda verilerin kolay anlaşılır ve okunabilir bir dille tanımlanmasına ve gereksiz tekrarlardan kaçınılmasına dikkat edilmiştir. Çalışmayı en iyi yansıtan örnekler seçilerek kanıt olarak sunulmuştur. Dördüncü ve son aşamada ise bulguların yorumlanması yapılmıştır. Bu aşama tanımlanan bulguların sunulan örneklemelerin açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması hususlarını kapsamaktadır. Bu çalışmada ilk iki tema daha çok ürün ve kişi odaklı iken diğer iki tema süreç ve kişisel olduğu kadar toplum odaklıdır.

3.8. Çalışmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Bu çalışma kapsamında geçerlik genel anlamda araştırmacının üzerinde çalıştığı olgunun sonuçlarının doğruluğunu konu edinir (Kirk ve Miller, 1986). Geçerlik nitel araştırmalarda iç ve dış geçerlik olmak üzere ikiye ayrılır. *İç geçerlik*, nitel

araştırmalarda kurumsal geçerlik sağlayabilmek için araştırma sonuçlarına ulaşırken çalışmada izlenen gerçekliği ortaya çıkarma yeterliliğidir (Seale, 1999). *Dış geçerlik ise* bulunan araştırma sonuçlarının, gelişme ya da farkın gerçekte bir anlamı olup olmaması, varsa bunun seviyesi ve diğer durumlara genellenebilirlik veya aktarılabilirlik olasılığı olarak ifade edilmektedir.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır. Aynı kişi, grup, kurum veya durum üzerine ileriki zamanlarda yapılacak olan araştırmalarda aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile sonuçların paralellik göstermesidir. *İç güvenilirlik*, aynı araştırmacının veya başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşabilme düzeyidir. Farklı zamanlarda tekrar yaptıkları çalışmalarda aynı sonuçlara ulaşıp ulaşamayacağını gösteren güvenilirlik ölçüsüdür (Kirk ve Miller, 1990). *Dış güvenilirlik*, araştırma sonuçlarını kanıtlarla destekleme ve başka benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine ilişkin güvenilirlik ölçüsüdür (Seale, 2001).

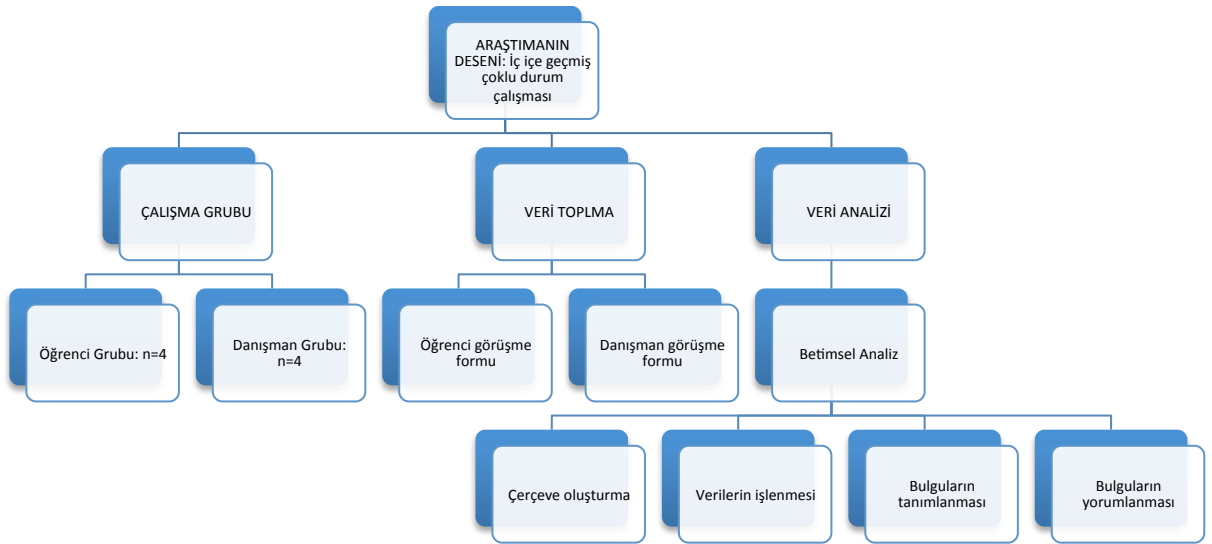
Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirlik için yapılan çalışmalar yukarıda belirtilen açıklamalar temel alınarak aşağıda sunulmuştur:

- İnandırıcılık (iç geçerlik) veri analizinde yapılan betimlemeler daha sonra yapılan yorumlar ve açıklamalara temel oluşturmuştur. Araştırma bulgularının kendi içinde tutarlı ve anlamlı olması sağlanmıştır. Açık olmayan olgular ya da olaylar bulunmamaktadır.
- Aktarılabilirlik (dış geçerlik) yöntem bölümünde araştırma örnekleminin ortamının ve süreçlerinin özellikleri başka örneklerle karşılaştırma yapabilecek düzeyde ayrıntılı olarak tanımlanarak sağlanmıştır. Örnekleme genellemeye izin verecek ölçüde çeşitlendirilme yapılmıştır. Bunlar yapılarak çalışma bulgularının benzer ortamlarda kolaylıkla test edilebilmesi amaçlanmıştır.
- Tutarlılık (iç güvenilirlik) çalışma modelinde örneklem grupları, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi sürecindeki işlemlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu sayede, okuyuculara çalışmadaki durumların başka durumlarda da uygun olup olmadığını belirleme olanağı sağlanması amaçlanmıştır.
- Teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik) veri toplanan bireyler, verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve, veri toplama ve analiz yöntemleri ayrıntılı tanımlanarak sağlanmıştır.

3.9. Çalışmanın Etik Boyutu

Çalışmada alınan etik önlemler şunlardır;

- Çalışmaya katılan doktora öğrencilerine ve danışmanlara görüşme öncesinde görüşme süresi ve ses kaydına ilişkin bilgiler verilmiştir.
- Çalışmadaki katılımcılara kod isimler verilmiştir.
- Görüşmeden elde edilen verilerin deşifresi tam ve doğru olarak yapılmış ve aktarılmıştır. Ayrıca verilerin verimli şekilde elde edilmesi için katılımcılardan önceden görüşme randevusu alınarak görüşme süreçleri tamamlanmıştır.

Şekil 3: Çalışma Yöntem Bölümüne İlişkin Akış Şeması

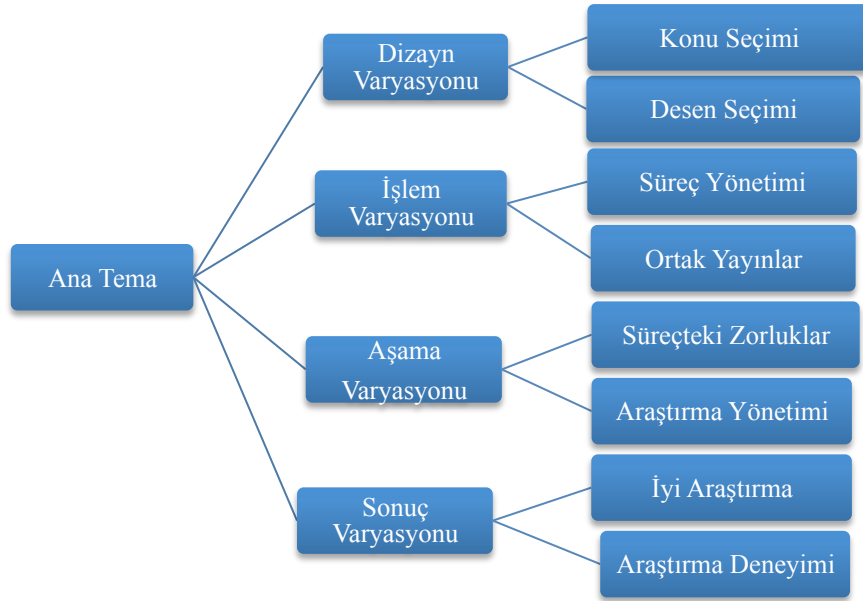
Bölüm IV: Bulgular

Bu bölümünde, çalışmanın verilerinin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Eğitim bilimleri alanındaki doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve tez süreçleri, ana temalar çerçevesinde bulgular ve yorumlarla sunulmuştur.

4.1. Araştırma Yaklaşımının Kavramlaştırılmasına İlişkin Görüşler

Bu alt başlıkta deneyimli olmayan araştırmacılar tarafından araştırma kavramının nasıl algılandığı konusundaki farklılıkları araştırarak çalışmanın bulguları sunulmaktadır. Öğrencilerden araştırmaların ne gibi özelliklere sahip olması gerektiğine ilişkin düşüncelerini belirtmeleri istenilmiştir. Aynı zamanda doktora öğrencilerinin yükseköğretim sürecinde değişen zorluklara nasıl tepki verdikleri konusunda bulguları içermektedir. Araştırma kavramının anlaşılmasında niteliksel olarak birbirinden farklı dört ana temanın olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu farklılıklar araştırmaların ürün odaklı mı süreç odaklı mı olduğuna, araştırmacıların farkındalıklarının ön planda mı olduğu ya da yoksa bu farkındalıkların tesadüfi olarak mı ortaya çıktığına göre değerlendirilmektedir.

Ana temaların kapsamı, *dizayn varyasyonu* araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklar, *işlem varyasyonu* araştırmada görev tanımları ve sorumlulukları, *aşama varyasyonu* araştırmada keşifler ve doğrulamalar, *sonuç varyasyonu* iyi araştırmada kişisel öğrenim ve kazanımlar karşılaştırmaları içermektedir. Her ana tema iki alt temaya ayrılmış ve böylece toplamda sekiz alt tema oluşmuştur. Elde edilen bulgular, dört ana tema ve sekiz alt tema çerçevesinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü doktora öğrencilerinin görüşlerine göre sınıflandırılarak sunulmuştur.

Şekil 4: Çalışmanın Temaları ve Alt Temaları

Çalışmanın temaları ve alt temaları araştırma bulgularından önce belirlenmiştir. İlk teması niceliksel farklılıklar, ikinci teması ortak yayınlar yoluyla kişisel gelişim ya da statü kazanma amacıyla yapılan araştırmalar, üçüncü teması araştırmannın kişisel yolculuk olarak ilgi alanını takip etme amacıyla yapılan araştırmalar, dördüncü teması bilime katkıda bulunma ve değişim sağlama amacıyla yapılan araştırmalar olarak sınıflandırılmıştır. Görüşmede geçen diyaloglar tırnak işareti içinde ifade edilmiştir.

4.1.1. Dizayn Varyasyonu

Bu ana temanın kapsamı çalışmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Bu doğrultuda, doktora öğrencilerinin araştırmalarında konu seçimi, araştırma alanı, yöntemi ve teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerini üzerine odaklanılmıştır. Bu varyasyonda öğrencilerin çalışmalarındaki her biri birinden farklı olarak sunulan görevler, aktiviteler, problemler, teknikler, deneyler, konular ve fikirler üzerine analizler yapılmıştır. Araştırmada fikirler, veriler ve tekniklerin kullanılması, bunların birleştirilmesinin önemi ve birleştirilen etkenler vurgulanmaktadır.

Bu varyasyonda niceliksel farklılıklar bir mantık çerçevesinde birleştirilmiştir. Burada ürün odaklı ya da süreç odaklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Süreç odaklı araştırma geniş bir kavrama ışık tutmak için çalışmalarını bir araya getirme etkinliği olarak yorumlanabilir. Sonuç odaklı ise bir probleme çözüm bulmak amacıyla araştırmannın daha hızlı tamamlanması olarak tanımlanabilir. Farklı yönlerde ve farklı

seviyelerde de bazı araştırmalar olabileceği gibi, bir araştırma hem sürec ve hem sonuç odaklı da yapılabilir.

Çalışma grubuna katılımcıların konu ve desen seçimine etki eden unsurların neler olduğuna ilişkin sorular yöneltilmiştir. Çalışmada tanımlanan bu ana temaya ilişkin niceliksel farklılıklar konu ve yöntemlere göre sınıflandırılmıştır. Çalışma araştırma konusu seçimi ve araştırma desen seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır.

4.1.1.1. Araştırma konusu seçimine ilişkin görüşler

Araştırmada dizayn varyasyonu ana temasının alt temalarından biri olan araştırma konusu seçimine ilişkin görüşler sunulmuştur. Bu bağlamda, doktora ğrencilerinin eğitim araştırmasında konu seçimleri, (i) eğitime öncülük edecek araştırmaların yapılması, (ii) eğitimde merak edilen problemlerin araştırıp raporlanması ve (iii) akademik yükselme için araştırmaların yapılması olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma konusundaki görüşler araştırmanın sonuç veya sürec odaklı olmasına göre farklılaşmaktadır. Sinan araştırma konusu seçimine ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Eğitim alanındaki gelişmelere öncülük edecek olan çalışmaların yapılması olarak nitelendiriyorum. İlk olarak yurtdışındaki belirli ülkelerin araştırmalarını takip ederim” (Sinan)

Bu alıntıda araştırmanın konu seçimde öncelikle eğitim alana öncülük edecek sürec odaklı çalışmaların yapılması vurgulanmıştır. Ayrıca, araştırma sürecinde öncelikle yurtdışında belirli ülkelerde yapılmış çalışmaların incelenmesi ve sonrasında Türkiye’de yapılan araştırmaların takip edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma sürecinin araştırmacının kendini geliştirme çabası doğrultusunda şekillendiği de ifade edilmiştir. Mehmet ise araştırma konusu seçimini şöyle ifade etmiştir:

“Eğitime öncülük edecek büyük projeler üzerine bilimsel araştırmaların yapılmalı ve bu konuların özgün olarak ele alınıp uygulamaya dönük araştırmalar geliştirilmelidir. Eğitim alanında var olan herhangi bir sorun araştırılmalıdır. Ben araştırmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Daha çok öznel olduğunu, neyi merak ediyorsa, ne yapmak istiyorsa onun araştırılması gerektiğini düşünüyorum. Her hangi bir konu hakkında bilgi toplaması, bunları kendi anlam dünyası içinde anlamlı raporlanması. Araştırmacının kendi merak ettiği bir konu hakkında veriye dayalı yorumlaması ve kamuoyu ile paylaşması olarak nitelendirebiliriz” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadelere göre araştırmada konu seçimi ilgi alanına bağlı olup mevcut bir sorundan yola çıkmaktadır. Araştırmanın kişisel bir keşif olduğu vurgulanmıştır. Araştırmanın nitelikli bir araştırma olması ve bunun kamuoyuyla paylaşılacak alana katkı sağlayacak bir değer taşıması da gereklilikler arasında belirtilmiştir. Bunun için konu seçiminin önemli bir etken olduğu ifade edilmiştir. Sonuç odaklı araştırmalar akademik yükselme için yapılan araştırmalar olarak tanımlanmıştır. Yaşar'a göre konu seçimi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Genellikle eğitim araştırmaları akademik yükselme için kullanılan, merak ya da bir ilgi dayalı olmayan araştırmalardır. Kendimi dahil ederek söylüyorum çok nitelikli bulmuyorum. Teorik derslerde alınana bilgilere dayalı inşa edildiğini düşünmüyorum. Ezbere dayalı kısa yoldan hemen sonuca ulaşım. Hemen yapıldığını düşünüyorum“ (Yaşar).

Sonuç odaklı araştırmaların öncelikli nedeni akademik kariyer elde etmek olarak vurgulanmıştır. Ayrıca sonuç odaklı araştırmaların nitelikli, yaratıcı, alana katkı sağlayan veya farklı bir görüşü ortaya çıkaran özelliklere sahip olmadıkları da ifade edilmiştir. Araştırma kalitesinin yükselmesinde sonuç odaklı ya da kariyer amaçlı çalışmaların önemli bir engel olduğu belirtilmiştir.

Katılımcılar araştırma konu seçimine ilişkin görüşlerini açıklarken, araştırma konusunun alana katkı sağlayacak nitelikte olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun için sağlam bir teorik çerçevenin olması gerektiğini de ön plana çıkarmışlardır. Son olarak da merak edilen problemin araştırılmasında doğru yöntemin seçilip bu yöntemin doğru bir şekilde uygulanması gerektiğine vurgu yapmışlardır.

4.1.1.2. Araştırma yaklaşımı seçimine ilişkin görüşler

Araştırma yaklaşımının belirlenmesinin doktora öğrencilerinin araştırmalara ilişkin bakış açılarını ortaya koymaya yardımcı olabileceği düşünülmüştür. Bu amaçla katılımcılara aşağıdaki konularda görüşlerini almak için sorular sorulmuştur: çalışmada yöntemin belirlenmesi; araştırmalarında kullandıkları yaklaşım ve deseni seçme nedenleri; ve eğitim araştırmaları için var olan teknolojilerin (internet, istatistiksel paket programlar gibi) etkin kullanılması. Çalışmada, eğitim araştırmalarındaki yöntem seçimine ilişkin nedenleri, (i) ülkemizde popüler yaklaşımlar ve desenler kullanılması ve (ii) yeni trend yaklaşımlar göre araştırmaların geliştirilmemesi olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler incelendiğinde bu durum açıkça görülebilmektedir.

“Araştırmadaki seçtiğiniz problem yaklaşım ve desen problemi ne ile ortaya çıkarabilecekseniz ona göre şekillenir. Nicel veya nitel belirliyorsanız desenlerde belirli olmuş oluyor. Nicel çalışmalar adımları belli kesin. Kendi alanımda sürekli pozitif paradigma ve bunun uzantılarını bugüne kadar benimsemişiz. ... Nitel araştırma daha sonra ortaya çıktığı için. Araştırma yaparak yaşayarak gelişen bir süreç olduğunu düşünüyorum. Kültürel farklılıkların çok dikkate alındığını düşünmüyorum. Kendi kültürümüze yönelik modeller çok fazla yok. Genelde biz batıda üretilmiş ve başarılı olmuş modellerine uygulamaya çalışıyoruz” (Emel).

Araştırma sürecinde daha çok popüler ve bilinen yöntemlere başvurulduğu ifade edilmiştir. Buna ek olarak, araştırma yaklaşımının belirleyici bir faktör olduğu ve araştırma sonucunu önemli düzeyde etkilediği belirtilmiştir. Önceden belirlenmiş popüler yöntemler nedeniyle araştırma kalitesinin benzer uygulamalar nedeniyle aynı düzeyde kaldığı da savunulmaktadır. Ayrıca, araştırma yönteminin kendi kültürümüze uyarlanmasında bir takım yanlışlıkların ve eksikliklerin olduğu belirtilmiştir. Emel danışmanı ile benzer görüşleri paylaşmaktadır. Uygulama öncesinde araştırma modellerinin kültüre uygunluğunun araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak, kültürümüzden ve çevremizden ilham alarak toplumumuza daha uygun araştırma uygulamalarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Ülkemizdeki yayınlara bakılırsa bir konu popüler oluyor, herhangi bir alanda onunla ilgili ilk yapılan yayını taklit edecek yayınlara yapılıyor. Onun paralelinde şeyler yapılıyor. Bir çok nitel ve nicel yaklaşım desenler var derslerde. Ama sadece belirli yaklaşımlar üzerinde duruluyor. Yaklaşımlarda bunun çeşitlendirilmesi çok daha iyi olur. Kolay yapılabilecek desenler daha çok öne çıkıyor, korelasyon ilişkisel desen bunlar daha ön planda karmaşık süreç gerektiren desenler çok az yapılıyor” (Sinan).

Yukarıdaki ifadelerde doktora öğrencilerinin eğitim araştırmasında yöntem farklılaşması ve yeni modellerin kullanılmasına ilişkin var olan sorunlardan bahsedilmiştir. Araştırma yaklaşımına uygun veri analiziyle gerçekleştirilen çalışmaların eğitime öncülük edecek niteliğe sahip olabilecekleri vurgulanmaktadır. Literatürdeki araştırmaların yöntem ve desen açısından yakın benzerlik gösterdiği de belirtilmiştir. Bunun nedenin araştırmacıların yöntem bilgileri konusundaki eksiklikleri veya farklı araştırmalar yapılmaması olduğu düşünülmüştür.

“Farklıdır. İngilizce dil bilgisi yüksek kişiler yurtdışındaki literatür tarayıp farklı çalışmalarını buluyorlar. Yeni trenler üzerine dar kesim çalışıyor. Bu çalışmalar yayınlanıyor, daha fazla kişi haberdar oluyor fakat kalitesi düşüyor. Detay anlamadan bilmeden öğrenmeden çalışma yapmak sıkıntı. Nicel araştırmalara ilgin oldu, insan davranışlarının ölçümü için nicel

ölçülmesi zordur. Araştırmaların mutlaklaştırılması muğlak, nicelde sıkıntı var. O nedenle nitele doğru kayma oldu” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadeler de araştırmacıların yeni çalışmaları takip etmede yabancı dil sorunuyla karşılaştıkları belirtilmiştir. Ayrıca, eğitim ve öğretimi yükseltecek nitelikli araştırmaların yapılması gerekliliğine de dikkat çekilmektedir. Benzer şekilde araştırma sürecinin öğretilen yöntemde belirtilen basamaklara uygun hazırlanması gerektiği de görüşlerde belirtilmiştir. Kısacası katılımcılar araştırmaların işlevsel olması, konuya uygun yöntemin belirlenmesi, motivasyonun artırılması ve farklı yaklaşımlara uygun araştırmaların desteklenmesi gerektiği gibi ifadeleri belirtmişlerdir.

4.1.2. İşlem Varyasyonu

Bu ana tema çalışmada tanımlanan görev tanımları ve sorumlulukları içermektedir. Başka bir deyişle araştırmacının çalışmasını tanımlamasındaki niyetini, araştırma işlemlerini, beklenen sonuçları, araştırma amacını ve ifade etmek istediği düşüncelerini kapsamaktadır. Bu varyasyon kapsamındaki araştırmalar sosyal bir olgu olarak görülür. Ön planda olan araştırmacının ürünüdür: yani yayınlar, burslar ve sosyal ağ vb. Bunlar sosyal bir ortamda para, prestij ve tanınma amacıyla kullanılmaktadır. Yani araştırmacının düşüncesinde her zaman farkında olduğu dışsal bir ürün odaklılık vardır.

Bu varyasyonun dışsal ürün odaklı olması araştırmacının diğer kişiler için yapılıyor olması anlamındadır. Araştırmacıların uluslararası bir grubun bir parçası olması ve onlardan takdir görmesinin önemi ön plana çıkarılmaktadır. Bu durum akademik ağlar ve kişisel tanınma arasındaki güçlü ilişkiyi göstermektedir. Bu yüzden bu öğeler işlem varyasyonunda bir araya gelmektedir. Dışsal ürün odaklılık ile uyumlu araştırmalarda görev, tanımlar ve sorumluluklar ön plana çıkmaktadır. Bu varyasyon genelde sosyal bağlamlarda karşımıza çıkar ve diğer insanların fikirlerini anlama açısından oldukça önemlidir.

Bu varyasyon kapsamında çalışma grubuna araştırmadaki görev tanımları ve sorumluluklarının neler olduğuna ilişkin çeşitli sorular yöneltilmiştir. Çalışmada işlem varyasyonu araştırma süreci yönetimine ilişkin görüşler ve ortak araştırmalara ilişkin görüşler olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır.

4.1.2.1. Araştırma süreç yönetimine ilişkin görüşler

Bu alt temada araştırma sürecine ilişkin görüşler sunulmaktadır. Bu kapsamda katılımcıların eğitim alanında araştırma yapma nedenleri, ilgi alanları ve kendi araştırma süreçleri hakkında düşünceleri alınmıştır. Bu bağlamda, eğitim araştırması sürecine ilişkin alınan görüşler, (i) eğitim alanını geliştirmek ve bu alandaki niteliği arttırmak, (ii) yurtiçi ve yurtdışı yapılan çalışmalarla deneyimlerini arttırmak ve (iii) akademik kariyer yapmak olarak sınıflandırılmıştır. Bu görüşte olan doktora öğrencilerinin ifadeleri aşağıda verilmektedir.

“Asıl neden eğitim alanını geliştirmek bu alandaki niteliği arttırmak olması gerekiyor. Ama ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de yükselmenin bir kriteri olduğu görülmesinde bir yandan söz konusu olabilir. Asıl amaç niteliği arttırmakken bunun yanında puan kıdem sahibi olmak. (...) Matematik ile ilgili çalışmaları bu alandaki sorunlara öncülük getirmek için yapıyorum. Program alanında pek de ilgim olmadığı için yaptığım çalışmalar sadece ilerlemek adı altında, sadece o alanda yayınım olsun diye” (Sinan).

Sinan akademik kariyer elde etmek için yapılan araştırmaların eğitim alanını geliştirmek ve bu alandaki niteliği artırma konusunda önemli bir engel olduğuna vurgu yapmıştır. Doktora eğitim sürecinde kendi ilgi alanları üzerine yapacakları araştırmaların öncelikle sorunlara çözüm getirecek nitelikte olması gerektiğini hedeflediklerini belirtmişlerdir. Genel olarak ilgi alanı dışındaki araştırmaların kariyer amaçlı olduğu belirtilmiştir.

“Özellikle üniversitelerde yurtiçin ve yurtdışı yapılan çalışmalar bizim hareket noktamızı şekillendiriyor. Mevcut problemi tespit ettikten sonra ya da ülkemizde eğitim sisteminin değişikliği yönünde bir karar verildi. Bu yönde yapılan, çalışmaların etkiliyi mevcut problemler nelerdir? Öncelikle amacımız mevcut sistemin iyileştirilmesi ileriye dönük ışık tutabilecek araştırma yöntemlerinin ve konuların seçimi ve mümkün oldukça ülkenin eğitim sisteminin daha aktif bir şekilde artırılmasına yönelik her türlü çaba olabilir. (...) mevcut öğretmen yetiştirme sistemlerinin iyileştirilmesi bizim için önemli” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadelerde araştırmaların eğitim alana katkı sağlayacak araştırmalar olması gerektiği vurgulanmıştır. Eğitim araştırmasının alana katkısı mevcut problemin çözümü sağlayacak araştırmaların ortaya çıkarılması olarak belirtilmiştir. Eğitim alanını diğer alanlarla ilişkilendirip farklı görüş ve düşünceleri ortaya çıkarabilen araştırmaların yapılması gerektiği de öne sürülmüştür. Araştırmacıların yurtiçi ve yurtdışı eğitim araştırmalarla deneyim kazanması ve kendini daha geliştirmesi gerektiği ayrıca vurgulanmıştır. Böylece, öğrenciler yaşadıkları sorunlara çözümler getirebilecek ve

eğitime öncülük edecek araştırmalar yapabilecektir. Kısacası, araştırma kurallarına ve sınırlılıklarına uygun, yaratıcı ve zenginleştirilmiş araştırmaların geliştirilmesi önemsenmektedir.

4.1.2.2. Ortak araştırmalar ve yayınlara ilişkin görüşler

Bu alt temada ortak çalışmalar ve yayınlara ilişkin görüşler sunulmuştur. Bu kapsamda çalışma grubuna genel olarak ortak araştırmalar hakkındaki görüşleri, eğitim araştırması yayınlarına ilişkin görüşleri, araştırmalarda karşılaşılan ve gözlemlenen zorluklar hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların, ortak araştırmalar ve yayınlara ilişkin görüşleri, (i) araştırma veri toplama grubuna ulaşmadaki sorunlar ve (ii) araştırmada ortak amaç için birlikte çalışmak ve (iii) yapıcı olamayan eleştiriler olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler incelendiğinde bunlar açıkça görülebilir.

“ Özellikle öğretmenlerle çalıştığım için öğretmenlerin gerçekten katıların sınırlı katıldığını görüyorum veri toplamada daha anlayış gösterebilirler, okul faktörü çok önemli. Bazı değişkenler daha çok kontrol edilebilse özellikle idarecileri faydalı olur” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadeye göre Yaşar, öğrencilere eğitim araştırmalarının rahatlıkla uygulanabileceği olanakların okullar ve üniversiteler tarafından sağlanmadığını ifade etmiştir. Araştırmalarda, okul ve üniversite iş birliğinin arttırılması da vurgulanmıştır. Böylece, araştırmalarda gerçekte etkenler dikkate alınarak araştırmaların yapılabileceği savunulmaktadır. Ortak çalışmalar ve yayınlarda araştırmacının kendi akademik yeteneklerini geliştirmeye odaklanması, araştırma sürecinde kendini güvende ve güçlü hissetmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“ Sosyal bilimlerde çalışmak zor. Ampirik araştırmada insan boyutu var, çalışmak zor. Değişken ölçmek mümkün değil. Sadece tamimde bulunabilirsiniz. Size doldurdukları formlarda samimi olmayabilir. Milli eğitimden izin almada zorluklar olabiliyor. Tez danışmanı veya hocaya konunuz kabul ettirmeniz zor olabiliyor. Eğitim araştırmalarının yayına dönüştürülmesi eř dost ilişkileri var” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadelere göre, eğitim araştırmalarında doktora öğrencileri ortak araştırmalar ve yayınlara göre farklı görüşler belirtilmiştir. Araştırmada, insanla birlikte çalışma eğitim araştırması zorluğu olarak ön plana çıkmıştır. Bu nedenle güvenilir verilere ulaşılmada zorluklar yaşandığı ifade edilmiştir. Örneğin katılımcıların araştırmaya katılmaya istekli olmadığı veya verilerin toplanmasında örneklem bulmada zorluklarla karşılaşıldığı vurgulanmıştır.

4.1.3. Aşama Varyasyonu

Bu ana tema araştırmadaki katılımcıların tanımladığı keşifler ve doğrulamalara göre oluşmaktadır. Yapılan her bir bilimsel araştırma sistematik bir keşif sürecinden sonra ortaya çıkmaktadır. Araştırmacı sınırlıkları bağlamında var olan problemin durumunu belirlemekte ve belirlenmiş araştırma amacına uygun çözümler bulabilmektedir. Araştırmacıların keşifleri, doğrulamaları ve deneyimleri kişisel olarak farklılık gösterebilmektedir.

Bu varyasyonda, veri önceki varyasyonlara göre daha ön plandadır. Ayrıca, içsel bir yönlendirme vardır. Buna ek olarak, araştırmacının ortaya çıkartmak istediği ve ona ışık tutmak için arka plan açıklamaları, gerçekleri ve fikirleri de içermektedir. Aşama varyasyonu araştırmacının çalışma sorunlarına daha iyi bir açıklama getireceği fikri üzerine şekillenmektedir. Aşama varyasyonunda araştırma alternatif olarak sanatsal bir süreç olarak tanımlanabilir, yani yeni bir anlam yaratılır.

Bu ana temada araştırmacının düşüncesinin oluşma süreci keşiflerinde karşılaştıkları zorluklar ve doğrularında varsayılan aşamalara göre ilerlemesine ilişkin bulgular sunulmaktadır. Araştırma sürecindeki zorluklar ilişkin görüşler ve bilinçli araştırma yönetimine ilişkin görüşler bu temanın alt temalarını oluşturmaktadır.

4.1.3.1. Araştırma sürecindeki zorluklara ilişkin görüşler

Bu alt temada araştırma sürecindeki zorluklara ilişkin görüşler sunulmuştur. Bu kapsamda katılımcılara araştırma sürecindeki zorluklar hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Araştırmada eğitim araştırması zorluklarına ilişkin görüşleri (i) araştırmalarda araçların doğru kullanımı ve (ii) araştırmanın teorik yöntem basamaklarına uygun hazırlanması olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler incelendiğinde bunlar açıkça görülebilir.

“Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma tasarlıyorsanız, bundaki süreç iç içe geçmiştir. Araştırmanın son aşamasında da en başa dönüp tekrar veri toplamanız gerekebiliyor. Farklı bir görüş ortaya çıkmış olabilir. Veri toplarken bir yandan analizini yapıyorsunuz, biraz karmaşık. Nicel bir çalışmada haritanızı belirlemeniz daha kolay adımlarınız biraz daha net olabiliyor”
(Emel).

“Nitel yöntemde, analiz ve veri toplamaı birlikte paralel bir şekilde yürütmemiz gerekiyor. Nitel veri toplama araştırması araçlarımızdan ortaya çıkan mevcut duruma göre şekillenir. Örneklem ve çalışma grubu buna göre belirlenir” (Yaşar).

“Eğitim araştırmalarında yöntemlerinin teorik derslerde alınana bilgilere dayalı inşa edildiğini düşünmüyorum (Mehmet).

Yukarıdaki ifadelerde günümüzde araştırmalarda farklı araçlarla analiz yapılmaktan kaçınıldığı vurgulanmıştır. Araştırmalarda kullanılan yöntem ve desenlerin bir biriyle yakın benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Bunun nedenlerinin yöntem bilgisi eksikliği veya farklı araştırmalar yapmaktan kaçınmak olduğu düşünülmüştür. Kısacası, doktora sürecinde farklı yöntem ve desen araştırma basamaklarına göre araştırmaların yapılması önerilmektedir.

4.1.3.2. Araştırmanın bilinçli yönetimine ilişkin görüşler

Araştırmanın bilinçli yönetimine ilişkin görüşler alt temalardan birisi olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda eğitim araştırmalarında var olan teknolojilerin (bilgisayar, internet, istatistiksel paket programlar gibi) etkin kullanılması hakkındaki düşünceleri sorgulanmıştır. Eğitim araştırması ve teknoloji kullanımına ilişkin görüşler, (i) teknoloji kullanımı ve (ii) bilgiye ulaşma yöntemi olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler incelendiğinde bunlar açıkça görülebilir.

“SPSS kullanılması ve son dönemde yapısal eşitlik üzerine çalışmalar çok fazla olduğunu düşünüyorum. Nitel çalışmalarda çok paket programların kullandığını düşünmüyorum. Yeni tanıtılan programlar bunları henüz herkes detaylı kullanmayı bilmiyor” (Emel).

“Bireylerin birçoğunun paket programlara hakim olmadığını düşünüyorum. Çoğunlukla başkasına yaptırılıyor. İnternet ve kitaptan bakıp yapıyor. Koşullar varsayım tam hakim olmadan yapıyor. Buda etkili kullanılmadığı anlamına geliyor” (Sinan).

“Teknoloji gelişmesiyle kullanım arttı. Araştırmada işimize yaracak bilgisayar programı amacına uygun gerekli. İyi analiz ve raporlama için her zaman olumlu katkılar sağlayacaktır” (Yaşar).

“Herkes kullanamıyor, 3.sahıslara yaptırarlarda var. Bu nedenle niye yapıldığı üzerinde durulmadığı için varsayımlar üzerinde durulmuyor. Eğitim araştırmalarında bunlar bir araçtır, bunlar şu anda amaç konumundadır” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadelere göre, araştırmaların eğitim alanındaki araştırmalara uygunluğunun sağlanması için teknolojinin kullanılmasının gerekli olduğu

vurgulanmıştır. Ayrıca, katılımcılar araştırmalarda teknoloji kullanımının ve öneminin hızla artmakta olduğunu belirtmişlerdir. Fakat araştırmacıların gereken istatistiksel paket programları kullanımı hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle, analizin bir başka kişi tarafından yapıldığı veya kullanılan paket programı hakkında yeterince bilgi sahibi olmadan yapıldığı belirtilmiştir. Bu durumda, araştırmalarda uygun araçların verimli olarak kullanımına ilişkin şüpheler olduğu da vurgulanmıştır. Araştırma sürecinde önemli bilgiye ulaşmak için teknolojinin etkili kullanılması gerektiği de ifade edilmiştir. Kısacası, doktora sürecinde teknolojinin araştırmalarda doğru ve gerekli düzeyde kullanılması gerektiğini düşünülmektedir.

4.1.4. Sonuç Varyasyonu

Bu çalışmada sonuç varyasyon ana temasında çalışma grubuna araştırma sürecinde izlenen yol, araştırma çalışmasındaki keşifleri, bilgileri ve kişisel aktarımları analizi üzerine çeşitli sorular yöneltilmiştir. Araştırma tecrübeleri hem akademik kariyer oluşturma ve hem de gelecek araştırmalar için yol haritasıdır. Geçmiş ve şimdi zamandaki birikimleri, kişisel uygulanan bilgileri veya uygulama bilgi birikimlerini kapsamaktadır.

Sonuç varyasyonu araştırmacının meşgul olduğu aktiviteler ve araştırmalarla alakalı çalışmaları kapsamaktadır. Ayrıca, araştırmacı farkındalığın odak noktasının merkezindedir. Tipik olarak, bu varyasyonda araştırmacının çalışma hakkındaki görüşleri ya da incelenen konuya ilgisinin nasıl başladığı ön plandadır. Araştırmada tanımlanan dördüncü ana tema iyi araştırmayı oluşturan etkenlere ilişkin görüşler ve araştırmada kendi deneyiminin değerlendirmesine ilişkin görüşler olarak sınıflandırılmıştır

4.1.4.1. İyi araştırmayı oluşturan etkenlere ilişkin görüşler

İyi araştırmayı oluşturan etkenlere ilişkin görüşler bir diğer alt tema olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler hakkındaki düşünceleri sorgulanmıştır. Eğitim araştırmasında iyi bir araştırmayı oluşturan etkenlere ilişkin görüşleri, (i) araştırmanın raporunda bir bütünlük sağlanması, (ii) araştırma raporu yeterli bilgiyi içerecek seviyede olması ve (iii) araştırmacının kendine özgü ifadesiyle okuyuculara hitap etmesi olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler incelendiğinde bunlar açıkça görülebilir.

“ Raporda neden bu çalışmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmelidir. Araştırmanın yöntemi ve inceleyeceğimiz kavramaların literatür açık bir şekilde orta konulmuş olması gerekir. Raporda, analiz ve yöntemde eksikiz. Bulgular artık standartlaştırılmış, rastgele bir yerden bakılıp yapılabilir. Sonuçlar etkili verildiğini düşünmüyorum diğer çalışmalarla ilişkileri açık şekilde verilmiyor. Araştırma neden paralel veya neden paralel değil gerekçesi ile birlikte açıklanması gerekir. Sonra sağlam tartışma ve sonuç bölümü yazılmalı. Araştırmada, öneriler çalışmanın dışında kalıyor ya da çok sağlam bir öneri yapılmıyor. Öneri, standart klasikleşmiş hizmet için eğitimin verilmesi gibi oluyor, araştırmada öneri tamamen çalışmayla ilgili olmamız lazım. Bulguların dışında bir öneriye gidilmemesi gerekir, araştırmaya bağlı kalması gerekir” (Sinan).

“ Araştırmanın yaygınlaştırılması sunulması gerçekten çok önemli. Araştırmada raporu okuyuculara hitap edecek açık ve net bir şekilde olası gerekir” (Yaşar).

“ Akademik yazma dersi yok. Okunabilmesi için daha düzgün ifade edilmesi gerekir” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadelerde eğitim alanında iyi bir araştırma hazırlanmasında farklı sorunların olduğu belirtilmiştir. Araştırma raporunda bir bütünlük sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır. Araştırmalarda giriş ve tartışma bölümlerinin içeriklerinde eksiklikler olduğu veya araştırma kapsamına uygun olmadığı belirtilmiştir. Araştırma raporunun yeterli bilgiyi içerecek seviyede olması gerektiği vurgulanmıştır. Raporlamada araştırmacının kendi ifadesiyle okuyuculara hitap edebilecek akademik yazımın geliştirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Böylece, araştırmalarda kalıp cümlelerle anlatım yerine, istenilenin özgün bir ifadeyle açık bir şekilde okuyucuya aktarılabilmesi savunulmaktadır. Ulaşılan sonuçların açıkça ifade edilmesi araştırmaya nitelikli anlam katacaktır. Araştırmacılar çalışmalarında süreci tüm bileşenlerini kapsayan bir bütünlük içinde tanımlamalıdır.

4.1.4.2. Araştırmada doktora öğrencisinin kendi deneyimini değerlendirmesine ilişkin görüşler

Araştırmada kendi deneyimlerinin değerlendirilmesi araştırmanın alt temalarından bir diğeri olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların eğitim araştırmasının değerlendirilmesine ilişkin düşünceleri ve araştırma sürecine yönelik önerileri sorgulanmıştır. Katılımcıların, eğitim araştırmasının değerlendirilmesine ilişkin görüşleri (i) araştırmanın kültüre uygun olması ve (ii) araştırma için imkânların artırılması olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki ifadeler incelendiğinde bunlar açıkça görülebilir.

“ Araştırmayı yönetebilecek hem teorik bilgi hem de yöntemsel anlamda bilginizin olması gerekir. Eğitim araştırmalarında bunların en üst düzeyde öğrenilmeli. Araştırmada, kültürel farklılıkların çok dikkate alındığını düşünmüyorum. Kendi kültürümüze yönelik modeller çok fazla yok. Genelde biz batıda üretilmiş ve başarılı olmuş modelleri uygulamaya çalışıyoruz” (Emel).

“ Öncelikle üniversite ve okullarla iş birliği yapılmalı. Okullar araştırmaya açık bir hale getirilmesi gerekir. Doktora veya yüksek lisan öğrencilerini uygulama yapmalarını teşvik ederek bu alanda kesinlikle çok iyi yetiştirmeli” (Sinan).

Yukarıdaki ifadelerle göre, yapılan araştırmanın kültürel bağlamdan kopuk olmaması gerektiği görüşü eğitim araştırmanın değerlendirilmesinde öne çıkmaktadır. Yurtdışından uyarlanan ölçeklerin araştırma yapılan toplum kültürüne uygun şekilde uyarlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmalarda, okul ve üniversite iş birliğinin artırılması önerilmiştir.

Katılımcılara göre, bir araştırma kendi kültürüne uygun olmalı ve mevcut literatüre katkı sağlamalıdır. Araştırmanın nitelikli olması ve tüm süreçlerin bütünlük içinde özenli bir şekilde yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma sürecinde üniversiteler ve okullar zaman ve kaynak yönünden çalışmalarda önemli değer taşımaktadır. Bu sayede, araştırmalar merak edilen probleme ilişkin sonuçlara ulaşılabilmesi sağlamaktadır. Yani bu şekilde araştırmaya bir anlam katılmış olur.

Tablo 4.1.

Doktora öğrencilerinin Araştırma Yaklaşımının Kavramlaştırılmasına İlişkin Görüşleri

Ana tema	Alt tema	Alt tema kapsamındaki bulgular
Dizayn varyasyonu	Araştırma konusu seçimi	- Araştırmacının bilgi birikimlerine - Kişilerle bağlantılarına
	Araştırma modeli seçimi	- Kültüre yönelik araştırma modeller - Amaca uygun araştırma deseni
İşlem varyasyonu	Araştırma süreç yönetimi	- Süreç odaklı, uzun süreli araştırmalar - Kariyer amaçlı, sonuç odaklı araştırmalar
	Ortak araştırmalar ve yayınlar	- Araştırmaya yönelik yapıcı eleştiriler - Araştırma imkânlarının artırılması
Aşama varyasyonu	Araştırma sürecindeki sorunlar	- Teorik yöntem basamaklarına uygun araştırmalar - Yeni desenlerde araştırmalar
	Araştırmanın bilinçli yönetimi	- Araştırmada doğru teknoloji kullanımı - Araştırmada doğru bilgiye ulaşma
Sonuç varyasyonu	İyi araştırmayı oluşturan etkenler	- Raporunda bir bütünlük sağlanması - Araştırma raporu yeterli bilgiyi içermesi
	Araştırmada kendi deneyiminin değerlendirilmesi	- Araştırmanın kültüre uygun olması - Araştırma için imkânların artırılması

Tablo 4.1’de araştırma yaklaşımının kavramlaştırılmasına ilişkin görüşmelerden elde edilen temel bulgular özet olarak sunulmaktadır. Bir kısım katılımcıların farklı varyasyonları bağdaştırıp iki varyasyonda da ortak düşünceye sahip olduğu görülmüştür. Örneğin, temalarda araştırmanın kültüre uygun bir şekilde ve teorik çerçevede geliştirilmesi öne çıkan vurgu olarak dikkat çekmektedir. Ancak tüm dört temayı kapsayan hiçbir katılımcı görülmemiştir. Her tanımlanan temanın rolü, statüsü ve ilişkileri farklıdır. Varyasyonların çoğu dışsal ürünlere odaklanma ya da içsel süreçlere odaklanma temelinde yorumlama yoluyla belirlenmiştir.

Araştırmacının bilgi birikimi ve danışmanlarla ortak araştırmalar ile ilgili olarak ise katılımcılar bu durumda araştırmanın şu niteliklere sahip olacağını belirtmişlerdir: güçlü bir literatür; nitelikli bir araştırma sorusu, teorik temele dayalı bir çalışma ve mevcut literatüre katkıda bulunma. Literatüre dayalı çalışmanın geliştirilmesi ve bir katkı sağlamasında, bilimsel araştırmanın kültüre yönelik araştırma modellerine göre geliştirilmesinin etkisi vardır. Çalışmada, alanda yapılmış çalışmaların yeterince okunmaması, literatürün güncellikten uzak olması ve yabancı dil sorunu nedeniyle bilgilerin anlamlandırılması başlıca sorunlar olarak belirtilmiştir. Doğru ve amaca uygun bir araştırma desenin çalışmaya önemli katkı yapacağı belirtilmiştir. Araştırma etkili literatür çalışması ve doğru bir yöntem aracıyla gerçekleştirilebilir. Bu sayede, araştırma sonucunda elde edilen bulgular bir anlam ifade etmektedir.

Doktora öğrencileri ders yükleri ve akademik işlerinin çok zaman alması nedeniyle süreç odaklı ve uzun süreli araştırmalar yapamadıklarını belirtmişlerdir. Doktora sürecinde bazı araştırmaların kariyer amaçlı ve sonuç odaklı olduğu ifade edilmiştir. Araştırmalarda alana katkı sağlayacak araştırma üretme üst sıralarda yer alan önemli bir özelliktir. Katılımcılara göre nitelikli alana katkı sağlayacak araştırma üretilmemesinin nedenleri, araştırmacıların yabancı dil ve yöntem açısından eksiklerinin olması, araştırma motivasyonunun olmaması, araştırma sürecini hızlı tamamlamaya yatkınlıklarının olması, kolaya kaçıp Batı’da üretilmiş araştırmaların ülkemizde uyarlanması yapılması, kültüre uygun araştırma yönteminde araştırmaların yapılmaması, araştırmalarda maddi imkânların sınırlı olması, eğitim sürecinin uygulamaya yönelik olmaması, akademik yükselme kriter olarak araştırma puanının kullanılması, araştırma süreçlerine uygun araştırmaların geliştirilmemesi ve araştırmaların belli standartların altında geliştirilmesi gibi sorunlardır.

Doktora öğrencileri teorik yöntem basamaklarına uygun araştırmalara vurgu yaparken bunu bir çatı oluşturma süreci olarak tanımlamakta ve bu nedenle büyük önem verilmesi gerektiğini söylemektedirler. Teorik çerçeveye göre araştırma geliştirme alan bilgisinin ve araştırma disiplinin etkili olduğu sıklıkla belirtmişlerdir. Katılımcılar araştırmalarında yeni desen kullanımı konusunda nitelikli araştırmaların geliştirilmesi gerektiğine değinmişlerdir. Araştırmada teknolojinin doğru kullanımı ve doğru bilgiye ulaşılması üzerinde araştırma yapılan konu açısından önemlidir.

İyi bir araştırma için çalışmanın iyi tanımlanması, raporunda bir bütünlük sağlanması ve çalışma raporunun yeterli bilgi içermesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Araştırma sürecinde, iyi bir çalışma planı yapılmalı ve çalışma sonuçlarına ulaşıncaya kadar tüm aşamalar iyi tanımlanmış olmalıdır. Araştırmanın değerlendirilmesinde ise, çalışma sınırlılıklarının belirtilmiş olması ve bunların okurla paylaşılmış olması, üzerinde çalışacak başka bir araştırmacı için imkânların arttırılması önemlidir. Böylece, daha sonraki araştırmacılara aynı konuda ihtiyaç duyduğu yönde araştırmalarında yol gösterecektir.

4.2. Öğrencilerin *Doktora Tez Süreçlerine İlişkin Görüşleri*

Bu kısımda doktora öğrencileriyle bir yıl aradan sonra ikinci görüşmelerden elde edilen verilerin bulguları sunulmaktadır. Öğrencilerin tez süreçlerine ilişkin bulguları araştırma yaklaşımlarının kavramsallaştırması bölümündeki benzer araştırma sorularıyla elde edilen verilerden oluşmaktadır. Bu bölümde çalışma grubundaki doktora öğrencilerin görüşlerine yoğunlaşmıştır.

4.2.1. Emel'in doktora tez sürecine ilişkin görüşleri

İkinci görüşmede Emel, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Emel tezini nitel desen kullanarak geliştirmiş ve bu nedenle araştırmasında görüşmeler, gözlemler ve odak grup çalışmaları yapmıştır. Doktora tez sürecini zor bir süreç olarak ifade eden Emel, tez sürecinde en çok teorik çerçevenin geliştirilmesinde zorlanmıştır. Emel tez sürecinde kendini ve akademik yeteneğini geliştirmeye odaklanmıştır. Doktora öğrencisi Emel, tezinde danışmanın ilgi alanına yakın bir konuyu çalışmıştır. Bunun nedeni ise danışmanından daha fazla akademik fayda sağlayabilmektir. Aynı üniversiteden Prof. Dr. Murat Hoca doktora öğrencisi Emel'in tez danışmanıdır.

Birinci ana tema *dizayn varyasyonu* ise araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Bu ana temaya ilişkin niceliksel farklılıklar konu, veriler ve yöntemlere göre sınıflandırılmıştır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Araştırmada doktora öğrencisi Emel, tez konusu seçimini şu şekilde yaptığını ifade etmektedir:

“Birincisi keyif alabileceğim merak ettiğim bir konu olmasıydı. İkincisi danışmanım bu yönde beni yönlendirmesidir. Türkiye’de insanların çalışma alanı tek bir uzmanlık alanında olmuyor”
(Emel).

Yukarıdaki ifadeye göre Emel’in konu seçiminde etkili olan iki önemli neden kendinin keyif aldığı konu ve danışmanın çalıştığı alan olarak ifade edilmiştir. Danışmanların tek bir uzmanlık alanı olmayabilir, bu durumda öğrencinin kendi ilgi alanı ve danışmanın ilgi alanına göre araştırma yapması önerilmiştir. Danışmanın ilgi alanına yakın bir araştırmanın geliştirilmesinin öğrenciye rehberlik edebilmesi açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Danışmanın paylaşacağı bilgilerin ve kaynakların tez araştırmasında önemli olduğu, fakat aynı zamanda araştırmanın öğrenci tarafından da keyif alınan bir araştırma konusu olması gerektiği belirtilmiştir. Bu sayede, tez sürecinde danışmanıyla ortak konu seçiminin öğrencinin çalıştığı konuda etkin bir şekilde ilerlemesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Emel diğer alt tema olan araştırma deseni seçimine ilişkin görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Araştırmaya hangisi uygunsa o seçilmelidir, esasında yapılan çalışmanın niteliği önemlidir. Sistematiik çalışmak daha önemlidir. Araştırmaya hangisi uygunsa onun seçilmesi uygun olabilir, üst düzey istatistik kullanıldığı için diğerlerinden ayıramayız” (Emel).

Yukarıdaki ifadede araştırmanın uzun sürede tamamlanmasından ziyade yapılan çalışmanın niteliğinin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Araştırmada sistematiik çalışılırsa daha kısa sürede bitirilebileceği ifade edilmiştir. Araştırmacının hangi araçlarla çalışmasını daha iyi araştırabileceğini daha önceden belirlemesi gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmacının çalıştığı alana hakim olması, okuduğu araştırmaları karşılaştırabilmesi, anlamlandırabilmesi ve uygulamadaki yerlerini görebilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. Danışmanından ne tür geri bildirimler aldığı ve

ortak araştırmaların akademik kimliğinin farklılaşmasını nasıl etkilediği gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Emel doktora tez sürecinde aldığı geri bildirimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Okumam gereken kaynaklar veya araştırmadaki kavramlar, sızlúk kullanımıyla ilgili uyarıyordu, doktora unvanı hangi çalışmayla aldığınız önemli bir şey” (Emel).

Yukarıdaki ifadede Emel doktora unvanının nasıl bir çalışma disipliniyle alındığına vurgu yapmıştır. Tez sürecinde araştırma konusunun sınırlarının belirlenmesi ve bu kapsamda önemli kaynaklarla çalışmaların geliştirilmesi gerektiği Emel tarafından belirtilmiştir. Emel ortak araştırmaların etkisini şu şekilde ifade etmektedir:

“Çoğu kişi kendi danışmanıyla ortak çalışmalar yaptığı oluyor. Bir çok kişiden etkileniyoruz. Farklı bir fakóltede eğitim alsaydım farklı bir ben olabilirdim” (Emel).

Doktora öğrencisi Emel araştırmalarını çoğunlukla tez danışmanıya beraber geliştirdiğini belirtmiştir. Ayrıca, doktora eğitim sürecinde öğrencilerin farklı hocalarla çalışılmalar yapılmasıyla birçok şeyin öğrenilebildiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak, doktora öğrencilerinin farklı fakóltede ya da farklı danışmamalardan eğitim almasıyla farklı bir akademik kimliğe sahip olabileceği vurgulanmıştır.

Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda tez sürecinde karşılaşılan zorluklara ve tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Tez süreci literatür yazma, araştırma yapma, analiz yapma gibi birçok konunun geliştirildiği ve yeni yöntemlerin öğrenildiği bir süreçtir. Bu nedenle doktora öğrencileri bu süreçte farklı zorluklar yaşayabilmektedirler. Emel doktora tez sürecindeki zorlukları şöyle anlatmaktadır:

“Alandaki uygulamayla teoriniz uyuşmayabiliyor. Literatür yazmak var olan çalışmaları alt alta özetlemek değilmiş. Analizde çok zorlandım yeni bir tema oluşturdum. O konuda çok zorlandım. Yabancı kaynaklardan okumalarda zorluklar yaşadım. Ümitsizliği kapıldığım süreçler oldu” (Emel).

Yukarıdaki ifadede Emel araştırmanın teorik çerçeveye uygun geliştirilmesinde ve araştırmanın literatürünün hazırlanmasında zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Emel literatürün geliştirilmesi için alanla ilgili daha fazla okumanın yapılması ve bunların sentez edilmesi gibi zorluklara vurgu yapmıştır. Araştırmacının alanda üretilmiş ilgili kaynakları okuması için çok büyük bir çaba sarf etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu

nedenle, doktora öğrencisi Emel tezini uzatma ya da bitirememeye kaygısı yaşadığı belirtmiştir. Emel doktora tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Genel olarak zamanlamada sorun yaşayan biriyim, süreç uzamada uykumdan çalarak telafi etmeye çalıştım. Zamanında tamamlayamama motivasyonu etkiliyor” (Emel).

Emel nitel araştırmasında zaman yönetiminde sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Emel tez sürecinde zaman yönetimindeki sorunlar motivasyonunu önemli düzeyde etkilemiştir. Kısacası, tez sürecinde sistematik bir şekilde çalışmanın önemli olduğu vurgulanmıştır.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımlar analizi üzerinedir. Bu kapsamda, doktora öğrencilerinin tez sürecindeki birine tavsiyeleri alınmış ve iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenlere ilişkin düşünceleri sorgulanmıştır. Emel tez sürecindeki bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Zaman çizelgelerini iyi ayarlayabilirler, motivasyonlarını üst düzeyde tutmaları lazım. Kaynak bulacakları bir şey olması gerekiyor. Araştırmanın yaygın etkisi önemlidir” (Emel).

Yukarıdaki ifadede tez çalışması uzun bir süreç olduğu için doktora öğrencilerinin çalıştıkları konuyu sevmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, öğrencilerin bu süreçte çalışmaktan keyif aldıkları bir konu üzerine araştırmalar yapması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmacının tez sürecinde aynı konuyla ilgili çokça okumalar yapması gerektiği de belirtilmiştir. Ayrıca, doktora öğrencisinin tez sürecinde yaklaşık olarak iki yıl aynı konu üzerinde çalışacağı ifade edilmiştir. Buna ek olarak, bu süreçte araştırma kaynaklarına erişilebilirliğin önemi belirtilmiştir. Araştırmanın kimliğinin önemli olduğu ve araştırma çözüldüğü zaman alana katkısının ne olacağının önemli olduğu vurgulanmıştır. Emel iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirlemiştir:

“Daha özgün bir şey üretmeniz bekleniyor. Çok rahatlıyorsunuz. Umarım işe yarar bir bilgi olur” (Emel).

Tez sürecinin doktora öğrencilerinin kendi kendine kaldığı bir dönem olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, araştırmacının yeni bir soruna çözüm aradığı ve yenilikçi bir araştırma yapmaya çalıştığı bir dönem olduğu belirtilmiştir. Bu süreçte, birçok yeni

tekniklerin öğrenildiği vurgulanmıştır. Bu dönem yeni öğrenilen bilgilerin kullanılması ve bilgi birikiminin arttığı bir dönem olarak da görülmektedir. Bu süreçte araştırmacıların zorluklar yaşadığı zamanlar elbette olmakta, fakat bunun sonunda yeni ve alana katkı sağlayacak bir şey ortaya koymuş olmak iyi bir araştırmayı oluşturan önemli bir etken olmaktadır. Aşağıdaki tabloda doktora öğrencisi Emel'in tez sürecine ilişkin bulgulara ait özet bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.2.

Doktora Öğrencisi Emel'in Tez Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdi?	- Birincisi keyif alabileceğim merak ettiğim bir konu olmasıydı. İkincisi danışmanım bu yönde beni yönlendirmesidir	- Tez danışmanı ve öğrencini ortak ilgi alanı
	- Tezinizdeki araştırma yaklaşımı ve deseni seçiminizdeki temel unsurlar nedir?	- Araştırmaya hangisi uygunsa o seçilmelidir, esasında yapılan çalışmanın niteliği önemlidir	- Amacın ve desenin uygun olması (süreç odaklı)
İşlem Varyasyonu	- Danışmanınızdan ne tür geri bildirimler alırsınız	- Okumam gereken kaynaklar veya araştırmadaki kavramlar, sözlük kullanımıyla ilgili uyarıyordu.	- Akademik üslubun gelişmesi
	- Danışmanınızla ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaların etkisini nasıl değerlendirirsiniz?	- Çoğu kişi kendi danışmanıya ortak çalışmalar yaptığı oluyor. Bir çok kişiden etkileniyoruz	- Ortak araştırmalarla eksikliklerin giderilmesi
Aşama Varyasyonu	- Tez sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?	- Analizde çok zorlandım kendi yeni bir tema oluşturdum.	- Analiz süreci
	- Tez sürecinde motivasyonunuzu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Zamanlamada sorun yaşayan biriyim.	- Zaman yönetimi sorunu
Sonuç ve yorum varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz?	- Araştırmanın yaygın etkisi önemlidir	- Alana katkı
	- Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Daha özgün bir şey üretmeniz bekleniyor.	- Özgün bir ürün ortaya çıkarmak

Tablo 4.2'de Emel'in tez sürecine ilişkin bulgularında dizayn varyasyonu anlayışı aşama varyasyonu anlayışına göre daha az öznel olduğunu ortaya koymaktadır. Emel tez sürecinde belirli aşamalarda zorlanmış ve bu nedenle tezinde zaman yönetimini etkin bir şekilde sağlayamamıştır. Araştırmanın özgün bir araştırma olması ve zaman yönetiminin iyi yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Emel'e göre araştırmanın teorik çerçevede ve alana katkı sağlayacak şekilde yapılması gerekmektedir.

Emel'e göre bir araştırmanın o alandaki uygulamaların geliştirilmesine katkıda bulunacak nitelikte olması gerekmektedir. Marshall ve Rossman'a (1995) göre eğitimde yapılan çalışmaların uygulamaya katkı sağlaması ve uygulama açısından faydalılığının olması büyük önem taşımaktadır. Bunun için de araştırmacının kendi ilgi alanına yakın araştırmalara yönelik çalışmalar yapmasının önemi vurgulanmıştır. Araştırmanın tüm süreçlerinin çok emek istediği ifade edilmiştir. Bunun için geniş zaman ve enerjiye ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Araştırmanın başarılı olmasında en önemli ögenin ise araştırmacı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, araştırmacının keyif almadan yaptığı araştırmalarda verimli sonuçların alınmasının güç olduğu da belirtilmiştir.

4.2.2. Sinan'ın doktora tez sürecine ilişkin görüşleri

İkinci görüşmeden önce Sinan Eğitim Programları ve ğretim bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Öğrencinin danışmanıylay iyi bir iletişimi olduğu ve ortak araştırmalarda kazanımlarının oldukça fazla olduğu ifade edilmiştir. Sinan danışmanının alanında çalışan diğer hocalarla da araştırmalar yapmıştır. Ayrıca farklı üniversitelerdeki dersleri takip etmiş ve düzenli olarak katılmıştır. Araştırma sorularına verdiği örnekler genellikle doktora derslerindeki tecrübeleriyle yakından ilgilidir. Aynı niversiteden Doç. Dr. Mert Hoca doktora ğrencisi Sinan'ın tez danışmanıdır.

Birinci ana tema *dizayn varyasyonu* araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Araştırmada doktora ğrencisi Sinan tez konusu seçimini şu şekilde yaptığını ifade etmektedir:

“Doktora aldığımız bir deste ölçek uyarlamıştım...benim ilgilimi çekmişti, sonra tez konusu buldum. Derslerimin tez konumu belirlemede etkisi var” (Sinan).

Yukarıdaki ifadede Sinan'ın tez konusu seçiminde en önemli etken olarak doktora sürecinde alınan dersler vurgulanmıştır. Bu süreçte araştırmacının ilgi alanına ve aldığı eğitime uygun araştırma geliştirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sinan araştırma deseni seçimini şu şekilde dile getirmiştir:

“Benim sonuç odaklı biraz daha ağır. Araştırma konusunu desen etrafında yapılandırdık. Desenden amaca gittiğimizi söyleyebilirim” (Sinan).

Tez sürecinde araştırma konusunun ve amacının kullanılması istenilen yöntemle göre belirlendiği ifade edilmiştir. Ayrıca, araştırmada hızla sonuca ulaşabilmek için bilinen bir yöntemin seçildiği vurgulanmıştır.

İkinci ana tema olan *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. Danışmanından ne tür geri bildirimler aldığı ve ortak araştırmaların akademik kimliğinin farklılaşmasını nasıl etkilediği gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Sinan doktora tez sürecinde aldığı geri bildirimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Makale ders kapsamında yaptığımız şeylerden daha fazla tarama. Yöntemin yapılandırılmasında teorik çerçevenin belirlemede literatür yazımda, bulgularda da takıldığım analizlerde kendisinden bilgi aldım” (Sinan).

Yukarıdaki ifadede araştırmacının doktora tezinde belirlenen konuyla ilgili daha çok araştırma yapması gerektiği öne çıkarılmıştır. Bu sayede, araştırmacının alanla ilgili detaylı araştırma yapmış olduğu vurgulanmıştır. Sinan ortak araştırmaların etkisi hakkında şu sözleri söylemiştir:

“Tez sürecinde etkili oluyor. Çalışmalardan kazanımlarım oldu. Yaptığımız çalışmaların bir ufuk sağladığı bir kültür sağladığımı söyleyebilirim” (Sinan).

Sinan'a göre doktora danışmanı öğrencinin araştırma sürecinde gelişimini önemli oranda etkilemektedir. Tez süreci araştırmacının farklı bir bakış açısı kazandığı dönem olarak tanımlanmıştır. Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda tez sürecinde karşılaşılan zorluklara ve tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceler sorulmuştur. Sinan doktora tez sürecindeki zorlukları şöyle anlatmaktadır:

“Öğretmenler görüşüm yarsına yakın geri dönmedi. Verileri bilgisayara aktarmak zordu. Birde tartışma yazmak zorladı” (Sinan).

Doktora öğrencisinin araştırma sürecinde en çok veri toplamada sıkıntı yaşadığı belirtilmiştir. Bir diğer zorluğun ise araştırmanın tartışma bölümünde yaşanabildiği ifade edilmiştir. Çünkü tartışma bölümünün belli kuralların olmadığı ve hem bulgulara hem de literatüre göre geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sinan doktora tez sürecinde motivasyonunu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Tezimi bitirme odaklı çalıştığım için yapacağım bir kısım var ne kadar yaparsanız o kadar azalmış oluyor. Ben çalışmazsam o kısım hiç azalmayacak o sizi motive ediyor. Tezin dışında iş koşullar motivasyonu bozabiliyor” (Sinan).

Yukarıdaki ifadeye göre, Sinan’ın motivasyonunu tez ile ilgili bir konu değil tezin dışındaki aile ve iş hayatındaki sorunlar etkilemektedir. Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımlar analizi üzerinedir. Bu kapsamda, doktora öğrencilerinin tez sürecinde diğer öğrencilere olası tavsiyeleri alınmış ve iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Sinan tez sürecindeki bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Birincisi sizin ilginize hitap etmesi lazım. Sonraki süreçlerde motivasyonuz düşebiliyor. İkinci araştırma konunuzun alana katkısı olması yeni bir şeyler katması gerektiğini düşünüyorum” (Sinan).

Yukarıdaki ifadeye göre, araştırmacının öncelikle kendi ilgi alanında bir araştırma konusu belirlemesi gerekmektedir. Öğrencinin alana ilgi duymasının araştırma motivasyonunu etkilediği ifade edilmiştir. Sinan iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirtmiştir:

“Literatür yazarken tartışmaya dönük olarak yazabilmesi iyi bir araştırma için önemlidir” (Sinan).

Sinan’a göre, iyi bir araştırmada tartışma bölümünün oldukça önemlidir. Öğrencinin araştırma esnasında hazırladığı tartışma bölümünün yeterli bilgiyi içermesi gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmanın tartışma bölümünün literatürdeki çalışmaları ve de bulguları açıklayacak şekilde oluşturulmasının önemi de savunulmuştur. Aşağıdaki tabloda doktora öğrencisi Sinan’ın tez sürecine ilişkin bulgularına ait özet bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.3.

Doktora Öğrencisi Sinan'ın Tez Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdir? - Tezinizdeki araştırma yaklaşımı ve deseni seçiminizdeki temel unsurlar nedir?	- Derslerimin tez konumu belirlemede etkisi var - Sonuç odaklı biraz daha ağır. Desenden amaca gittiğimizi söyleyebilirim.	- Derslerin etkisi - Yöntem odaklı
İşlem Varyasyonu	- Danışmanınızdan ne tür geri bildirimler alırsınız - Danışmanınızla ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaların etkisini nasıl değerlendirirsiniz?	- Yöntemin yapılandırılmasında teorik çerçevenin belirlenmesinde literatür yazımda, bulgularda da takıldığım analizlerde kendisine bilgi aldım. - Çalışmalardan kazanımlarım oldu. Yaptığımız çalışmaların bir ufuk sağladığı bir kültür sağladığını söyleyebilirim	- Araştırmalar yol gösterici olmuştur - Eleştirel bir bakış açısı kazanma
Aşama Varyasyonu	- Tez sürecinde karşılaştığımız sorunlar nelerdir? - Tez sürecinde motivasyonunuzu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Öğretmenler görüştüm yarsına yakın geri dönmedi. Verileri bilgisayara aktarmak zordu. Birde tartışma yazmak zorladı" - Ben çalışmazsam o kısım hiç azalmayacak o sizi motive ediyor.	- Veri toplam süreci - Tez odaklı çalışma motivasyonu oluşturma
Sonuç ve yorum varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz? - Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Birincisi sizin ilginize hitap etmesi lazım. Sonraki süreçlerde motivasyonuz düşebiliyor. İkinci araştırma konunuzun alana katkısı olması yeni bir şeyler katması gerektiğini düşünüyorum - Literatür yazarken tartışmaya dönük olarak yazabilmesi iyi bir araştırma için önemlidir	- İlgili alanında ve alana katlı sağlayacak bir araştırma olması - Güçlü bir tartışma bölümü olması

Tablo 4.3'e göre Sinan'ın araştırma sürecine ilişkin görüşleri araştırmanın güncel bir konuda olması, alanla ilgili olması, teori ve uygulamanın bir arada olması, anlam katması, en ideal şekilde yapılması, yayınlanmış olması, dış etkenlere bağlı olması, enstitü kültürüne bağlı olması ve kendi ilgilerine göre olması şeklindedir. Dizayn varyasyonu anlayışı farklı öğeleri dışsal etkilere göre bir araya getirmek suretiyle problemleri çözmeye yoğunlaşmaktadır. Araştırmacının fikirleri, teknikleri ve aktiviteleri tez sürecinde oluşmuştur. Benzer şekilde işlem varyasyonu dışsal olarak ürünlere odaklanır ama burada araştırmacı içinde bulunduğu sosyal ağların farkındadır. Öğrenci tez sürecinde kendi motivasyonunu kendi sağlamaya çalışmıştır.

Öğrenci araştırma sürecinde uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması, araştırmada birden fazla yöntemin kullanılabilmesi, araştırmanın uygun verilere dayandırılması, çalışmanın bilimsel araştırma ilkelerine uygun olması, araştırma sorununa yanıt arayabilmesi, geçerlik ve güvenilirliği sağlamış olması ve araştırma yaklaşımına uygun belli bir örneklem büyüklüğüne sahip olmasını ön plana çıkarmıştır. Çalışmada en önemli olan etmen ise araştırmacının doğru soruyu tanımlayıp bu sorunu doğru bir şekilde araştırması olarak ifade edilmiştir. Tez sürecinde araştırmanın yöntemine göre doğru tasarlanmış, verileri toplanmış, geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış olması gerektiği de vurgulanmıştır.

4.2.3. Yaşar'ın doktora tez sürecine ilişkin görüşleri

İkinci görüşmeden önce Yaşar Eğitim Programları ve Öğretim bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Tez sürecini bir uzatma olmadan bitirmiştir. Uzun ve disiplinli bir tez raporu hazırlama süreci geçirdiğini ifade etmiştir. Türkiye’de kendi tez konusu üzerine araştırmaların az yapıldığını ve tez konusu üzerine daha fazla çalışma geliştirmek istediğini ifade etmiştir. Araştırma yaptığı alanda fazla çalışanın olmamasından dolayı çalışma sürecinde yeterli düzeyde literatüre ulaşmada zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Aynı üniversiteden Prof. Dr. Nihat Hoca doktora öğrencisi Yaşar’ın tez danışmanıdır.

Birinci ana tema *dizayn varyasyonu* araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Araştırmada doktora öğrencisi Yaşar tez konusu seçimini şu şekilde yaptığını ifade etmektedir:

“Tez konumda en önemli neden alanda ihtiyaçtı, bununla alakalı öğretmenlerle görüşme yaptık daha sonra teknoloji entegrasyonu projesi ile ilgili bir problemin olduğunu ve alinyazında yapılan çalışmalar baktık” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadeye göre, araştırma konusu alanda var olan bir sorundan üretilmelidir. Yaşar bunun için de önce alandan öğretmenlerle görüşmeler yapıldığını ifade etmiştir. Daha sonra çalışma için literatür taraması yaptığını ve bunların sonucunda araştırma konusunu belirlediğini söylemiştir. Yaşar araştırma deseni seçimini şu şekilde dile getirmiştir:

“Orta çıkan bulgu başka analizi doğurdu. Sonuç odaklıdan ziyade amacımıza ulaşmak için bir yol izlediğimizi söyleyebilirim. Yöntem belirlenmesi amaç endeksli oldu. Önce nitel ağırlık ne kadar olsun süreç içinde bunu belirledik” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadede Yaşar araştırmasının Türkiye’de az çalışan konu ile ilgili olduğu için analiz tekniklerinin değişebildiğinden bahsetmiştir. Ayrıca, araştırmacının çalışmasında yöntem ve desenin belirlenmesinde farklılıklar olduğunu ve araştırmanın farklı bir amacı olduğu için yöntemin buna göre şekillendirildiğini ifade etmiştir.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. Danışmanından ne tür geri bildirimler aldığı ve ortak araştırmaların akademik kimliğinin farklılaşmasını nasıl etkilediği gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Yaşar doktora tez sürecinde aldığı geri bildirimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Danışmanın konusunda şanlı olduğumu düşünüyorum. Benim iki tane danışmanım vardı. Birinci danışmanın araştırmanın şekillenmesi ve süreçte veri toplama araçlarını ve analiz türlerini yönelik daha çok hem idari görevi olduğu için yardımcı oldu. İkinci danışmanım ise daha çok ulaşabildiğim danışmanımdı bu konuda 7/24 haberleştiğimiz süreç oldu. Analiz sürecinde birebir işin içine girdiğimiz hocanımda bize dahil oldu veya raporu oluşturmada detaylı analizler gerektirdi. Bu konuda kendisi deneyimli çok daha fazla irtibata geçtik” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadede araştırmacının periyodik olarak danışmanlarıyla görüştüğü ifade edilmiştir. Ayrıca, araştırmacının veri toplama veya veri analizi süreci gibi aşamalarda daha sık görüştüğü ve geri bildirimler aldığı belirtilmiştir. Özellikle tez sürecinde savunmaya yakın bu görüşme sıklıklarının arttığı belirtilmiştir. Yaşar ortak araştırmaların etkisi hakkında şu sözleri söylemiştir:

“... çünkü buda bir akademik disiplin gerektiriyordu. İntihal gibi programlardan geçirmem gerektiğini akademik programlara uymam gerektiğini bu konularda hata istemediğini belirtmiştir. Biz benzer araştırmalar yürüttük, şu anda da benzer konularda çalışmalar yapıyoruz” (Yaşar).

Yaşar’a göre, öğrencilerin danışmanlarıyla ortak araştırmalar yaptıkları bu süreçte önemli kazanımları olmaktadır. Bu durumun öğrencinin akademik disiplini ve araştırma etik kurallarını öğrenmesi açısından önemli olduğuna da dikkat çekmektedir.

Üçüncü ana tema olan *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda tez sürecinde karşılaşılan zorluklara ve

tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Yaşar doktora tez sürecinde karşılaştığı zorlukları şöyle ifade etmektedir:

“Veri toplamada belirli periyotlarda veri topladık çok git gel yaptık. Danışmanım bizim işin içine girmemiz istiyordu. Alan yazında toplumsal boyutu irdelemede bazı sıkıntılar yaşadım” (Yaşar).

Yaşar’ın araştırma sürecinde verilerin analizinde sıkıntılar yaşadığı ifade edilmiştir. Araştırmacının veri toplama sürecini iyi planlaması gerektiği de belirtilmiştir. Araştırmacının alan yazında bazı sıkıntıları olduğu, fakat genelde ciddi olarak zorlandığı noktalar olmadığı vurgulanmıştır. Yaşar doktora tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Motivasyonda çevre problemi önemliydi. Araştırmada bazı belirsizliklerin bulguların literatürden farklı olması bizi zorladı” (Yaşar).

Yaşar tez sürecinin uzaması konusunda tedirginlikleri olduğunu ve tezinde motivasyonu etkileyen en önemli unsurun çevre olduğunu belirtmiştir.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımlar analizi üzerinedir. Bu kapsamda, doktora öğrencilerinin tez sürecindeki doktora öğrencilerine tavsiyeleri alınmış ve iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Yaşar tez sürecindeki bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Tez konusunda motivasyonu yüksek tutmaları gerekiyor motivasyonları bazen düşebilir. Mesela akademik disiplin kazanma gibi bir yayın yürütme kazanımları edinmesi gerekir. Danışman öğrenci ilişkisi danışmanımızın etkisi tahmin ettiğimizden çok daha farklı, bir diğerde bizim araştırmaya olan motivasyonumuz diye düşünüyorum. Farklı bir il dışında çalışmış olsan bu sürecin daha olumsuz yönde etkileneceğini düşünüyorum” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadeye göre araştırma süreci tamamen bitirme odaklı yazıldığında tezlere farklı bir bakış açısıyla bakıldığından tezin geliştirilmesi fayda sağlamamaktadır. bunun yanında, araştırmacıyı tez sürecindeki olumsuz yaşantıların etkiyebildiği ifade edilmiştir. Yaşar’a göre araştırmacının akademik camianın içinde olması tezini daha iyi bir süreçte geliştirebilmesine önemli katkı sağlamaktadır. Yaşar iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirtmiştir:

“En önemli neden alanda ihtiyaç olması, bununla alakalı bir probleme çözüm bulmak” (Yaşar).

Yukarıdaki ifadede araştırmacının çalışmasının alana katkı sağlayacak olması iyi bir araştırmayı oluşturan önemli bir etkidir. Ayrıca, araştırmanın var olan bir probleme çözüm getirmesi gerektiği de vurgulanmıştır. İyi bir araştırmada öncelikli unsur ise araştırmanın alanda ihtiyaç duyulan bir konu hakkında olmasıdır.

Tablo 4.4.

Doktora ğrencisi Yaşar'ın Tez Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdi? - Tezinizdeki araştırma yaklaşımı ve deseni seçiminizdeki temel unsurlar nedir?	- Tez konumda en önemli neden alanda ihtiyaçtı - Sonuç odaklıdan ziyade amacımıza ulaşmak için bir yol izlediğimizi söyleyebilirim.	- Alanda yeterince çalışılmamış konu üzerine araştırma - Süreç odaklı analiz
İşlem Varyasyonu	- Danışmanınızdan ne tür geri bildirimler alırsınız - Danışmanınızla ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütölen ortak araştırmaların etkisini nasıl değerlendirirsiniz?	- Araştırmanın şekillenmesi ve süreçte veri toplama araçlarını ve analiz türlerini yönelik gerektirdi. - çünkü bu bir akademik disiplin gerektiriyordu.	- Araştırmanın şekillenmesi süreci - Akademik disiplin oluşması
Aşama Varyasyonu	- Tez sürecinde karşılaştığımız sorunlar nelerdir? - Tez sürecinde motivasyonunuzu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Veri toplamda belirli periyotlarda veri topladık çok git gel yaptık. - Motivasyonda çevre problemi önemliydi. Araştırmada bazı belirsizliklerin bulguların literatürden farklı olması bizi zorladı.	- Veri toplama süreci - Tezde raporlama süreci
Sonuç ve yorum varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz? - Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Mesela akademik disiplin kazanma gibi bir yayın yürütme kazanımları edinmesi gerekir. - En önemli neden alanda ihtiyaç olması, bununla alakalı ilgili bir problem çözüm bulmak	- Akademik disiplin kazanmak - Alana katkı sağlamak

Tablo 4.4'de Yaşar doktora tez sürecinde araştırmacının uygulamaya dayalı güncel araştırmalar gerçekleştirmesinin daha önemli olduğunu ifade etmiştir. Araştırma sorusunun alanda var olan bir sorundan ortaya çıkmış olması ve bunun yanıtlanabilmesi için iyi bir araştırmanın yapılmış olmasına da vurgu yapmıştır. İşlem varyasyonunda ise araştırmanın şekillenmesinde verinin içeriğini bulma niyetiyle analiz yapılması

vurgulanmıştır. Bu nedenle araştırılan olguyu anlama sürecinde içsel bir odaklılık vardır. Farkındalık ve alana katkı getirecek araştırmaları da önemsemektedir. Sonuç varyasyonunda içsel yönelim ve araştırmacının kişisel akademik disiplini ve farkındalığı öne çıkmaktadır.

Alanda yeterince çalışılmamış konu üzerine araştırmalarla bilimsel katkının hedeflenmesi gerektiği belirtilmiştir. Nitelikli bir araştırmacının ortaya çıkması için ise doğru veri toplama araçları ve analiz türlerine yönelik çalışmaların geliştirilmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir. Yaşar'a göre bu aşamaların her birinde akademik disiplin öne çıkmaktadır.

4.2.4. Mehmet'in doktora tez sürecine ilişkin görüşleri

İkinci görüşmeden önce Mehmet, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi bölümünde tezini savunmuş ve doktora eğitimini başarıyla tamamlamıştır. Tez sürecinin ilk bir buçuk yılını sadece literatür araştırması yapmakla geçirmiştir. Araştırmacının daha çok araştırmacıya bir şey katmasının önemli olduğunu savunmaktadır. Doktora öğrencisi danışmanıyla farklı konularda araştırmalar da yapmıştır. Araştırmacı çalışmalarının kişisel tercihleri, keşifleri ve bilgileri içerdiğinden bahsetmiş ve bunların araştırmacının sınırlıkları ve yeteneklerine göre geliştiğini ifade etmiştir. Aynı üniversiteden Prof. Dr. Atilla Hoca doktora öğrencisi Mehmet'in tez danışmanıdır.

Birinci ana tema *dizayn varyasyonu* ise araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Araştırmada doktora öğrencisi Mehmet tez konusu seçimini şu şekilde yaptığını ifade etmektedir:

“Kendi okumalarımın, doktora ders döneminde aldığım derslerden ve hocalardan etkilendim. Danışmanımınla paralel fikirlere sahip değiliz. Bizim üniversitede enstitüde danışman belirlenmesi çok tesadüfi olduğu için öğrencinin danışmanla anlaşarak, birlikte konu belirleyerek, yaptığı seçimler değil. Tamimiyle idari bir dağıtım.” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadeye göre Mehmet'in doktora tez konusunu kendi ilgi alanına göre belirlemiştir. Bununla birlikte eğitim sürecinde alınan dersler de konu seçiminde etkili olmuştur. Ayrıca, Mehmet'in danışmanıyla farklı araştırma alanlarına ve farklı

bakış açılarına sahip oldukları ifade edilmiştir. Tez danışmanı belirlenmesinin fakülte yönetimi tarafından yapıldığını ve öğrenci ile danışman arasında alan farklılığı olduğundan bunun öğrencinin danışmanı ile ortak bir konu üzerinde çalışma yapamamasına neden olduğu vurgulanmıştır. Doktora tez sürecinde öğrencinin çalışma alanına uygun danışmanın belirlenmesi gerektiği savunulmuştur. Uygun danışman belirlenmediğinde öğrencinin danışmanla ortak bir konu üzerine çalışma oranının düşük olabileceği savunulmaktadır. Mehmet araştırma deseni seçimini şu şekilde dile getirmiştir:

“Son bir iki aya kadar hep süreç odaklı gittim o yüzden uzadı, şimdi sonuç odaklı bakıyorum. Hızlı bitirmek için çoğunlukla nicel desenler çalışılıyor. Sebebi kolay olması. Verilere, varsayımlara çok bakılmadığını düşünüyorum. Benim çalışmama nitel, temel unsur konu kendisi nitel yönetime itmesidir” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadede Mehmet tez sürecinde konuyla ilgili araştırma sürecinin uzaması nedeniyle araştırmanın sonlarına doğru yoğun bir tempoda araştırma yaptığını ifade etmiştir. Türkiye’de nicel desenlerin araştırmacılar tarafından kolaymış gibi algılandığı düşünülmektedir. Ancak Mehmet bu görüşün yanlış olduğunu savunmaktadır. Araştırmacı kendi tez araştırmasında konusu nedeniyle nitel araştırma desenini seçmiştir.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. Danışmanından ne tür geri bildirimler aldığı ve ortak araştırmaların akademik kimliğinin farklılaşmasını nasıl etkilediği gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Mehmet doktora tez sürecinde aldığı geri bildirimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Geri bildirimler aldım. Bakış açısını gelişmesinde, akademik kimliğin oluşmasında doktora tez sürecinin %90 bir etkisi var. Danışmanı her gün görüyorum. Tez ile ilgili ilk zamanlarda hiç görüşmedim, son zamanlarda haftada bir görüşüyorum. Tüm bölümlerde danışmanımın tavsiyesi olmuştur” (Mehmet).

Mehmet doktora tez sürecinin ileride üzerinde akademik olarak çalışacağı konuların belirlenmesinde ve bakış açısının oluşmasında önemli bir etkisinin olduğunu vurgulamıştır. Tez danışmanın idari görevleri nedeniyle Mehmet danışmanı ile sıklıkla görüşemediklerini ifade etmiştir. Öğrencinin tez konusu üzerine görüşleri ve geri bildirimlerinin daha çok tezin sonlarına doğru arttığı belirtilmiştir. Danışmanın bu

süreçte geri bildirimleri ise çalışma raporunda gözden kaçırdığı notları yönlendirmesi üzerinedir. Mehmet ortak araştırmaların etkisi hakkında şu sözleri söylemiştir:

“Ortak araştırmalar yapıyorum. Tez konuma benzer çalışmamız yok” (Mehmet).

Mehmet danışmanıya ortak araştırmalar yaptığını ifade etmiştir. Ayrıca, bu ortak araştırmaların tez konusundan farklı bir alanda olduğunu da ifade etmiştir. Bu araştırmaların genelde öğrencilerin kazanımlarının araştırma basamaklarına uygulanması çalışmalarını olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda, tez sürecinde karşılaşılan zorluklara ve tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Tez süreci literatür yazma, araştırma yapma, analiz yapma gibi birçok bölümünün geliştirildiği ve yeni yöntemlerin öğrenilmeye çalışıldığı bir süreçtir. Bu nedenle doktora öğrencileri bu süreçte farklı zorluklar yaşayabilmektedir. Mehmet doktora tez sürecinde karşılaştığı zorlukları şöyle anlatmaktadır:

“Ben tezimde profesörlerle görüşüm öncelikle o bir stres kaynağı oluyor. Okuldaki idari sıkıntılar. Parça şeyleri bir araya getirmek sıkıntılı oluyor” (Mehmet).

Yukarıdaki ifadeye göre öğrenci tez sürecinde veri toplama bölümünde zorlanmış ve bunun nedenini ise çalışma gurubuyla arasındaki akademik kariyer farkı olarak belirtmiştir. Öğrencinin tez raporunu oluşturma sürecinde aynı zamanda akademik işlerle de ilgilenmesi tez sürecinden uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Ayrıca, araştırma sürecinde Mehmet’ten kaynaklı nedenlerle zorluklar yaşandığı da ifade edilmiştir. Mehmet doktora tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Tez sürecinde öğrenci tek başına kalıyor. Bunu sebebi hocaların çok fazla öğrencisi olması danışman öğrenci mekanizmasını istemiyor. Doktora adayını birini yönlendirmesi gerekir” (Mehmet).

Mehmet’e göre öğrencilerin doktora tez sürecinde başka yayınlar da yapmaları gerektiğinden tez sürecindeki motivasyonunun etkilendiği ifade edilmiştir. Öğrencilerin akademik kariyer elde etmeleri için araştırma puanına ihtiyaçları olduğu ve tez sonunda kadro bulmak için yayın yapması gerektiği belirtilmiştir. Tez sürecinde araştırmanın

tüm sorumluluğun ve yükümlülüğün öğrencinin üstünde kaldığı ve bunun da öğrencinin motivasyonunu etkilediği vurgulanmıştır.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımlar analizi üzerinedir. Bu kapsamda, doktora öğrencilerinin tez sürecindeki doktora öğrencilerine tavsiyeleri alınmış ve iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Mehmet tez sürecindeki bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Bir şeye odaklanmayla ilgili başladığımız zaman başka bir işe bakmayacaksınız. Bu konuyla ilgili üç beş saat konuşabilmesi gerekir” (Mehmet).

Mehmet tez sürecine odaklanmanın önemli olduğunu ve tez ile bağlantının koparılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Araştırmanın çalışana bir şeyler katması, orijinal olması, özgün olması veya farklı bir bakış açısıyla alana bir şeyler katması gerektiğini vurgulamıştır. Araştırmanın kişiye de bir şeyler katması ve benzer şekilde araştırmacının da çalıştığı alanda bir şeyler katması gerektiğine dikkat çekmektedir. Mehmet iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirtmiştir:

“Ben mükemmeliyetçiyimdir, en iyisi yapılanların en iyisi değil de benim için en iyisi olasına çalışırım her zaman. İyi bir araştırma orijinallik özgünlük meselesi. Farklı bir bakış açısıyla alana bir katkı getirmeli. Atıf alması lazım” (Mehmet).

Mehmet’e göre iyi bir araştırmanın yaratıcı, yenilikçi ve orijinal olması gereklidir. Araştırmacının iyi bir araştırmayı kendi yeteneklerine ve akademik bilgilerine göre belirlediğini ifade etmiştir. Ayrıca, iyi bir araştırma için başka bir unsurun ise atıf alması olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.5.

Doktora Öğrencisi Mehmet'in Tez Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdir? - Tezinizdeki araştırma yaklaşımı ve deseni seçiminizdeki temel unsurlar nedir?	- Kendi okumalarım, doktora ders döneminde aldığım dersler hocalardan etkilendim - Temel unsur konu kendisi nitel yönetime itmesidir.	- Kendi ilgi alanı ve eğitim geçmişi - Konuya uygun yöntem seçilmesi
İşlem Varyasyonu	- Danışmanınızdan ne tür geri bildirimler alırsınız - Danışmanınızla ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaların etkisini nasıl değerlendirirsiniz?	- Tüm bölümlerde danışmanımın tavsiyesi olmuştur. - Yöntem analiz sentez basamakları olarak etkiliyor	- Rapor eksikleri üzerine - Yöntem ve sentez gelişmesi
Aşama Varyasyonu	- Tez sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? - Tez sürecinde motivasyonunuzu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Parça şeyleri bir araya getirmek sıkıntılı oluyor. - Tek başına kalıyor. Bunu sebebi hocaların çok fazla öğrencisi olması danışman öğrenci mekanizmasını istemiyor.	- Sentez süreci - Süreçte sorumluluk öğrencidedir
Sonuç ve yorum varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz? - Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Bir şeye odaklanmayla ilgili başladığınız zaman başka bir işe bakmayacaksınız. - Orijinallik özgünlük meselesi farklı bir bakış açısıyla alana bir katkı getirmeli. Atıf alması lazım.	- Tez sürecine odaklanılması - Yaratıcı olabilmesi ve atıf alabilmesi

Mehmet doktora tez sürecinde nitelikli, ilgi alanına yönelik ve başka araştırmaya referans olabilecek araştırmaların yapılmasının önemli olduğunu ifade etmiştir. Yapılan araştırmaların atıf alabilmesi, yaratıcı olması ve gelecekteki araştırmacılara yol gösterici olması gibi işlevlere sahip olması gerektiğini de vurgulamıştır.

Tablo 4.6.

Doktora Öğrencilerin Tez Sürecine İlişkin Görüşleri

	Emel	Sinan	Yaşar	Mehmet
Dizayn	- Tez danışmanı	- Derslerin etkisi	- Alanda yeterince	- Kendi ilgi
Varyasyonu	ve öğrencini ortak ilgi alanı		çalışılmamış konu üzerine araştırma	alanı ve eğitim geçmişi
İşlem Varyasyonu	- Akademik üslubun gelişmesi	- Araştırmalar yol gösterici olmuştur	- Araştırmanın şekillenmesi süreci	- Rapor eksikleri üzerine
Aşama Varyasyonu	- Analiz süreci	- Veri toplam süreci	- Veri toplama süreci	- Sentez süreci
Sonuç varyasyonu	- Alana katkı	- İlgi alanında ve alana katlı sağlayacak bir araştırma olması	- Akademik disiplin kazanmak	- Tez sürecine odaklanması

Yukarıdaki tablo ise genel olarak doktora öğrencilerin tez sürecinde araştırma yaklaşımları bulgularını içermektedir. Her varyasyonda doktora öğrencilerin görüşlerine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Emel tez danışmanı ile ortak ilgi alanının üzerine alana katkı sağlayacak araştırmaları öne çıkarırken Sinan eğitim sürecinde aldığı dersleri ve kendi ilgi alanı göre araştırmalara vurgu yapmaktadır. Yaşar farklı araştırma konuları üzerine araştırma yapmaya odaklanmaktadır. Mehmet araştırmalarını kendi ilgi alanına göre belirlemektedir.

4.3. Danışmanların Doktora Tez Yönetimine İlişkin Görüşleri

Bu kısım, eğitim bilimleri enstitüsündeki doktora öğrencilerinin tez danışmanlarının görüşlerinden oluşmaktadır. Çalışma grubundaki doktora öğrencilerinin tez danışmanlarıyla görüşmelerden elde edilen verilere göre bulgular sunulmuştur. Bu varyasyonda danışmanların görüşlerine yoğunlaşılmaktadır.

4.3.1. Danışman Dr. Murat'ın doktora tez yönetimine ilişkin görüşleri

Dr. Murat'ın görüşüne göre doktora öğrencilerinin tez araştırmaları daha çok batılı kaynaklardan etkilenmektedir. Araştırmacıların tez çalışmalarını toplum kültürüne uygun olarak geliştirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunun için de öğrencilerin

kendilerini daha çok geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Doktora öğrencilerinin yeni yöntemler öğrenmek ve düşüncelerini geliştirmek amacıyla çokça araştırma ve okuma yapması gerektiğinden de bahsetmiştir. Ayrıca, bu süreçte doktora öğrencinin motivasyonunun aile yaşantısı ve dış kaynaklardan çokça etkilendiğini de ifade etmektedir. Bunu engellemek için de doktora öğrencisinin kendi çalışma disiplini geliştirmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu şekilde öğrencinin akademik kariyeri için motivasyonun arttığı görüşündedir. Tema ve alt temalara ilişkin danışman hocayla yapılan görüşmenin bulguları aşağıda sunulmaktadır.

Birinci ana tema dizayn varyasyonu araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Dr. Murat kendi tez konusunun seçimini şu şekilde yaptığını ifade etmektedir:

“Doktora tez konusunu seçmemdeki temel nedenler lisans, yüksek lisans ve doktora almış olduğum derslerdi. Bununla birlikte Türkiye’de temel bir sorun olarak teorik ve uygulamayı nasıl eşleştirebiliriz, düşünceyle hareket ettim. Tez konumu belirlemede danışmanımın rolü olmamıştır” (Dr. Murat).

Yukarıdaki ifadeye göre tez konusu seçimi öğrencinin yüksek lisans ve doktora almış olduğu dersler temelinde yapılmaktadır. Bir başka deyişle öğrencinin tez konusu seçmesinde alınan derslerin en önemli belirleyici unsur olduğu vurgulanmıştır. Dr. Murat öğrencilerinin araştırma deseni seçimi yapma sürecini şu şekilde dile getirmiştir:

“Araştırma deseninde popüler olan, şimdi yapısal eşitlik çıktı. Yapısal eşitlik moderatör aracı değişken ve sonuç değişkene etkisi gibi bunlar kolay şeyler değil. Her şeyi desenliyor her türlü ilişkiyi korelasyonu analizleri yapıyorsunuz sonuç itibarıyla ne söylüyorsunuz. Liderlik çalışmaları kırk yıldır yapılıyor bir sonuca varılamadı. Araştırmanın teorik yöntem ile temeli arasından hiç bir ilişki yok. Nedeni yöntem fetişizmidir. Doktora ana dersler zorunlu değil araştırma dersleri zorunludur. Oysa analizi bir şirketten danışmandan alıp yaptırabilirsiniz batıda öyle yapılıyor. Batı teoriiyi çok iyi bilir. Bizde yöntem çok iyi bilinir. Doktora tez izlemede hiç kimse içerikle ilgili soru sormaz. Yöntem ile ilgi sorar test doğru mu? Örnekleme en çok tartışma ondan olur. Hiç kimse teori bilmiyor çünkü” (Dr. Murat).

Dr. Murat tezlerin yöntem seçiminde popüler yöntemlerin daha çok tercih edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca, bu seçimde enstitüdeki danışmanlar tarafından çalışılan desenlerin de etkili olduğunu belirtmiştir. Araştırmacıların çoğunun yöntem ve

araştırma desenleri ile ilgili yeterli bilgileri olmadan araştırmalar yaptıklarını da vurgulamıştır. Örneğin, yapısal eşitlik modelini yapacak bir araştırmacının uzun yıllar bu alanda çalışmış olması gerektiğini düşünmektedir.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. “Danışman olarak ne tür geri bildirimlerde bulunursunuz?” ve “Birlikte yürütülen ortak araştırmaların doktora öğrencisinin akademik kimliğinin farklılaşmasına etkisini nasıl değerlendirirsiniz?” gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Dr. Murat’ın doktora tez sürecindeki öğrencilerine geri bildirimleri genelde şu şekildedir:

“Doktora demek doctor of philosophy yani yaptığı işin özünü anlamak ve ona göre davranış örüntüsü içinde buluşmak. Türkiye’de doktora kimlik sürecinin oluşturulabileceğine inanmıyorum. Yöntem fetişimi var, üç dört yöntem dersi alıyor alan dersleri yok. Felsefi bakış gelimiyor. Öğrencilerden ilgilendikleri üç konuyu getirmelerini istiyorum benim yardımcı olacağım konuyu belirliyoruz. Benim ve öğrencinin sevdiği konu örtüşürse daha rahat süreç yönetilebiliyor. İlk önce bütün alanı klasik çalışmaları okumaları, sonra tekrar tartışmamız yönündedir” (Dr. Murat).

Yukarıdaki ifadede doktora derslerinin içeriği ve niteliğinin felsefesi çok etkin anlatılmadığından tez çalışmalarında felsefi bir yaklaşım kazanılmadığı ifade edilmiştir. Araştırmacıların çalışmasıyla ilgili eleştirilerin genellikle yöntem ve örneklem üzerine yapıldığı vurgulanmıştır. Araştırmanın ne ürettiği ve hangi toplumsal soruna çözüm ürettiği gibi hususların eleştirisinin yapılmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle Türkiye’de tipik bir yöntem fetişizmi olduğu ve bu şekilde öğrencilerin felsefi ve bilimsel yaklaşımlara göre yetişmelerinin engellendiği ifade edilmiştir. Öğrencisinin doktora tez sürecinde kendi ilgi alanını kendinin belirlemesi gerektiği de vurgulanmıştır. Örneğin, öğrenci sosyoloji alanında doktora yapıyorsa ve eğitime ilgisi varsa, sosyolojiden gelip eğitim alanında doktora yapabilir. Önemli olan sosyoloji felsefesini eğitim alanıyla bütünleştirebilmektir. Dr. Murat öğrencileriyle ortak araştırmalarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Genelde prensip olarak yapmamaya özen gösteririm fakat doktora öğrencilerinden talep geliyor. Popülersiniz bilinen bir isim danışmanızla birlikte görünsün istiyor, çok olumsuz görmüyorum. Ortak çalışmaya ciddi şekilde katkı verdiğim birlikte yaptığımız araştırmalara ortak isimlerimiz yazarız” (Dr. Murat).

Dr. Murat doktora öğrencileriyle danışmanların ortak araştırmalar yapmasını genel olarak çok desteklememektedir. Bunun nedeninin öğrencilerin bu araştırmaları deneyimli araştırmacı olan danışman hocasıyla isminin görünmesi için bir fırsat olarak görmeleri olduğunu söylemektedir. Ama yine de öğrencilerin talepleri üzerine birçok ortak araştırma yaptığını da ifade etmiştir. Ayrıca, bu süreç içinde öğrencilerle ortak çalışmalara ciddi şekilde katkı verdiğini belirtmiştir.

Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda tez sürecinde doktora öğrencilerinin karşılaştığı zorluklara ve tez sürecinde motivasyonunu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Dr. Murat öğrencilerinin doktora tez sürecindeki zorluklarını şöyle anlatmaktadır:

“Karşılaştıkları en temel sorun yazma ve üslup sorunudur. Hep gelip sözlü konuşuyorlar bana sözlü gelmeyin diyorum. Bunun gelişmesi için daha çok okuma yapılması gerekir. Raporlama çok zayıf” (Dr. Murat).

Yukarıdaki ifadede doktora öğrencilerinin araştırma raporu hazırlama sorunu olduğu belirtilmiştir. Bunun gelişmesi için öğrencinin tez sürecinde danışmanı ile toplantılarında her zaman bir rapor hazırlaması istenmiştir. Buna ek olarak, öğrencilerin rapor hazırlamadaki en ciddi temel sorunları üslup ve Türkçeyi doğru kullanmama olarak ifade edilmiştir. Bunun nedeninin de Türkiye’deki öğrencilerin okuma alışkanlığının zayıf olması olarak belirtilmiştir. Dr. Murat doktora tez sürecinde öğrencilerin motivasyonu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Tamamen ailesidir motivasyonu etkileyen. Doktora yaşı evlilik yaşına geliyor. Doktora tam zamanlı vakit harcaması gerekir. İstedğim düzeyde bir doktora tezi çıkmıyor. Aşırı derece imla hataları, sentezle sorunları. Tek sorun tezde az okuma var. Doktora öğrencinin akademisyeni yönlendirmesi gerekir” (Dr. Murat).

Danışmana göre öğrencinin motivasyonunu en çok aile yaşantısı etkilemektedir. Özellikle doktora eğitim sürecinde öğrencinin yeni bir aile kurması doktora eğitimini önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, öğrencinin doktora sürecine tam zamanlı vakit harcaması gerektiğini de vurgulamaktadır. Ama öğrencilerin az özveri ile çalıştıklarını ve araştırmalarında çok hatalar yaptıklarını ifade etmektedir.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımlar analizi üzerinedir. Bu kapsamda,

doktora öğrencilerinin tez sürecindeki doktora öğrencilerine tavsiyeleri alınmış ve iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenlere ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Dr. Murat tez sürecinde bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Birincisi az okuyorlar, ikincisi doktora gerekli zamanı vermekten kaçınıyorlar. Bu işin bir elitiz bir girişim olduğunu anlatmamız lazım insanlara. Raporlama konusunda çok zayıflar, sentez yetenekleri oldukça zayıf. Var olan literatür eleştirel gözle bakamıyorlar. Bu konuda oldukça zayıflar” (Dr. Murat).

Danışmanın tez sürecinde bir öğrenciye tavsiyeleri daha çok okuma yapmaları, doktora eğitimine gerekli zamanı ayırmaları, bu işi özveri isteyen ve elitiz bir iş olarak görmeleri ve literatürde bu alanda yapılmış araştırmalara eleştirel bir bakış açısına sahip olabilmeleridir. Maalesef bu tavsiyelerin doktora öğrencileri tarafından yeterli düzeyde gerçekleştirilmediği de vurgulanmıştır. Dr. Murat iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirlemiştir:

“Çok güçlü teorik kavramsal çerçeve ve yöntem. Önceki literatür aralığı ve onun üzerine tasarım ve dizayn edilmiş. Araştırmanın yöntemi ne olursa olsun hiç bir anlam ifade etmez” (Dr. Murat).

Dr. Murat iyi bir araştırmada teori kavramsal çerçeve oluşturulmasının yöntemden daha önemli olduğu görüşündedir. Danışmana göre araştırmanın teorik kavramsal çerçevesini oluşturmadan kullanılan yöntem bir anlam ifade etmemektedir. Aşağıdaki tabloda danışman Dr. Murat’ın tez sürecine ilişkin bulgularına ait özet bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.7.

Danışman Dr. Murat'ın Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdi? - Doktora öğrencilerinizin tezlerindeki araştırma desenlerindeki seçmelerindeki temel unsurlar nedir?	- Lisans, yüksek lisans ve doktora almış olduğum derslerdi. - Araştırmanın teorik yöntem ile temeli arasından hiç bir ilişki yok.	- Eğitim sürecinde alınan dersler - Yöntem fetişizmidir
İşlem Varyasyonu	- Bir danışman olarak doktora tez sürecindeki öğrencilerinize ne tür tavsiyelerde bulunuyorsunuz? - Bir danışman olarak doktora öğrencilerinizle ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaları nasıl değerlendirirsiniz?	- Benim ve kendi sevdiğim konu örtüşürse daha rahat süreç yönetilebiliyor. - Popülersiniz bilinen bir isim danışmanınızla birlikte görünsün istiyor, çok olumsuz görmüyorum.	- Ortak araştırma alanı - İleri düzeyde araştırmacılarla ortak araştırma yapma
Aşama Varyasyonu	- Doktora öğrencilerinizin tez sürecinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir? - Tez sürecinde doktora öğrencinizin motivasyonunu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Karşılaştıkları en temel sorun yazma ve üslup sorunudur. - Tamamen ailesidir motivasyonu etkileyen.	- Raporlama zayıf. - Dışsal etkenler
Sonuç varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında bir öğrencinize ne gibi tavsiyelerde bulursunuz? - Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Birincisi az okuyorlar, ikincisi doktora gerekli zamanı hayatında vermekten kaçınıyorlar. - Teori kavramsal çerçeve yöntemden daha önemlidir.	- Kendini geliştirmeye daha çok süre ayrılması - Öncelikle teorik kavramsal çerçeve

Tablo 4.7'de Dr. Murat'a ilişkin tez araştırmasının nasıl deneyimlendiği konusundaki varyasyonları gösterilmektedir. Danışman öğrencilerin eğitim sürecinde aldığı derslerin ve ileri düzey araştırma yapmaya ilgilerinin tez sürecinin gelişmesindeki önemini belirtmiştir. Her varyasyonun araştırma çıktıları ve elde edilen bulguları farklı oryantasyonlara işaret etmektedir. Araştırmanın işlem varyasyonunun dışsal ve ürün odaklı olduğu ve aşama varyasyonunun ise içsel ve süreç odaklı olduğu bulgularla desteklenmektedir. Örneğin, işlem varyasyonunda danışmanla ortak yayınlar yapılmasına ve aşama varyasyonunda ise araştırma ortaya çıkarmada öğrencinin kendini geliştirmesine odaklanılmıştır.

Çalışmaların yöntem fetişizmine karşı olması gerektiği vurgulanmış ve araştırmaların probleme çözüm getirecek doğru bir yöntemle güncel ve toplumsal

gelişmelere katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilerin deneyimli araştırmacılarla ortak araştırmalar yapmasının toplumsal gelişmelere katkıda bulunma, konuyu uzman kişilerle tartışma ve deneyimsiz araştırmacıların kazanımlarıyla memnuiyet duyması gibi önemli etkileri olduğu ifade edilmiştir. Öğrencilerin araştırmanın teorik yapıya uygun olarak geliştirilmesi ve güçlü bir araştırma raporu hazırlanması konusunda sorun yaşadıkları belirtilmiştir. Genel olarak, araştırmanın gerçek bir sorundan yola çıkması ve veriler kapsamında teorik yapıya uygun nitelikte geliştirmesinin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır.

4.3.2. Danışman Dr. Mert'in doktora tez yönetimine ilişkin görüşleri

Danışman Dr. Mert doktora eğitim sürecinde ve tüm eğitim hayatında başarı kazanılması için çok çalışmanın önemini sıklıkla vurgulamıştır. Doktora öğrencilerinin akademik performansının yüzde elli danışman yüzde elli doktora öğrencisi tarafından sağlandığını da belirtmiştir. Tez sürecinde öğrenci araştırmasında izlediği yoldan çıktığında onu doğru yönde ilerletebilmesinin danışmanlar tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda araştırmanın kurallara uygun bir şekilde ve sınırlıklar ve literatür dikkate alınarak geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Doktora öğrencilerinin araştırma yeteneklerinin ve deneyimlerini genişlemesi için çok çalışmaları gerektiğini de ifade etmiştir. Tema ve alt temalarına ilişkin, danışman hocayla yapılan görüşme bulguları aşağıda sunulmaktadır.

Birinci ana tema *dizayn varyasyonu* araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Dr. Mert kendi tez konusunun seçimini şu şekilde yaptığını ifade etmektedir:

“Tamamen daha önceki yayınlar gördüğüm eksikliklere göre hareket ettim. Danışmanımın çok etkisi olmadı, sadece desteklerdi” (Dr. Mert).

Yukarıdaki ifadede tez konusunun seçiminde en belirleyici etkenin şimdiye kadar yapılan araştırmalardaki eksiklikler olduğu ifade edilmiştir. Araştırmacının kendi ilgi alanına uygun bir konu seçmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Danışman kendi tez sürecinde hocasıyla ortak bir alanda çalışmamıştır. Bu süreçte tez danışmanından farklı konularda bilgi ve destek aldığını belirtmiştir. Dr. Mert öğrencilerinin araştırma deseni seçimini şu şekilde açıklamaktadır:

“Süreç odaklı bir iki kişiye ancak rastladım. Sonuç odaklı ise hızlı bitirecekleri modelleri daha çok seçiyorlar. Akademik kariyerlerini bir an önce elde etmek amaçlanıyor. Desenleri seçimde temel unsur kendinden bir önceki dönem arkadaşlarını örnek alma örnek çalıntı modellere çok gidiyorlar. Konu bence etkili değil öğrencilerin çoğu metodolojik popülerlikten dolayı önce metodoloji seçiyor sonra konuya atılıyor. Herkesin kafasında bir yapısal eşitlik modeli var. Bu çok yaygın. Nicelde ilişkisel modeller, nedensel modeller, nitellerde ise durum çalışması olmaya başladı. Etnografya ve gömülü teori son zamanlarda moda olacak. En büyük sıkıntı, 1.başkasını taklit etmek örnek taklit, 2. fakültede enstitüde eğilim oluyor hocalar daha çok önem veriyorlar. Etnografi çalışmalar artacağını düşünüyorum. Popüler olduğu için öğrencide araştırmalarında kullanıyor. Danışman etkisi önemli burada danışmanı geçiyor kadro bulacağı yerdeki hocalara göre kendini şekillendiriyor” (Dr. Mert).

Danışmana göre öğrenciler genellikle sonuç odaklı araştırmalar yapmaktadır. Araştırmacının konudan metodolojiye gitmesi gerekirken metodolojiden konuya gittiği vurgulanmıştır. Bunun nedenlerinin ise süreci daha hızlı tamamlayabilmek, akademik yükselmelerini sağlayabilmek, farklı bir yöntem kullanmak amacıyla araştırma yapmak veya bilinen bir yöntemde daha az araştırma yaparak çalışmalarını tamamlamak olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, öğrencinin tez yöntemi ve deseni seçiminin enstitüdeki popüler olan model göre değişebildiği belirtilmiştir.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. Danışman olarak ne tür geri bildirimlerde bulunursunuz ve birlikte yürütülen ortak araştırmaların doktora öğrencisinin akademik kimliğinin farklılaşmasına etkisini nasıl değerlendirirsiniz gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Dr. Mert öğrencilerine doktora tez sürecinde verdiği geri bildirimleri şu şekilde anlatmaktadır:

“1. planlı ve düzenli çalışmak, 2.dağılmamak, 3.çok fazla akıl almamak. Bu böyle söyledi o öyle söyledi. Sadece tezlerine konsantre olmaları gerekir. Tez konusu seçimi önemli. Tez konusu olarak sevdiği bir konuyu seçerse iyi bir noktaya gelebilir. Nicel ve nitel iki taraflıda çalışması gerekiyor. Buna göre bir konu seçmesi daha uygun oluyor. Süreçte en önemli şey çalışmak ve düzenli çalışmak” (Dr. Mert).

Yukarıdaki ifadede danışman tez sürecindeki doktora öğrencilerine disiplinli çalışması ve ilgilendikleri konuya odaklanmasını önermektedir. Doktora öğrencilerinin araştırmalarında düzenli ve disiplinli çalışma alışkanlığı kazanarak iyi bir başarı elde edebileceklerini vurgulamıştır. Bu süreçte diğer kişilerden ve dışsal etkenlerden etkilenmemesi gerektiğini de belirtmektedir. Tez sürecinde öğrencilerin karma model

çalışmasının kendilerine artıları olduğu, böylece iki yönetime uygun araştırma geliştirme sürecini kazanılmasının sağlandığını ifade etmiştir. Dr. Mert öğrencileriyle ortak araştırmaların etkisi hakkında şu sözleri söylemiştir:

“Evet. Evet olumlu oluyor. Birden fazla farklı kişilerle araştırma yaptığı zaman herkesle ortaklaşa araştırma yapma kültürü oluşturuyorsun. Sen öğrenci danışman akademik kültür oluşmuyor. Çünkü orada bir üst ilişki var. Farklı kişileri devreye sokup ortak araştırma yapma kültürünü oluşturmak gerekir” (Dr. Mert).

Doktora öğrencileriyle danışmanların beraber araştırma geliştirmesinin ortak araştırma yapma kültürü kazandırılması açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Ortak araştırmaların tez sürecinde danışmanla öğrencinin birlikte çalışmasından genelde farklı olduğu da ifade edilmiştir. Çünkü bu süreçte doktora öğrencisinin farklı kişilerle de çalışarak araştırma kültürünü geliştirebileceği belirtilmiştir.

Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda, tez sürecinde doktora öğrencilerinin karşılaştığı zorluklara ve tez sürecinde motivasyonu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Dr. Mert doktora öğrencilerin tez sürecindeki zorluklarını şöyle ifade etmektedir:

“Disiplinli çalışma alışkanlığının olmaması ve karşılaştıkları bir sorunun üstesinden gelememe sorununa takılıp dönmeleri. Bilmediği bir alandan gelip o alana girmesi. O alanın Türkiye’de çok gelişmemiş olması, hocasıyla ilişkileri. Çalışıyorsa kuramsal problemler yaşıyorlar. Araştırma görevleri için sorunlar aynı bölümde birden fazla kişi aynı kadroya talip ise bir birlerinin motivasyonunu olumlu ya da olumsuz etkiliyorlar” (Dr. Mert).

Yukarıdaki ifadede öğrencilerin tez sürecinde danışmanla düzenli görüşmemeleri, araştırmalarına gerekli zamanı ayırmamaları, yeterli çalışmamaları, çalışmalarında düzensizlikleri, disiplinsizlikleri, takıldığı bir konunun etrafında dönüp durmaları, yeni konuya atlayamamaları, o konuya çözüm bulamamaları veya veri toplama sorunları gibi sorunlarla karşı karşıya kalabildikleri belirtilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin stres, korku ve yeni bir alanda çalışma yapma nedeniyle de sıkıntılar yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca tez konusunun yeni bir konu olmasının ve danışmanla ilişkilerin de önemli etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak, öğrenciyi çalıştığı akademik kurumdaki ilişkiler veya tez sürecini tamamlayıp kadroya sahip olma rekabeti gibi tez dışı dışsal unsurlar da etkileyebilmektedir. Dr. Mert doktora tez sürecinde öğrencilerin motivasyonunu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Sürecin düzgün işlemesi motivasyonu etkileyen noktalar. Evet. Her aşamada bırakan öğrencim oldu. Motivasyonsuz, özel hayatları çok etkiliyor. Disiplinsiz bir tez çalışmasından dolayıdır. Bir hafta çalışıyor üç ay çalışmıyor. Belli süreden sonra kopmaya başlıyor. Bunun nedenleri hep özel hocam diye açıklıyorlar. O zamanda bir şey soramıyorsun” (Dr. Mert).

Danışmana göre öğrencinin tezden bağlantısını koparmaması ve her gün teziyle ilgilenmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu ilgilenme belli zaman yönetimi çerçevesinde planlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu süreçte özellikle özel hayatlardaki sorunların tez araştırmasını etkilememesi gerektiği vurgulanmıştır.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımlar analizi üzerinedir. Bu kapsamda, “Doktora tez sürecindeki birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz?” ve “Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?” gibi sorular sorulmuştur. Dr. Mert tez sürecinde bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Zaman yönetimine dikkat etmesi, geri dönük nerede hata yaptım nerde hata yaptım, nerede sıkıntı yaşadım. O not alıp kendi kafasında düşünmesi lazım. Aynı sorunları sonra yaşamaması lazım” (Dr. Mert).

Danışmana göre doktora öğrencileri tez sürecinde zaman yönetime dikkat etmeli, geriye dönük hatalarını kendi keşfetmeli ve eksiklerini tamamlamalıdır. Öğrencinin araştırmada kendi eksiklikleri bulabilmesi ve orada eksikliklere daha sonraki yapacağı araştırmalarda dikkat edebilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Dr. Mert iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirtmiştir:

“Yapan kişiye ne katkı en önemli etken. Bilgi, beceri kazandırma, dünya görüşünün farklılaştırmıştır. Yeni yeterlilikler kazandırmasına sebep olmuştur. Örneğin etnografi bilmiyordur öğrenmiştir. Tezi ile ilgili yeni bilgiler elde edinmiştir” (Dr. Mert).

Yukarıdaki ifadeye göre iyi bir araştırmanın en önemli çıktısı araştırmacıya bir kazanım sağlamasıdır. İyi bir araştırma araştırmacıya farklı bir bilgi, beceri veya bakış açısı kazandırmalıdır. Aşağıdaki tabloda danışman Dr. Mert’in tez sürecine ilişkin bulgularına ait özet bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.8.

Danışman Dr. Mert'in Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdir? - Doktora öğrencilerinizin tezlerindeki araştırma desenlerini seçmelerindeki temel unsurlar nedir?	- Yayınlar gördüğüm eksikliklere göre hareket ettim - Desen seçinde en büyük sıkıntı başkasını taklit etmek, örnek taklittir.	- Alana katkı sağlayacak araştırma - Popüler desenlerin kullanılması
İşlem Varyasyonu	- Bir danışman olarak doktora tez sürecindeki öğrencilerinize ne tür tavsiyelerde bulunuyorsunuz? - Bir danışman olarak doktora öğrencilerinizle ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaları nasıl değerlendirirsiniz?	- Planlı ve düzenli çalışmak, dağılmamak - Araştırma yapma kültürü oluşturuyorsun.	- Çalışma disiplini sağlanması - Araştırma kültürü oluşturma
Aşama Varyasyonu	- Doktora öğrencilerinizin tez sürecinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir? - Tez sürecinde doktora öğrencinizin motivasyonunu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Disiplinli çalışma alışkanlığının olmaması - Özel hayatları çok etkiliyor.	- Akademik disiplin - Dışsal etkeneler
Sonuç varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında bir öğrencinize ne gibi tavsiyelerde bulursunuz? - Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Geri dönük nerede hata yaptım nerde hata yaptım, nerede sıkıntı yaşadım - Yapan kişiye ne katkı en önemli etken	- Kendini eleştirebilmesi - Araştırmacıya katkısı

Yukarıdaki tabloya göre danışman Dr. Mert tarafından araştırmaların alana katkı sağlayacak nitelikte olmasını ve çalışma disiplininin sağlanmasının önemini vurgulamıştır. Araştırmacılar da dışsal ürün oryantasyonunun daha baskın olarak görüldüğü ve doktora öğrencilerinin farklı bakış açılarının oluşması konusunda akademik disiplin ve dışsal etkileri de aynı tabloda belirtilmiştir. Sonuç varyasyonunda da öğrencilerin kendilerini eleştirebilmeleri ve araştırmadan yeni bir bilgi kazanmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Tez danışmanına göre araştırma problemi çözümünde ise doğru yöntem seçilmeli, farklı yöntemlerle analizler yapılmalı, geçerlik ve güvenilirlik sağlanmalı, araştırma problemi iyi tanımlanmalı, örneklem evreni temsil edecek düzeyde seçilmeli, araştırma sağlam verilere dayandırılmalı ve araştırma soruları probleme çözüm getirecek yönde olmalıdır. Ayrıca, araştırmanın literatürde bulunan araştırmalardaki eksikliklerin giderilmesi, literatürde bir boşluğun doldurulması veya mevcut literatüre

katkı bulunması gibi ölçütler temelinde geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir araştırmanın yöntem ve literatürü açısından güçlü olması öncelikli araştırma koşulu olarak vurgulanmıştır.

4.3.3. Danışman Dr. Nihat'ın doktora tez yönetimine ilişkin görüşleri

Danışman Dr. Nihat ise bir araştırmacının başarılı olabilmesi için iş disiplinine sahip olması ve öğrencilerin araştırmalarının akademik kimliği yansıtan araştırmalar olması gerektiğini belirtmiştir. Doktora tezinin kariyer gelişimine önemli etkisi olduğu ifade edilmiştir. Bu süreçte önemli olanın araştırma deneyimi ve alışkanlığı kazanılması olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda doktora eğitimi öğrencinin kişisel gelişimi ve ileri düzey bilgiye sahip olma süreci olarak vurgulanmıştır. Araştırmanın konusu, teorisi, örneklem grubu seçilme nedenlerinin öğrenci tarafından açıkça ifade edilmesinin önemli olduğu da belirtilmiştir. Araştırma tema ve alt temalara ilişkin danışman hocayla yapılan görüşme bulguları aşağıda sunulmaktadır.

Birinci ana tema dizayn varyasyonu ise araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Bu ana tema, tez konusu seçimine ve yöntem seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Dr. Nihat kendi tez konusunun seçimini şu şekilde açıklamaktadır:

“Ders sürecinde yaptığım faaliyetler ve bu süreçte oluşturduğum bir takım ürünler tez konusunda yönlendirmişti. Tezimizde ona göre belirlemiştik” (Dr. Nihat).

Danışman hoca tarafından tez konusunu belirlemede derslerin ve eğitim sürecindeki araştırma çalışmalarının etkili olduğu ifade edilmiştir. Bu süreçte öğrenciler tarafından edinilen bilgiler ve yapılan araştırmalar üzerine tez çalışma konusu belirlenmektedir. Dr. Nihat öğrencilerinin araştırma deseni seçimini şu şekilde dile getirmiştir:

“Öğrencilerim süreç odaklı gidiyorlar. Bir an önce doktora derecesi alıyım diye bir düşünce yansıtmadılar. Tamamen amaç odaklı şu yönetmelerle araştırma yapalım demiyorum. Önce konu belirleniyor neyi araştırmak istediği sonra literatür yapılandırmasını sonra bu amaca en uygun alt amaçlarla birlikte yöntemin ne olabileceği ondan sonra konuşuyoruz. Baştan ben nitel araştırma yapacağım diye yola çıkan bir yolculuğun doğru olmadığını söylüyoruz. Önemli olan niteliği yapıcı ve çözüm getireceği problemdir. Araştırma aracı olarak yöntem seçiyor. Şu anda kullanılan trend karma metotlar hem nicel bazı veriler gitmek istiyorlar hem derinleşmek istiyorlar. İki yöntemden bir noktasında yeterli hissetmeye başlıyorlar bu iki yöntemde

kullanıyorlar bu bir zenginlik bir noktada. Bir eksiklik değil. Kolaycılığa kaçmak gibi bir noktaya benim öğrencilerim girmediler” (Dr. Nihat).

Danışman doktora öğrencilerinin tez yöntem ve desen seçiminde ne araştırmak istiyorlarsa, bu amaca uygun araştırma yaklaşımı belirlediklerini ifade etmiştir. Ayrıca, araştırmacıların alana katkı getirmeye ve sürece odaklandıklarını düşünmektedir. Araştırmanın yapıcı olmasının ve probleme çözüm getirebilme niteliğinin araştırmanın yöntemi ve deseninden daha önemli olduğu vurgulanmıştır.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. “Danışman olarak ne tür geri bildirimlerde bulunursunuz?” ve “Birlikte yürütülen ortak araştırmaların doktora öğrencisinin akademik kimliğinin farklılaşmasına etkisini nasıl değerlendirirsiniz?” gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Dr. Nihat doktora tez sürecinde öğrencilerine verdiği geri bildirimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Benim yaşadığım deneyimleri yaşamalarını isterim. Öncelikle kendi istedikleri bir süreçte ilerlemelerini. Kendi buldukları bilimsel gerekçeleri üretmelerini bekliyorum güçlük çekiyorlarsa alanla ilgili tavsiyeler yaparak yine bu süreci kendilerinin yönetmelerini bir anlamda bekliyorum. Yanımızda ama zorlamayan bir danışman olarak algıladıklarını umuyorum” (Dr. Nihat).

Yukarıdaki ifadeye göre danışman doktora öğrencilerinin kendi getirdikleri tez konularını savunmalarını beklemektedir. Öğrencilerin tez sürecini yönetmekte güçlü çektiklerinde danışmanların yanlarında olduğunu hissetmelerinin önemli olduğunu da belirtmektedir. Bu sürecin öğrencilerin kendileri tarafından yönetilmesini istemektedir. Böylece bu süreçte öğrencinin kendi deneyimlerinin ortaya çıkmasına özen göstermektedir. Danışmanın süreçte ihtiyaç duyulduğunda doktora öğrencilerine yol göstermesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu süreç öğrencinin üretmiş olduğu faaliyetlerin hocaya sunulması ve geri bildirimlere göre araştırmayı geliştirmek üzerine bir süreçtir. Dr. Nihat öğrencileriyle ortak araştırmaları hakkında şu sözleri söylemiştir:

“Ortak araştırmaları tavsiye ediyoruz. Danışmanlık doktora teziyle sınırlı kalınca danışmanınız diğer konularda size verebileceği uzmanlık desteklerinde mahrum kalmış olursunuz. Ortaklı büyürse daha ilerleyen çalışmalarda ekip oluşturma konusunda da bir sosyal ağ oluşturabiliyor” (Dr. Nihat).

Danışmana göre ortak araştırmalar doktora öğrencilerine önemli kazanımlar sağlamaktadır. Bu süreçte, farklı konularda da araştırma yapma fırsatı ve danışmandan

en üst düzeyde faydalanma imkanı bulunabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ortak araştırmalarda ekiple çalışma becerileri elde etmesinin de sağlanabileceği vurgulanmıştır.

Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda, tez sürecinde doktora öğrencilerinin karşılaştığı zorluklara ve tez sürecinde motivasyonunu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Dr. Nihat öğrencilerinin doktora tez sürecindeki zorlukları şöyle anlatmaktadır:

“Veri kaynaklarına ulaşamama veya istedikleri düzeyde veri alamamaya ilgili sorunlar çok yaşıyorlar. Öğrenciler yoruyor. Nitelde verilerin dökümünde destek istiyorlar hem bunu hızlı ve doğru yapabilmeleri için danışman katkısı oluyor. Raporlamada da sorun yaşandılar” (Dr. Nihat).

Danışmana göre tez sürecinde öğrenciler özellikle veri toplama aşamasında zorluklar yaşamaktadır. Öğrenciler araştırmalarında örneklem grubundaki verilere ulaşma ya da istedikleri nitelikte veriler elde edememe gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu ek olarak, öğrencilerin veri toplama sonrasında da nitel verilerin deşifresi veya nicel verilerin bilgisayara aktarılmasında da zorluklarla karşılaştıkları belirtilmiştir. Yapılan araştırmanın okuyucuya aktarılması amacıyla rapor oluşturma sürecinde de zorluklar çekildiği ifade edilmiştir. Dr. Nihat doktora tez sürecinde öğrencilerin motivasyonunu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Yaptıklarını sonuçlar doğurması motivasyonu artırıyor. Sürekli reddedilme sürekli eleştirilmesi, ilerleyemediğini hissetmesi, bir engel varmış hissi sıkıntılar oluşturabilir. Danışman olarak bunu önemsemek gerektiğini düşünüyorum. Yaptıklarını değerli olduğu gibi öğrencilerin desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum” (Dr. Nihat).

Yukarıdaki ifadeye göre doktora öğrencilerinin tez sürecinde çalışmalarıyla kendi motivasyonu arttırabilmektedirler. Hatta doktora öğrencilerinin yaptıkları çalışmaların alana katkı sağlayacak bazı sonuçlar doğurmasının da motivasyonu arttırdığı ifade edilmiştir. Bu süreçte danışmanın doktora öğrencilerine pozitif bildirimlerinin motivasyonu olumlu yönde etkilediği de belirtilmiştir. Doktora öğrencilerinin yaptıklarının değerli olduğunun ifade edildiği geri bildirimler yoluyla desteklenmesi gerektiği de düşünülmektedir.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımların analizi üzerinedir. Bu kapsamda, doktora tez sürecindeki birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz ve sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir gibi sorular sorulmuştur. Dr. Nihat öğrencilerine tavsiyelerini ve iyi bir araştırmayı oluşturan etkenleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Alana kaktı bir araştırmada esastır. Bir araştırma ileri düzey analizler içeriyor olabilir ama hiç bir derde çare olmuyorsa hiç bir kıymeti yoktur. Çok basit düzeyde istatistikler yapılmış dahi olmak üzere çok önemli problemleri göz önüne serebiliyor ortaya koyabiliyorsa alana bu anlamada sarsılıyorsa. O kıymetli bir araştırma. Alan sarsıcı araştırma için sadece konuyla gitmeniz mümkün değil yöntemsel bağlamda özel uygulamalarda yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum” (Dr. Nihat).

Danışmanın öğrencilerine en önemli tavsiyesi bir araştırmanın alana katkı sağlaması gerektiğidir. Ayrıca, bir araştırma ileri düzey istatistik kullanılmak amacıyla yapılmamalıdır. Danışmana göre bir araştırma sorusunun en uygun araçla araştırılması gereklidir. Ayrıca, araştırmada ihtiyaç olduğunda ileri düzey yöntemlerin kullanılmasının çok önemli olduğu belirtilmiştir. Aşağıdaki tabloda danışman Dr. Nihat’ın tez sürecine ilişkin bulgularına ait özet bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.9.

Danışman Dr. Nihat'ın Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri

Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama	
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdi? - Doktora öğrencilerinizin tezlerindeki araştırma desenlerini seçmelerindeki temel unsurlar nedir?	- Ders sürecinde yaptığım faaliyetler - Öğrencilerim süreç odaklı gidiyorlar.	- Derslerin etkisi - Süreç odaklı
İşlem Varyasyonu	- Bir danışman olarak doktora tez sürecindeki öğrencilerinize ne tür tavsiyelerde bulunuyorsunuz? - Bir danışman olarak doktora öğrencilerinizle ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaları nasıl değerlendirirsiniz?	- Süreci kendilerinin yönetmelerini bir anlamda bekliyorum - Diğer konularda da size verebileceği uzmanlık desteklerdir.	- Araştırma süreç yönetimi - Uzmanlık desteği
Aşama Varyasyonu	- Doktora öğrencilerinizin tez sürecinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir? - Tez sürecinde doktora öğrencinizin motivasyonunu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Veri kaynaklarına ulaşamama veya istedikleri düzeyde veri almadadır. - Yaptıklarını sonuçlar doğurması motivasyonu artırıyor.	- Veri toplama aşamasında - Araştırmada ilerleme sağlanması
Sonuç varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında bir öğrencinize ne gibi tavsiyelerde bulursunuz? - Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Alana katkı bir araştırmada esastır - Kıymetli bir araştırma	- Alana katkı - Nitelikli araştırma

Yukarıdaki tabloya göre Dr. Nihat doktora öğrencileri ve kariyerinin başındaki araştırmacılara araştırma gelişimiyle ilgili olarak daha deneyimli meslektaşlarının ön düşüncelerini anlama konusunda yol göstermektedir. Danışmana göre alınan dersler araştırma hakkında net bir düşünceye sahip olmak için de bir temel oluşturur. Ayrıca danışman ve öğrencinin birbirinden uyumsuz bakış açılarına sahip olması sürecin zor ilerlemesi ve hatta tamamlanamaması gibi sonuçlara neden olabilir. Öğrenciye kendi anlayışını ifade etmesi konusunda yardımcı olabilmek amacıyla uzmanlık ya da danışmanlık desteğinin verilmesinin önemli olduğu da belirtilmiştir. Yapılan araştırmaların nitelikli ve alana katkı sağlayıcı nitelikte olması gerektiği de vurgulanmıştır.

4.3.4. Danışman Dr. Atilla'nın doktora tez yönetimine ilişkin görüşleri

Danışman Dr. Atilla'ya göre araştırma yapmak ve raporlama erken yaşta gelişen bir olgu olup tecrübeye dayalı olarak gelişmektedir. Ayrıca, doktora tez araştırması süreci zamanla değişen bir süreç olarak ifade edilmiştir. Bu süreç araştırmacının

amacına, görüşüne, kendi anlatım dilinde ifade ediş biçimine, kişisel deneyimlerine, bilgi birikimine veya sosyal gruplarla etkileşimlerine göre değişebilmektedir. Tez süreci dinamik bireysel bir süreç olarak tanımlanmıştır. Doktora eğitimi süreci danışmanların, doktora öğrencilerine araştırma sürecinin şekillenmesinde yol göstermek amacıyla destek olduğu bir süreç olarak ifade edilmiştir. Araştırma tema ve alt temalarına ilişkin danışman hocayla yapılan görüşme bulguları aşağıda sunulmaktadır.

Birinci ana tema *dizayn varyasyonu* araştırmada tanımlanan niceliksel farklılıklardan oluşmaktadır. Çalışmada dizayn varyasyonu tez konusu seçimine ilişkin görüşler ve araştırma deseni seçimine ilişkin görüşler olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Dr. Atilla kendi tez konusunun seçimini yapma sürecini şu şekilde ifade etmektedir:

“Konun belirlenmesi derslerle ilişkiliydi. İki danışmanla çalıştım, daha çok dersler tez konusunu belirlemede etkili oldu” (Dr. Atilla).

Danışmana göre tez konusu belirlemede aldığı derslerin ve yüksek öğretimin önemli etkileri olmuştur. Hatta en çok etkili olanın dersler olduğunu vurgulamıştır. Dr. Atilla öğrencilerinin araştırma deseni seçimini şu şekilde dile getirmiştir:

“Öğrenme süreci süreç odaklı çalışan öğrenciler var. Bir şey biliyorsa onu çalışıyor. Nitel furyası üniversitede başladı. Çünkü öğrendikçe araştırmalarda kullanıyorsun” (Dr. Atilla).

Danışmana göre doktora öğrencileri genelde süreç odaklı çalışmaktadırlar. Araştırmada seçilen yöntem ve desenin öğrenilme düzeyine bağlı olarak seçildiği ifade edilmiştir. Öğrenciler öğrendikleri yöntem çeşitliliğine göre araştırmalarında farklı yöntemler kullanmaktadır.

İkinci ana tema *işlem varyasyonu* ise kişisel tanımlama ve ilişki arasında bağlantılara göre sınıflandırılmıştır. “Danışman olarak ne tür geri bildirimlerde bulunursunuz?” ve “Birlikte yürütülen ortak araştırmaların doktora öğrencisinin akademik kimliğinin farklılaşmasına etkisini nasıl değerlendirirsiniz?” gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Dr. Atilla doktora tez sürecinde öğrencilerine verdiği geri bildirimleri şu şekilde ifade etmektedir:

“Doktora sürecinde araştırmaya odaklanmak doktora sonrasında doğrudan ilişkili. Önceden araştırmalar yapıyorsan daha sonrada yapacaksın. Alanla ilgili yıllık konferanslar kültür etkili oluyor” (Dr. Atilla).

Yukarıdaki ifadeye doktora öğrencilerinin araştırma yapma alışkanlığı kazanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu süreçte araştırma yapma yatkınlığının, bilgi ve birikim kazanımlarının öğrencilerin daha sonra yapacakları araştırmalar için ışık tutacağı ifade edilmiştir. Bu süreçte kendilerini geliştirmek için kongrelere katılmalarının etkili olduğu vurgulanmıştır. Dr. Atilla öğrencileriyle ortak araştırmaları hakkında şu sözleri söylemiştir:

“Ortak araştırmalar projeler yapmaya çalışıyorum. Uzun süreli sistematik çalışmak proje temelli araştırma alanı belirlenir. Bizde çok eksik. İki üç sayfada gelecekte hangi konuları çalışacağını, niye çalışacağını ifade ediyorsun. Bu yazdırmak senin hangi konulara çalışacağını karar vermeni kazandırıyor. Bu değişmez bir şey değil. Sana bir odaklanma sağlıyor. Türkiye’deki en büyük eksikliklerden birisi de bu” (Dr. Atilla).

Danışman öğrencileriyle ortak araştırmalar ve uzun süreli projeler yaptığını ifade etmiştir. Fakat burada görülen en önemli eksiklik araştırmada izlenecek sürecin ve özet raporunun oluşturulması aşamasında gerçekleşmektedir. Ortak araştırmalarda bu becerilerin kazandırılması araştırmaya odaklanmayı sağlamaktadır. Üçüncü ana tema *aşama varyasyonu* ise araştırmacının tanımladığı keşifler ve doğrulamalardan oluşmaktadır. Bu kapsamda, tez sürecinde doktora öğrencilerinin karşılaştığı zorluklara ve tez sürecinde motivasyonunuzu etkileyen unsurlara ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Dr. Atilla öğrencilerinin doktora tez sürecindeki zorluklarını şöyle ifade etmektedir:

“Veri analizinde daha çok zorlanıyorlar. Nitel bir çok veri analizi var. Programda bizim de eksiklerimiz var. Uygulama yapmadığı için sıkıntı yaşıyor. Nicel daha rahat nitelde zorluk yaşıyorlar. Yeni konuda çalışma, hocalarla çalışmak stres oluşturuyor. Bilinmezlik daha çok stres oluşturuyor. Başlayıp uzatan oldu” (Dr. Atilla).

Danışmana göre doktora öğrencilerinin süreçteki eksikliklerinin başında araştırmalarda yeterli uygulama yapılmaması ve bunun sonucunda verilerin toplanması ve analizinde sıkıntı yaşanması gelmektedir. Öğrencilerin daha rahat olduğunu düşündükleri için nicel yöntemi tercih ettikleri ifade edilmektedir. Ayrıca, yeni bir konu üzerine araştırma yapmakta da zorlandıkları belirtilmiştir. Dr. Atilla doktora tez sürecinde öğrencilerin motivasyonunu etkileyen unsurları şu sözlerle ifade etmiştir:

“Her gün azda olsa bir şey yapmaması, bir iki ay ara veriyor sonra tekrar başa dönmesi gerekir. Evlenme ve çocuk araştırmadan uzaklaşması neden olabiliyor. Doktora sürecinde ara vermemek gerekir. Süreci uzatıyor” (Dr. Atilla).

Danışmana göre motivasyonu olumsuz etkileyen en önemli unsur düzenli çalışma alışkanlığının kazanılmamış olmasıdır. Bu nedenle tez sürecinde verilen her aradan sonra önceki çalışmalar üzerine tekrar uzun bir süre çalışılması gerekmektedir. Sonucunda tez süreci uzamakta ve öğrenci stres yapmaktadır.

Dördüncü ana tema *sonuç varyasyonu* ise araştırma sürecindeki yol, araştırma çalışmasındaki keşifler, bilgiler ve kişisel aktarımların analizi üzerinedir. Bu kapsamda, “Doktora tez sürecindeki birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz?” ve “Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?” gibi sorular yöneltilmiştir. Dr. Atilla tez sürecinde bir doktora öğrencisine şu tavsiyelerde bulunmuştur:

“Teoriyle bakabilirse olaylar gelecekte akademisyen olacağı için teori kullanma kazanmazsa gerekte kazanması çok zor. Yöntemde aynı şekilde. Burada kazandı kazandı yoksa onu kazanması çok zor. Burada öğrenci iken herkese sorabilirsin sonra herkese soramazsın” (Dr. Atilla).

Danışmana göre öğrencilerin doktora eğitim sürecinde araştırmalarında teoriyi kullanma ve yönteme uygun basamakları geliştirme alışkanlığının kazanması onlar için en önemli kazançtır ki bu tez süreci bittikten sonra kazanılması zor bir alışkanlıktır. Özellikle, doktora öğrencilerinin eğitim sürecinin daha çok uzmanlardan destek alınıp kendinin geliştirme süreci olduğu belirtilmiştir. Dr. Atilla iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenleri şu şekilde belirtmiştir:

“Teorinin olması önemsiyorum, uygulamadaki bir problemi çözmeye çalışması önemli. Ciddi bir yöntem olması bunlar olduğu zaman arkası geliyor. Teorisi olmayınca öğrenci ne yapacağını şaşıyor” (Dr. Atilla).

Danışman iyi bir araştırmanın temelinde iyi bir teorik yapının kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Kullanılan teoriye göre var olan bir probleme çözüm getirmesi gerektiğini de söylemektedir. Sonrasında, araştırma konusunun amacına uygun bir yöntemde analiz edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Aşağıdaki tabloda danışman Dr. Atilla'nın tez sürecine ilişkin bulgularına ait özet bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4.10.

Danışman Dr. Atilla'nın Tez Yönetim Sürecine İlişkin Görüşleri

	Görüşme soruları	Görüşler	Betimsel kodlama
Dizayn Varyasyonu	- Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdir?	- Daha çok dersler tez konusunu belirlemede etkili oldu.	- Dersler etkisi
	- Doktora öğrencilerinizin tezlerindeki araştırma desenlerini seçmelerindeki temel unsurlar nedir?	- Öğrendikçe araştırmalarda kullanıyorsunuz.	- Bilinen yöntemlerin kullanılması
İşlem Varyasyonu	- Bir danışman olarak doktora tez sürecindeki öğrencilerinize ne tür tavsiyelerde bulunuyorsunuz?	- Doktora sürecinde araştırmaya odaklanmak	- Araştırma odaklanmak
	- Bir danışman olarak doktora öğrencilerinizle ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaları nasıl değerlendirirsiniz?	- İki üç sayfada gelecekte hangi konuları çalışacağını, niye çalışacağını ifade ediyorsun.	- Araştırma planını raporlama
Aşama Varyasyonu	- Doktora öğrencilerinizin tez sürecinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir?	- Uygulama yapmadığı için sıkıntı yaşıyor	- Yeterli araştırma uygulama yapılmaması
	- Tez sürecinde doktora öğrencinizin motivasyonunu etkileyen unsurlar nelerdir?	- Her gün azda olsa bir şey yapmamasıdır.	- Disiplinli çalışma alışkanlığı olmaması
Sonuç varyasyonu	- Doktora tez sürecinin ortasında bir öğrencinize ne gibi tavsiyelerde bulursunuz?	- Teori kullanma kazanmazsa gereçte kazanması çok zor	- Teoriye uygun geliştirmesidir.
	- Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?	- Teorisinin olması önemsiyorum,	- Teorik göre geliştirilmesi

Yukarıdaki tablo Dr. Atilla'nın araştırma kavramının nasıl değiştiği ve araştırmanın politik etkileri hakkındaki görüşlerini sunmaktadır. Doktora eğitiminde derslerin etkisi ve bilinen yöntemlerin kullanılıp kullanılmamasına göre araştırma yaklaşımlarının farklılaşması ele alınmıştır. Örneğin, araştırmacıların daha önce uygulama yapılmayan yöntemlerin kullanıldığı bir araştırma sürecinde sıkıntılar yaşadıkları belirtilmiştir. Araştırmanın teoriye uygun geliştirilmesinin önemi de vurgulanmıştır. Bu tür kazanımlarla içsel süreç oryantasyonuna sahip araştırma anlayışının gelişebileceği de belirtilmiştir. Araştırmanın bireysel öğrenme yöntemi olarak görülmesi ve araştırmacıların teorik çerçevede yeni araştırma formları oluşturmayı öğrenmesi gerektiği de öne çıkmaktadır.

Aşağıdaki tabloda çalışma grubu olan doktora öğrencileri ve danışmanların genel olarak ana temalara ilişkin görüşlerinin özet analizi bulunmaktadır.

Tablo 4.11.

Ana Temalar Çerçevesinde Katılımcıların Görüşleri

Tez Danışmanı	Katılımcı	Dizayn Varyasyonu	İşlem Varyasyonu	Aşama Varyasyonu	Sonuç Varyasyonu
	Emel	- Danışmanla ortak ilgi alanı ve konuya uygun yöntem seçimi (süreç odaklı)	- Araştırma eksikleri giderilmesi üzerine çalışma yapılması	- Araştırma geliştirmede zaman yönetiminin oluşması	- Özgün bir ürün ortaya çıkarmak
	Danışmanı Dr. Murat	- Dersler ve popüler yöntemlere göre analiz seçimi (sonuç odaklı)	- İleri düzeyde araştırmacılarla ortak araştırma yapılması	- Araştırmanın raporlanması	- Literatür bağlı teorik çerçeveden araştırma geliştirme
	Sinan	- Dersler ve yöntemlere uygun konu seçimi (sonuç odaklı)	- Araştırmaların öğretici ve yol gösterici olması	- Tezi tamamlamaya odaklanması	- Alan katkısı sağlayacak araştırma olması
	Danışmanı Dr. Mert	- Enstitüde popüler yöntem ve yöntemlere uygun konu seçimi (sonuç odaklı)	- Araştırma yapma kültürü ve disiplini oluşturulması	- Akademik disiplinin oluşması	- Araştırmacıya katkı sağlayacak araştırma
	Yaşar	- Alandaki eksiklik ve konuya uygun yöntem seçimi (süreç odaklı)	- Araştırma disiplinin oluşturulması	- Araştırmada bilgi ve bulgu sentezinin yapılması	- Alana katkı sağlayacak araştırma olması
	Danışmanı Dr. Nihat	- Dersler ve konuya uygun yöntem seçimi (süreç odaklı)	- Araştırma yapma disiplini ve uzmanlık desteği alınması	- Araştırma sürecinin programlanması	- Alana katkı sağlayacak araştırma olması
	Mehmet	- Kendi ilgi alanı ve konuya uygun yöntem seçimi (süreç odaklı)	- Araştırmaların öğretici ve yol gösterici olması	- Araştırma disiplinin oluşturulması	- Atıf alabilen özgün bir araştırma olması
	Danışmanı Dr. Atilla	- Dersler ve öğrenilmiş yöntemlere göre seçim (süreç odaklı)	- Araştırma yapma kültürü ve disiplini oluşturulması	- Araştırma disiplinin oluşturulması	- Araştırmanın teorisinin olması

Yukarıda tabloda danışman ve öğrencilerin aynı sorulara verdikleri cevaplara ilişkin bulgular sunulmaktadır. Katılımcılar dizayn varyasyonuna göre, süreç veya sonuç odak olarak ayrılmıştır. Çalışmada danışman ve öğrencilerin farklı ve ortak görüşleri bulunmaktadır. Otoritenin danışman hoca tarafından sağlandığı tez sürecinde, öğrencilerin ve danışmanların görüşleri ortak amaca yakın olmaktadır. Ayrıca danışmanlar araştırma sürecinde literatürün geliştirilmesinde farklı yöntemler ya da örneklem gruplarına göre analiz aşamalarında öğrencilerini yönlendirmişlerdir. Danışmandan farklı görüşe sahip öğrencilerin ise kendi ilgi alanları ve kendi yeterlilikleri çerçevesinde araştırmalar geliştirdikleri gözlenmiştir. İşlem ve sonuç varyasyonunda genel olarak araştırma kültürüne uygun ve alana katkı sağlayıcı

araştırma görüşleri öne çıkmaktadır. Aşama varyasyonunda ise akademik disiplinin gelişmesi sıklıkla vurgulanmıştır. Dört farklı varyasyonda farklı görüşler elde edilmiştir. Ayrıca, bu varyasyonların zaman içerisinde nasıl sabit kaldığını ya da bir araştırmacıların tez sürecinde değişip değişmediğini anlamak için de araştırmalar yapılabilmesi fayda sağlamaktadır. Öğrencilerin ve danışmanların araştırmaya nasıl baktığı, yapılan araştırmanın türü ya da araştırmacıların araştırma konuları ve sahip oldukları araştırma anlayışları tablodan kolaylıkla analiz edilebilmektedir. Aynı üniversite kültüründe öğrencilerin tez süreci araştırma yaklaşımları karşılaştırıldığında farklı durumlarda farklı anlayışlar olduğu bulunmuştur. Bu durum araştırmacıların eğitim geçmişi ve dışsal etkilere göre değişmektedir. Tez araştırmasının daha bireysel bir süreç olduğu ve yapılan araştırmanın sahip olunan anlayışlara bağlı olduğu gözlenmiştir. Örneğin araştırmacıların kendini rahat hissettikleri proje türleri, ilgi alanları, aldığı derslerde geliştirdikleri araştırmaları, metodoloji seçimleri, soruları, fikirleri, konuları ve araştırma süreçleri birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu çalışmada sunulan bulgular araştırma kavramının genelde arka planda kalan fakat araştırmayı her seviyede etkileyen hususlarına ışık tutmuştur.

4.4. Danışman ve Öğrenci Baskınlık Düzeylerinin Karşılaştırması

Bu kısımda danışmanla öğrencinin baskınlık düzeyleri görüşmelerden elde edilen bulgulara göre karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada belirlenmiş varyasyonlara göre baskınlıkları incelenmiştir. Parantez içinde bir yazılı ifade, birinci derece daha baskın olduğunu belirtmektedir. Katılımcı isminin yanında parantez içinde iki yazılı ifade ise ikinci derece daha baskın olduğunu ifade etmektedir.

Şekil 5: Danışman ve Öğrenci Baskınlık Düzeyleri

Yukarıdaki şekilde danışmanların ve öğrencilerin baskınlık düzeyine ilişkin bulgular sunulmaktadır. Danışmanların daha çoğunlukla dizayn varyasyonu baskın olduğu gözlenmektedir. Öğrencilerin ise daha çok işlem varyasyonunda baskın olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda danışman ve öğrencilerin de farklı varyasyonlarda baskın olduğu gözlenmiştir. Dizayn varyasyonunda dışsal anlamda ayrı öğeleri bir araya getirmek suretiyle problemleri çözmek ya da soruları cevaplamaya odaklı farklılıklara ulaşılmıştır. İşlem varyasyonunda dışsal olarak ürünlere odaklanmakta ve tanınma ve ödül gibi sonuçları ya da araştırmacının içinde bulunduğu sosyal ağlara göre farklılıklara ulaşılmıştır. Aşama varyasyonunda önemli olan araştırmanın altında yatan niyeti analiz etmektir, bu yüzden araştırılan olguyu anlama sürecinde içsel odaklı farklılıklara ulaşılmıştır. Sonuç varyasyonunda araştırmacının içsel yönelimi ve odak noktasına göre farklılıklar bulunmuştur.

Bölüm V: Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde eğitim bilimleri alanında doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve yapılan doktora tez çalışmalarının nasıl algılandığı konusunda ortaya çıkan farklılıklar sunulmuştur. Bu sonuçlar literatüre dayalı olarak tartışılmış ve elde edilen sonuçlardan hareketle geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve tez süreçleri üzerine görüşme verilerinden elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Tez danışmanları ve doktora öğrencilerine yönelik yapılan araştırma yaklaşımları konusunda çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışma şimdiye kadar yeterli şekilde anlaşılmayan bir dizi olgunun anlaşılması için bir temel oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu bir devlet üniversitesine bağlı eğitim bilimleri enstitüsünde tez danışmanlığı yapan öğretim elemanları ve tez sürecini tamamlamış olan doktora öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada yükseköğretimde tez süreçlerinin ve araştırma yaklaşımlarının nasıl deneyimlendiğine ilişkin sonuç ve tartışmalara yer verilmiştir.

Bu çalışmada doktora öğrencilerinin araştırma anlayışlarını belirleyen kavramsal çerçevenin nasıl geliştirildiği ve bunun danışmanların yaklaşımlarıyla nasıl ilişkilendirildiği araştırılmaktadır. Çalışmanın alt amaçları ise doktora öğrencilerin araştırma yaklaşımları, tez süreçleri, deneyimli danışmanların uygulama anlayışları arasındaki farklılıklar ve kıdemli danışmanların olası etkileridir. Bu farklılıkların araştırmaların ürün odaklı mı süreç odaklı mı olduğuna bağlı olduğu ve araştırmacıların farkındalıklarının ön planda mı olduğu ya da bu farkındalıkların tesadüfi olarak mı ortaya çıktığına ilişkin sonuç ve tartışmalara da bu çalışmada yer verilmiştir. Ayrıca tez danışmanlarının ve doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları ve araştırmacının özellikleri gibi konulardaki düşünceleri ve kıdemli danışmanlar araştırmalar hakkında daha kapsamlı ve sofistike bir anlayış oluşturma konusunda yardımcı olmak amacıyla kullandığı stratejiler de bu çalışmada tartışılmaktadır. Çalışmada araştırmacılar tarafından yapılan tartışmalarda ve araştırma komitelerinde dışsal ürün oryantasyonun daha baskın olduğu görülmüştür.

Çalışma farklı boyutlar arasındaki ilişkiyi açıkça belirtmek amacıyla hiyerarşik bir ilişki öne sürmektedir. Bu çalışmada görüşme yapılan kişilerin hepsi deneyimli kıdemli araştırmacılar ve tez sürecindeki doktora öğrencileri arasından seçilmiştir. Bazı kategoriler diğerlerine göre daha az kompleks, daha az gelişmiş ve daha az sofistike olarak görülmüştür. Analiz sonunda dört tema oluşturulmuştur: çalışma kapsamında varyasyonlar ‘dizayn’, ‘işlem’ ‘aşama’ ve ‘sonuç’ kavramlarıyla tanımlanmıştır. İlk iki kategori daha çok ürün ve kişi odaklı iken diğer iki kategori süreç ve toplum odaklıdır. Dizayn anlayışı dışsal anlamda ayrı öğeleri bir araya getirmek suretiyle problemleri çözmek ya da soruları cevaplamaya yoğunlaşmaktadır. Benzer şekilde işlem varyasyonu dışsal olarak ürünlere odaklanmakta ve tanınma ve ödül gibi sonuçları ya da araştırmacını içinde buldukları sosyal ağları incelemektedir. Aşama varyasyonunda önemli olan araştırmanın altında yatan niyeti analiz etmektir, bu yüzden araştırılan olguyu anlama sürecinde içsel bir odak vardır. Sonuç varyasyonu da iç yönelim ve odak noktası araştırmacının kişisel çıkarlarını işaret etmektedir.

Birinci varyasyon araştırmanın önemini ve birleştirilen fikirleri, veri ve teknikleri içermektedir. Genelde bu anlayışlarda öne çıkan vurgu sentezdir. Öğrenciler tez sürecinde danışmanları ve arkadaşlarına danışarak ilerlemektedirler ve karşılaştıkları sorunu çözmek için yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Çalışmada yalnız kalınması veya düşüncelerin tartışılıp geliştirilememesi başarısızlıklara ve güven eksiliğine neden olur. Çakmak ve ark. (2015) tarafından akış teorisi çerçevesinde doktora tez sürecine bakış üzerine nitel bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada araştırma görevlisi doktora öğrencilerinin tez sürecindeki akışları incelenmiştir. Analiz sonucunda bulgular kişisel nitelikler, alana ilgi, duygusal kapılma ve akış yaşama olmak üzere dört ana tema altında toplanmıştır. Çalışma bulgularına göre lisansüstü eğitim alanından memnun olmayan, çalıştıkları doktora alanının ilgi ve yeteneklerine uygun olmadığını düşünen ve belirli akademik hedefi olmayan katılımcılar tez sürecinde akış yaşamamaktadırlar. Bireylerin eğitsel alanda akış yaşayabilmeleri için onların uğraştıkları konuların yetenek düzeylerine uygun olması gerekmektedir. Bu çalışmada da araştırmacıların kendi belirledikleri alanlarda yaptıkları araştırmaların motivasyonu ve ilgiyi olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Bu varyasyonda araştırmanın modelinin belirlenmesi önceliklidir. Danışman öğrenciyle çalışma sürecinde yaptığı görüşmelerde belli bir model kurmalı ve bu model çalışma başlangıcında kısaca ifade edilmelidir. Araştırmanın rastgele ve belirlenmemiş

bir süreç olmadığı açıkça belirtilmelidir. Bu görüşmeler ayrıca tezin amacına ve planlanmış araştırmaya uygun yaklaşımları ve tartışmaları da içermelidir. Araştırma sürecinde doktora öğrencisi ve danışmanın alanının ortak olmasının ise öğrencinin tez süreci motivasyonu ve ilerlemesini pozitif yönde etkilemekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada belirgin şekilde farklı anlayışlara sahip olan araştırmacılar bir araya geldiklerinde ise etkin bir şekilde iletişim kuramadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bill (2004) tarafından yapılan araştırma da profesyonel ve iş amaçlı çalışmalarını incelemektedir. Bu süreçte danışmanların büyük önem taşıdığı sonucuna ulaşılmış ve araştırma yapısının oluşmasında en önemli etkenin danışmanlar olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca öğrencinin tez konusunu belirlemede danışmanın etkisinin olduğu sonucu ulaşılmıştır.

Tez çalışmasında danışman öğrencinin araştırmalarını kontrol eden ve bu süreçte onu yönlendiren bir konumdadır. Katılımcıların bir kısmının araştırma sürecinde fikir, veri ve teknikleri ortaya çıkarmada danışman eksikliğini hissettikleri de gözlenmiştir. Danışman eksiliği hissetmeyen katılımcılar ise tez sürecinde iyi bir danışman ilişkisi oluşturmuşlardır. Bu varyasyonda katılımcılardan elde edilen görüşlerle ulaşılan sonuçlar şunlardır: danışmanla ortak ilgi alanına göre konu ve yöntem seçmek; dersler ve popüler yöntemlere göre seçim yapmak; enstitüdeki popüler olan yöntemlere göre konu seçmek; ve kendi ilgi alanı ve konuya uygun yöntem seçmek. Araştırmacıların araştırmadan ne anladıkları hakkında gözle görülür farklılıklar olduğunu ortaya koyan Brew'in (2001) çalışmasında tanımlanan kategori biri ise domino anlayışıdır. Bu anlayışa göre araştırma bir amaca ulaşmak için ayrı öğelerin bir araya getirildiği dolambaçsız bir süreç olarak tanımlanmıştır.

İkinci varyasyon kapsamındaki araştırmalar sosyal bir olgudur. Öğrenciler tarafından yeni yayınlar ortaya çıkartılır ve burslar kazanılır daha sonra bunlar sosyal bir ortamda para, prestij ve tanınma amacıyla kullanılır. Yani araştırmacının her zaman farkında olduğu dışsal bir ürün odaklılık vardır. Araştırmacılar da bir grubun parçası olma ve onlardan takdir görmeyenin önemini ön plana çıktığı sonucu dikkat çekmektedir. Eğitim sürecinde alınan araştırma yöntemleri derslerine destek olabilecek araştırma uygulamalarının olması öğrencilerin araştırmalarını geliştirebilmesi sürecinde öne çıkmaktadır (Cooke, Test, Heward, Spooner ve Courson, 1993; Green ve Kvidhal, 1990; Newman, 1994). Yapılan çalışmalarda araştırma etkinliklerine katılanların ya da araştırma yöntemleri dersi alan lisansüstü öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının

araştırmaya yönelik tutum ve yaklaşımlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur (Entwistle ve Walker, 2002; Newman, 1994; Sanders, 2001; Trimarco, 1997).

Üniversitelerde doktora öğrencilerinin araştırma sürecinde danışmandan ne gibi beklentileri olduğu tanımlanmıştır. Bazı rehber olabilecek ilkeler şu şekilde belirtilmişlerdir: öğrenciyle ihtiyacı olduğu zaman görüşmek; taslakları okuyup belli zamanda geri vermek; öğrencinin ilerlemesini gözlemek vb. Bu süreçte danışmanın öğrencilerin eksiklerini gözlemlemesi ve öğrencinin kendini geliştirebilmesi sürecinde rol model olması önemli bir etki yaratmaktadır. Doktora tez sürecinde öğrencinin yeni bir araştırma ortaya çıkarmasında danışman en önemli kaynaktır. Bu süreçte yeni bir yöntemin kazanılması, literatür araştırması yöntemlerinin geliştirilmesi, alan bilginin artırılması ve raporlama oluşturulması gibi bir çok alanda ilerleme sağlanmalıdır. Çalışmaya katılan öğrencilerin birçoğunun bu alanlarda geliştiği gözlenmiştir. Brew'in (2001) araştırmasında tanımladığı diğer bir tanım ise araştırmayı maden arama sürecine benzetip gizli olanı bulma sürecinin önemini ön plana çıkarmıştır. Bu anlayış araştırma yaklaşımını katman katman açıklamaya çalışma çabası olarak tanımlayabilmek için katman anlayışı olarak adlandırmıştır.

Deneyimli araştırmacılarla ortak yapılan araştırmalar farklı araştırma yaklaşımların uygulanmasının öğrenilmesi için öğrenciye önemli bir kazanım olmaktadır. Farklı sorunlara yeni yöntemlerle çözüm aramak gerekebilmektedir ki bu gibi durumlarda araştırmacı kendini geliştirmelidir. Sosyal ağlar ve enstitülerin araştırmaları desteklemesi bu varyasyonda önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar eğitim ilgili dergileri takip ettiklerini, kongrelere katıldıklarını ve bilimsel kuruluşlara üye olduklarını belirtmişlerdir. Danışmanların yönlendirmesiyle ilgili bilimsel kurum ve kuruluşların takip edildiği gözlenmiştir. Bilimsel araştırmaların desteklenmesi farklı çalışmalardan daha geniş akademik kitlelerin yararlanabilmesi, alana katkı sağlayabilmesi ve araştırma hakkında bilgilenmesi sonuçlarının gerçekleşmesini sağlar. Ives ve Rowley 'e (2005) göre doktora öğrencisinin başarısı ya da başarısızlığı üzerinde danışman ve öğrenciyle arasındaki etkileşimin önemli bir etkisi vardır. Yapılan araştırmada danışman ve öğrenci arasındaki ilişki danışman etkinliği, danışman bilgi ve becerisi ve olası öğrenci tepkilerine göre incelenmiştir. Danışman ve öğrencisi arasındaki ilişkiyi geliştirmede önemli olan faktörlerden bir tanesinin danışman öğrenci uyumu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaların tek bir yöntemle değil alternatif yöntemlerle de araştırılması çalışmanın gerçek sonuçlarına ulaşılabilmesinde güçlü bir etkidir. Yöntemin zayıf olması araştırma sonucunu değiştirebilmektedir. Meyer (1995) tarafından araştırmada öğrenme anlayışları envanteri geliştirilmiştir. Öğrenme yaklaşımlarının araştırma sürecinde önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Danışmanlar öğrencilerden çalışmanın ilk başlarında yazmaya erken başlamaları ve yazılı çalışma raporlarını sunmalarını istemektedirler. Öğrencilerin tez verilerini topladıktan sonra daha çok raporlama kısmına yoğunlaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencinin yapacağı işin birikmesi ve sonucunda üzerinde baskının oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle araştırma süreci uzamakta ve motivasyon azalmaktadır. Bu çalışmada nitelikli yayınlar elde edebilmek için araştırma fırsatlarının sosyal ağlar, enstitü, eğitim düzeyi, dışsal etkenler gibi birçok etkenden ortaya çıktığı bulunmuştur. Konuya uygun araştırmacılarla iletişim, zamanı etkili yönetime ve gerekli imkanların sağlanması daha sağlıklı sonuçlar ve öneriler ortaya çıkaran bir araştırma için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Çalışmada öne çıkan görüşler arasında ileri düzey araştırmacılarla ortak araştırma yapılması, araştırmaların öğretici olması, yol gösterici olması, araştırma disiplini oluşması, araştırmada eksiklerin giderilmesi sayılabilir. Bu tür çalışmalar akademik bilgi birikimi zenginliği ve yapıcı bir gelişim sağlaması açısından yararlı olabilir.

Üçüncü varyasyonda ise içsel bir yönlendirme vardır. Araştırmacının çalışmasındaki detayları, açıklamalarını, gerçeklerini ve fikirlerini ortaya çıkarmaktadır. Araştırmada bireysel ilgi ve değerleri kaynaştırıp bir arada çalışabilmeyi sağlamak danışmanın önemli rollerinden biridir (Archer, 2000). Araştırma sürecindeki iletişimlerin bireysel ajans, sosyal ilişkiler ve sosyal yapılara göre sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Rudd (1985) tezin normal süresinden uzun sürmesinin nedenlerini şöyle sıralamaktadır: Kişisel ilişkiler, aile sorumluluğu, para, işe ilişkin sorunlar, hastalık, yaralanma, konuya olan ilgini azalması, kariyer planının değiştirilmesi. Bazen de danışmanın araştırmaya ilgisinin başarılı bir araştırmada en önemli faktör olduğu tartışılmaktadır.

Yapılan çalışmada, danışmanlara yönelik yapılan eleştiriler şu şekildedir:

öğrenciye az zaman ayrılması, danışmanın yönlendirmemesi, kaynak bulma konusunda ilgilenmemesi, çalışmayla ilgili geç geri bildirimler vermesi, çalışmasıyla ilgilememesi, ilgi alanı dışı bir konu olması ve yöntem deneyimi olmaması. Geri bildirimlerin faydası ise kendi başarı ölçüsünü görebilmek, araştırmayı yönlendirmek ve motivasyonu arttırmaktır. Brew'in (2001) araştırması doktora öğrencilerinin farklı bakış açılarını anlama konusunda bir yol sunmaktadır. Ayrıca, akademisyenlerin araştırmadan ne anladıkları ve akademik ortamlarda araştırma anlayışları konusuna olan ilginin çıkış noktasına ilişkin gözle görülür farklılıkları da ortaya koymaktadır. Yazarın bir diğer anlayışına göre ise, bazı araştırmacılar araştırmanın yayın gibi kişisel fayda getiren ürünlerinin önemini vurgulayarak araştırmayı ticaret gibi görmektedirler. Meyer, Shanahan ve Laugksch'e (2007) göre, öğrencilerin araştırma anlayışları bilgi toplama, keşfetme, gerçekleri bulma, gizli olanı ortaya çıkarma ve sorunlara çözüm bulma olarak sınıflanmıştır. Öğrencilerin doktora eğitimleri sürecindeki seçimleri, kararları ve pratik uygulamaları için bir çerçeve olarak işlev görmektedir. Yapılan çalışma, sadece öğrenci görüşlerini organize etmeleri konusunda yol göstermektedir.

Bu varyasyonda öne çıkan vurgu özgünlüktür. Ders sürecinin tez sürecinde en önemli farklı öğrenciye bir yönlendirilme yapılmamasıdır. Tez sürecinde öğrenci çalışma programını kendi zaman yönetimine göre planlamaktadır. Araştırmacı bu süreçte çalışmasına ilişkin detayları, açıklamaları, gerçekleri ve fikirleri enstitüye kayıtlı olduğu süre içinde tamamlamış olmalıdır. Katılımcılar bu süreç içinde özgün bir çalışma üretmektedirler. Bir kısım katılımcı araştırmanın kapsamlı literatür taraması sonrasında geliştirilen görüşe uygun şekilde raporlanması gerektiği görüşünü vurgulamıştır. Fakat bu görüşe sahip katılımcıların tez sürecini normal süreden daha uzun sürede tamamladıkları ve tez süreçlerinde zor ilerledikleri sonucuna da ulaşılmıştır. Tez raporlama sürecindeki basamakları daha erken bir şekilde taslak haline getiren ve yazmaya başlayan katılımcılar ise, tez sürecini uzatmadan ve rahat bir şekilde tamamlamışlardır. McGrail, Rickard ve Jones'nın (2006) araştırmasına göre, yayın yapma motivasyonu bilginin akademik ve bilimsel şekilde yayılmasını etkilemektedir. Öğrencinin kendi yeteneğini, yaratıcılığını, özgünlüğünü de farklı düşünce ve yöntemlerle ortaya koymasını sağlamalıdır. Bu sayede, araştırma evrensel anlamda alana katkı sağlayacak özgün bir çalışma olmaktadır. Fakat doktora öğrencileri akademik kariyerlerinin daha başında kendini ispat etme yaklaşımları geliştirmektedirler. Bu süreçte yoğun rekabetin olduğu bir akademik ortamda da iyi

sonuçlar almak öğrencileri zorlamaktadır. Danışman hocanın motivasyonu ve desteği çalışmayı önemli düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Bennett, 1994). Doktora öğrencilerinin belli kriterlere göre belirlendiği ve yüksek başarı gösteren öğrenciler arasından seçildiği belirtilmiştir. Araştırmalarda öğrencilerin eğitime devam oranı da incelenmiştir. Birçok araştırmada eğitim sürecini yarıda bırakma oranı yüzde otuz ile elli oranında bulunmuştur. Bu oran farklı bölümler ve ülkelere göre değişmektedir (Bair & Haworth, 2004; Golde, 2005; McAlpine & Norton, 2006).

Golde (2006) göre, farklı disiplinler akademik çevrelerde araştırma anlayışı ve gelenekleri farklılaşmaktadır. Ancak sadece disiplinler arası farklara bakarak geniş kapsamlı sonuçlar çıkarma konusunda daha dikkatli olunmalıdır. Bir bilimsel araştırma alanı altındaki disiplinlerin kapsamı o kadar geniştir ki genelleme yapmak oldukça zor olmaktadır (Kamler, 2008). Araştırma anlayışı çalışmalarının kompleks bir belirleme süreci vardır. Bunlardan bir tanesi disiplinler arası bağlılıktır. Dahası öğrencilerin anlayışlarını etkileyen nedenler daha önceki öğrenme ve araştırma yapma deneyimleri üzerine oluşmuştur. Öğrenci eğitim aldığı kurum kültürü kapsamında kendi çevrelerinde değer gören fikirleri benimsemektedir (Sweitzer, 2009). Bu çalışma doktora öğrencilerinin eğitim süreçlerindeki araştırma anlayışlarını analiz etme üzerine yoğunlaşmaktadır. Eğitim bilimlerinde doktora yapan öğrencilerin ne tür araştırma anlayışlarına sahip olduklarını ve bunların farklı alanlarda ve doktoranın farklı evrelerinde nasıl ortaya çıktığını tartışmaktadır. Doktora eğitim sürecinde öne çıkan görüşler akademik disiplinin kazanılması, araştırmada zaman yönetimin geliştirilmesi, araştırma yapma tecrübesinin oluşturulması ve sonunda da bir araştırma raporunun hazırlanmasıdır.

Dördüncü varyasyonda araştırmacının farkındalığı odak noktasının merkezindedir. Doktora öğrencileri kendi araştırmalarını geliştirme sürecinde farklı kişilerle iletişim halindedir. Böylece, araştırmaları tecrübelerinin ve ilişkilerden çıkan bulguların birleşimi olarak ortaya çıkmaktadır (Hall ve Burns, 2009). Araştırma yaklaşımı araştırmacının geçmiş ve şimdiki zamandaki kişisel bilgi birikimleri ve uygulama deneyimleri ve alışkanlıklarından oluşmaktadır. Henüz akademik kariyeri oluşmamış araştırmacının her araştırma tecrübesinin yansımaları gelecek araştırmalar için bir yol göstermektedir. Akademik kimliğin kazanması uzun bir eğitim sürecini kapsar, doktora öğrencilerinin erken zamanlarda kazandığı akademik bilgilerini araştırmalarına yansıtır ve kişisel tecrübeleri ve akademik danışmanlarla ilişkileriyle de

bu kazanımlarını arttırır (Clandinin ve Connelly, 1990). Stubb, Pyh lt  ve Lonka'nın (2010) araştırmasına göre doktora  ğrencilerinin araştırmaları süreç, sonuç veya süreç ve sonuç odaklı olup olmasını göre farklılaşmaktadır. Araştırmacılar bu çalışmayı 669 doktora  ğrencisi üzerinde yapmış ve yaklaşık yüzde elli oranında süreç odaklı araştırma, dörtte bir oranda ürün odaklı ve dörtte bir oranda süreç ve sonuç odaklı araştırma yapıldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, doktora eğitimine devam etme amacı, akademik kariyer ve iş garantisi olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı çalışmalarda doktora  ğrencilerinin öğrenme süreci çıktısı olarak araştırmaların önemi belirtilmektedir (Leonard, Becker ve Coate 2005). Bu çalışmada öğrencilerin araştırmalarını ortaya ıkarmalarındaki etkili olan nedenler de sunulmaktadır. Eğitim sürecinde öğrencilerin ve akademisyenlerin konuşarak ve tartışarak bu farklılıkları azaltmaya ya da ortak yol bulmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Bu çalışmada ortaya konulan sonuçlardan biri de doktora  ğrencilerinin araştırmalarında kendi ilgi alanına yakın danışmanları tercih etmiş olmalarıdır. Kimlik oluşmasında etkili değişkenler ise zeka düzeyi, iletişim düzeyi ve eğitim kurumudur. Araştırmacının çalıştığı kuruma nasıl başladığı ya da incelenen konuya ilgisinin nasıl başladığı da ön plandadır. Brew'in (2001) araştırmasında kategorik tanımı ise, araştırmayı öğrenme ve kişiisel gelişim bağlamında bir yolculuk olarak adlandırmıştır.

Bu varyasyonda kaynak ulaşımı önemli problemlerden biridir. Üniversitelerle farklı konularda uzmanlaşmış kütüphanelerin olmaması kaynaklara ulaşmada karşılaşılan sorunlardandır. Öğrencilerin araştırma için uygun kaynak arama ve ona ulaşmalarında tecrübeli danışmanlardan az yardım alabildikleri vurgulanmıştır. Bu nedenle, öğrencilerin kaynak ararken gereğinden çok zaman harcadıkları ortaya çıkmıştır. Oysaki tez çalışmalarında öğrencilerin alan konularını ilgili makale, kitap ve tezlere ulaşarak incelemesi oldukça önemlidir. Literatürde ulaşabildiği kaynaklarla  ğrenci araştırmalarını geliştirebilmektedir. Bu imkanların daha fazla geliştirilmesiyle araştırmaların kapsamı ve niteliği de artmaktadır. G n n zde bilgi teknolojileri yoluyla bilgiye ulaşma olanağı artmış olsa da kütüphaneler sayesinde daha geniş bir ağa ulaşmak hala günümüzde de problem olabilmektedir. Kendi araştırmalarını geliştirmek ve iyi bir araştırma ortaya çıkabilmek için literatür ve kaynakların araştırmacılar için önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylelikle, literatüre bağlı, alana katkı sağlayan, özgün, atıf alabilen bir araştırma ortaya çıkmasına imkan sağlanmış olur.

Bu konuyla ilgili olarak üniversitelerin tüm bölümlerini kapsayan

değerlendirmeler yapılmıştır. Sonucunda, doktora öğrencilerinin araştırma sürecinde karşılaştıkları genel etkenler belirlenmiştir. Bu etkenler arasında stres, iş yükü, sık değerlendirme, rekabet ortamı, kaynaklar, araştırma çalışmaları ve özel hayat düzeni, araştırma yönetimi ve araştırma algıları sayılabilir (Appel ve Dahlgren, 2003; Bair ve Haworth, 1999; Kurtz-Costes, Andrews Helmke ve Ülkü-Steiner, 2006; Pyhältö, Soini, Lonka, Stubb, Nummenmaa ve Soini, 2008; Pyhältö, Stubb ve Lonka, 2009; Stubb, Pyhältö, Lonka, 2012; Wright, 2003). Doktora öğrencilerinin belli kriterlere göre belirlendiği ve yüksek başarı gösteren öğrenciler arasında seçildiği belirtilmiştir. Araştırmalarda öğrencilerin eğitime devam oranı da incelenmiştir. Birçok araştırmada eğitim sürecini yarıda bırakma oranı yüzde otuz ile elli oranında bulunmuştur (Bair & Haworth, 1999; Golde, 2005; McAlpine & Norton, 2006).

Bu çalışmada danışman etkinliği olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: dersler ve konuya uygun yöntem seçimi için yol gösterici olma; araştırma yapma disiplini geliştirme; araştırma sürecini programlama; alan katkı sağlayacak araştırmaları destekleme. Ives ve Rowley, (2005) araştırma sürecinde danışman ve öğrenci arasındaki etkileşimi incelemiştir. Çalışmasında danışman etkinliği olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: görevler doğrultusunda mantıklı ilerleme; bilgi akışını düzenleme; zorlukları değerlendirme; danışmanlık ve destek; deneyimlerine göre öğrenciyi denetleme.

Çalışmada olası öğrenci tepkileri olarak ise şu sonuçlara ulaşılmıştır: danışmanla ortak ilgi alanı ve konuya uygun yöntem seçilmesi; araştırmaların öğretici ve yol gösterici olması; tezi tamamlamaya odaklanılması; alan katkı sağlayacak araştırma olması. Ives ve Rowley, (2005) araştırmasında olası öğrenci tepkileri olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: organize bağımlık; rol model; sabit, sorgulama, kavga ya da kaçış; kişisel gelişim, yeniden çerçeveleme; duygusal zekâ.

Kısaca, bu çalışma araştırmanın nasıl deneyimlendiği konusundaki varyasyonları göstermekte ve yükseköğretimde şimdiye kadar yeterli şekilde anlaşılamayan bir dizi olgunun anlaşılması için bir temel oluşturmaktadır. Her varyasyon, araştırma yaklaşımlarından farklı oryantasyonları işaret ettiği için faydalı bir araştırmadır. Böylece, gelecekteki araştırma yaklaşımlarını tartışmak ve tahmin etmek mümkün olabilmektedir. Üniversitelerde yapılan her araştırma projesi akademik performans ölçüsü olarak ön plana çıkarılmaktadır. Bu tür projelerin öğrencilerin araştırmalarını geliştirmelerine de önemli katkıları vardır. Tez sürecinde öğrencinin belirlenmiş

araştırma için programlı olarak çalışması gerekmektedir. Çünkü öğrencinin sistematik çalışma alışkanlığının gelişmemesi durumunda tez sürecinde çok zaman kaybedebilmektedir. Deneyimsiz araştırmacılar tarafından yapılan hataların başlangıçta tespit edilip düzenlenmesi için danışmanlarla düzenli görüşmelerin faydaları vardır. Örneğin, tez için gerekli zaman ayırmama, tez için odaklanamama, uygun veri toplayamama, literatürü düzensiz tarama gibi hatalar yapılabilmektedir.

Araştırma yaklaşımının eğitim geçmişi, kendine güven, yetenek motivasyon, önceki tecrübeler, bilgi birikimi, ilgi, tutum, kurum kültürü, öğrenci beklentileri, derslerin kapsamı, akademik toplum, danışmanların tutum ve davranışları gibi farklı ve değişebilen birçok etkene bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Vosniadou & Kollias, 2003). Deneyimli araştırmacıların araştırmalarını sürdürebilmesi yeni yetişen akademisyen adaylarının araştırma yaklaşımlarıyla ilişkidir. Bard, Bieschke, Herbert ve Eberz'e (2000) göre doktora öğrencilerinin araştırma yeterlilikleri, enstitünün araştırma düzeyinde küçük bir etkiye sahip olabilir, fakat yetişmekte olan akademisyen adayları için önemli bir etkiye sahiptir.

Bu çalışmada öğrencinin kendi tez çalışması ve araştırma anlayışının farklı durumlarda da değişiklik gösterebildiği bulunmuştur. Dahası araştırma anlayışlarının sabit olmadığı ve doktora süreci boyunca değiştiği ve geliştiği ortaya çıkmıştır. Sürece yeni başlayan öğrenciler deneyimli olanlardan daha farklı anlayış ve yaklaşımlara sahip olmaktadır. Önceki çalışmalar da buna benzer tarzda sonuçlar ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde araştırma süreci içerisinde gerçekleştirilen analizlerden elde edilen sonuçlar ışığında uygulamaya yönelik ve ileri araştırmalara yönelik olmak üzere iki bölüm halinde öneriler sunulmaktadır.

5.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Enstitüde içinde belli öğretim üyeleri araştırma geliştirme işlerinden sorumlu seçilebilir. Böylece öğrencilere yöntem, literatür veya rapor oluşturma bölümlerinde destek sağlanabilir.
- Araştırma yöntem ve teknikleri dersleri zorunlu araştırma yöntemi uygulamasına

ilişkin derslerle de desteklenebilir.

- Tez sürecinde farklı yöntemlere ilişkin danışmanlık desteği alınması, böylece daha sağlıklı sonuçlar ve öneriler getirme fırsatları sunabilir.
- Doktora öğrencilerinin akademik disiplini, araştırma deneyimleri, zaman yönetimleri, motivasyonları, tezini geliştirme sorumluluğu ve yaratıcı düşünce için becerileri eğitim sürecinde desteklenmelidir.
- Çalışma zamanlarının programlanması, araştırmalarda farklı yöntemlerle de bulguların sınanması, araştırma için yeterli bilgi ve zaman imkânı sağlanması, öğrencilerin kolayca kaynağa ulaşması gibi kolaylıklar sağlanabilir.

5.2.1. İleri araştırmalara yönelik öneriler

- Erkek ve kadın araştırmacıların veya farklı kültürdeki araştırmacıların anlayışlarının karşılaştırılması da araştırma yaklaşımlarına ilişkin farklı anlayışları ortaya çıkarabilir.
- Öğrencilerin araştırmaya yaklaşımları ile öğrenme anlayışı arasındaki ilişki araştırabilir.
- Üniversitede araştırma anlayışı açısından farklılık gösteren öğrencilerin araştırma süreçleri karşılaştırılabilir. Öğrenciler zayıf ilerleme ya da yarıda bırakma nedenleri araştırılabilir.
- Doktora öğrencilerinin araştırma yaklaşımları cinsiyet, yaş, medeni durumu, yetiştiği toplum, ekonomik durumu, araştırma deneyimi ve eğitim aldığı topluluğa göre incelenebilir.
- Araştırma yaklaşımının nasıl değiştiğini anlamak için uzun süreli araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Aitchison, C., Kamler, B., & Lee, A. (Eds.). (2010). *Publishing pedagogies for the doctorate and beyond*. London: Routledge.
- Altbach, P. G. (Ed.). (1999). *Private prometheus: Private higher education and development in the 21st century*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Appel, M., & Dahlgren, L. (2003). Swedish doctoral students' experiences on their journey towards a PhD: Obstacles and opportunities inside and outside the academic building. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(1), 89–110.
- Archer, M. (2000). *Being human: The problem of agency*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Artemeva, N., & Freedman, A. (Eds.). (2006). *Rhetorical genre studies and beyond*. Winnipeg: Inkshed Publications.
- Austin, A. (2002). Preparing the next generation of faculty: Graduate school as socialization to the academic career. *Journal of Higher Education*, 73(1), 94–122.
- Bailey, K. D. (1982). *Methods of social research* (2nd ed.). New York: Free Press.
- Bair, C. R., & Haworth, J. G. (2004). Doctoral student attrition and persistence: A meta-synthesis of research. In *Higher education: Handbook of theory and research* (pp. 481-534). Netherlands: Springer.
- Bard, C. C., Bieschke, K. J., Herbert, J. T., & Eberz, A. B. (2000). Predicting research interest among rehabilitation counseling students and faculty. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 44(1), 48-55.
- Barnett, R. (1992). *Improving higher education*. Buckingham SRHE: Open University Press.
- Bennett, C. K. (1994). Promoting teacher reflection through action research: What do teachers think? *Journal of Staff Development*, 15(1), 34-38.

- Berelson, B. (1960). *Graduate education in the United States*. The University of Michigan: McGraw Hill.
- Bills, D. (2004). Supervisors' conceptions of research and the implications for supervisor development. *International Journal for Academic Development*, 9(1), 85-97.
- Brew, A. (2001). Conceptions of research: A phenomenographic study. *Studies in Higher Education*, 26(3), 271-285.
- Brew, A. (2003). Teaching and research: New relationships and their implications for inquiry-based teaching and learning in higher education. *Higher Education Research and Development*, 22(1), 3-18.
- Cakmak, E., Isci, S., Uslu, F., Oztekin, O., Danisman, S., & Karadag, E. (2015). Overview of the dissertation process within the framework of flow theory: A qualitative study. *Educational Sciences-Theory & Practice*, 15(3), 607-620.
- Clandinin, J., & Connelly, M. (1990). Narrative, experience and the study of curriculum. *Cambridge Journal of Education*, 20(2), 241-253.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods In Education* (6th ed.). London: Routledge.
- Cooke, N. L. Test, D. W., Heward, W. L., Spooner, F., & Courson, F. H. (1993). Teachers' opinions of research and instructional analysis in the classroom. *Teacher Education and Special Education*, 16(4), 319-329.
- Cousins, J., & Walker, C. (2000). Predictors of educators' valuing of systematic inquiry in schools. *Canadian Journal of Program Evaluation*, 15(Special issue), 25-52.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions* (2nd ed.). London: Sage.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative Research* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). CA Sage: Thousand Oaks.

- Day, R. A., & Gastel, B. (2006). *How to write and publish a scientific paper*. (6th ed.). Greenwood Press: Westport.
- Elton, L. (2001). Research and teaching: Conditions for a positive link. *Teaching in Higher Education*, 6(1), 43-56.
- Enders, J. (2006). The Academic Profession. In J.F. Forest & P.G. Altbach (Eds.), *International Handbook of Higher Education* (pp. 5-21). Dordrecht: Springer,
- Entwistle, N. J., & Walker, P. (2002). Strategic alertness and expanded awareness within sophisticated conceptions of teaching. In N. Hativa & P. Goodyear (Eds.), *Teacher thinking, beliefs and knowledge in higher education* (pp. 15-40). Dordrecht: Kluwer.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education* (6th ed.). New York: McGraw-Hill
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2009). *Educational research: Competencies for analysis and applications* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Golde, C. M., & Dore, T. M. (2001). *At cross purposes: What the experiences of doctoral students reveal about doctoral education*. Philadelphia: A report for the Pew Charitable Trusts. Retrieved from [http:// www.phd-survey.org](http://www.phd-survey.org).
- Golde, C. (2005). The role of the department and discipline in doctoral student attrition: Lessons from four departments. *The Journal of Higher Education*, 76(6), 669–700.
- Golde, C. M., & Walker, G. E. (Eds.). (2006). *Envisioning the future of doctoral education: Preparing stewards of the discipline*. San Francisco: JosseyBass.
- Green, K., & Kvidhal, R. (1990). *Research methods courses and post-bachelor's education: Effects on teachers' use and opinions*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Boston, MA.
- Hall, L., & Burns, L. (2009). Identity development and mentoring in doctoral education. *Harvard Educational Review*, 79(1), 49–70.

- Henkel, M. (2004). Academic identity and autonomy in a changing policy environment. *Higher Education*, 49(1-2), 155–176.
- Hillman, N., Lum, T., & Hossler, D. (2008). Understanding indiana's reverse transfer students: A case study in institutional research. *Community College Journal of Research and Practice*, 32(2), 113-134.
- Hyland, K. (2004). *Disciplinary discourses: Social interactions in academic writing*. Ann Arbour: University of Michigan Press.
- Ives, G., & Rowley, G. (2005). Supervisor selection or allocation and continuity of supervision: Ph.D. students' progress and outcomes. *Studies in Higher Education*, 30(5), 535–555.
- Kamler, B., & Thomson, P. (2006). *Helping doctoral students write: Pedagogies for supervision*. London: Routledge.
- Kamler, B. (2008). Rethinking doctoral publication practices: Writing from and beyond the thesis. *Studies in Higher Education*, 33(3), 283–94.
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: GÜ Gazi Eğitim Fakültesi.
- Kiley, M., & G.Mullins. (2005). Supervisors' conceptions of research: What are they? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 49(3), 245-262.
- Kirk, J., & Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Beverly Hills: Sage Publications
- Küçükcan, T., & Gur, B. S. (2009). *Türkiye'de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz*. SETA, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kurtz-Costes, B., Andrews Helmke, L., & Ülkü-Steiner, B. (2006). Gender and doctoral studies: The perceptions of Ph.D. students in an American university. *Gender & Education*, 18(2), 137–155.

- Leonard, D., Becker R., & Coate, K. (2005). To prove myself at the highest level: The benefits of doctoral study. *Higher Education Research and Development*, 24(2), 135–49.
- Lodico, M., Spaulding, D., & Voegtle, K. (2006). *Methods in educational research: From theory to practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Wiley.
- Lovitts, B. E. (2001). *Leaving the ivory tower: The causes and consequences of departure from doctoral study*. Rowman & Littlefield.
- Liotard, J. F. (1993). *Political writings, translated by bill readings and kevin paul gaiman*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McAlpine, L., & Norton, J. (2006). Reframing our approach to doctoral programs: A learning perspective. *Higher Education Research and Development*, 25(1), 3–17.
- McAlpine, L., & Amundsen, C. (2009). Identity and agency: Pleasures and collegiality among the challenges of the doctoral journey. *Studies in Continuing Education*, 31(2), 107–123.
- McAlpine, L., Amundsen, C., & Jazvac-Martek, M. (2010). Living and imagining academic identities: Perceptions of doctoral students and pre-tenure academics. In L. McAlpine & G. Akerlind (Eds.), *Visions of academic practice: The public and personal faces of becoming an academic in the social sciences* (pp. 125–154). London: Palgrave Macmillan.
- McGrail, M. R., Richard, C. M., & Jones, R. (2006). Publish or perish: A systematic review of interventions to increase academic publication rates. *Higher Education Research & Development*, 25(1), 19-35.
- McMillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (4th ed.). White Plains, NY: Addison Wesley Longman, Inc.
- McNiff, J., & Whitehead, J. (2006). *All you need to know about action research*. Thousand Oakes: Sage.
- Menzies, H., & Newsom, J. (2007). No time to think: Academics' life in the globally wired world. *Time and Society*, 16(1), 83–98.

- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Meyer, J. H. F. (1995). A quantitative exploration of conceptions of learning. *Research and Development in Higher Education*, 18(J–Z), 545-550.
- Meyer, J. H. F., Shanahan, M. P., & Laugksch, R.C. (2005). Students' conceptions of research I: A qualitative and quantitative analysis. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 49(3), 225-244.
- Meyer, J. H. F., Shanahan, M. P., & Laugksch, R. C. (2007). Students' conceptions of research 2: An exploration of contrasting patterns of variation. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 51(4), 415-433.
- Moses, I. (1990). Teaching, research and scholarship in different disciplines. *Higher Education*, 19(3), 351-375.
- Nettles, M. T., & Millett, C. M. (2006). *Three magic letters: Getting to Ph.D.* Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Neuman, W. L. (1997). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Boston: Allyn & Bacon Publication.
- Neumann, R. (1992). Perceptions of the teaching-research nexus: A framework for analysis. *Higher Education*, 23(2), 159-171.
- Neuman, W. L. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın Odası.
- Newman, I., & Benz, C. R. (1998). *Qualitative-quantitative research methodology: Exploring the interactive continuum*. Carbondale: SIU Press.
- Newman, I., Ridenour, C., Newman, C., & DeMarco, G.M.P. (2003). A typology of research purposes and its relationship to mixed methods research. In A. Tashakkori & C. Teddlie, (Eds.) *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 167-188). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Newman, K. A. (1994). *Researching Teachers in Residence: Bringing More Minority Teachers and Preservice Teachers into the Research Arena*.

- Papanastasiou, E. C. (2005). Factor structure of the 'Attitudes Toward Research' scale. *Statistics Education Research Journal*, 4(1), 16-26.
- Paré, A. (2002). Genre and identity: Individuals, institutions, and ideology. *The rhetoric and ideology of genre*, 57-71.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ridenour, C. S., & Newman, I. (2008). *Mixed methods research: Exploring the interactive continuum*. Carbondale, IL: Southern Illinois University Press.
- Pyhältö, K., Soini, T., Lonka, K., Stubb, J., Nummenmaa, A. R., & Soini, H. (2008, May). *Doctoral students' perception about their learning environment and experienced stress*. Paper presented at the biannual international meeting of the European Association for Learning and Instruction Sig 4 (Higher Education), London, UK.
- Pyhältö, K., Stubb, J., & Lonka, K. (2009). Developing scholarly communities as learning environments for doctoral students. *International Journal for Academic Development*, 14(3), 221–232.
- Royalty, G. M., Gelso, C. J., Mallinckrodt, B., & Garrett, K. D. (1986). The environment and the student in counseling psychology: Does the research training environment influence graduate students' attitudes toward research? *The Counseling Psychologist*, 14(1), 9-30, 23, 273–295.
- Rudd, E. (1985). *A new look at postgraduate failure*. Berkshire: Nfer Nelson.
- Sanders, L. (2001). Reducing Students Anxiety in Research Methods. *Focus on Teacher Education*, 1(3), 3-9.
- Seale, C.F. (1999). *The quality of qualitative research*. London: Sage.
- Shavelson, R., & Towne, L. (2001). *Scientific Inquiry in Education*. National Resource Council: National Academy Press.
- Speth, C. A., Namuth, D. M., & Lee, D. J. (2007). Using the ASSIST short form for evaluating an information technology application: Validity and reliability issues.

Informing Science: International Journal of an Emerging Transdiscipline, 10, 107-119.

- Stubb, J., Pyhältö, K. & Lonka, K. (2010). Balancing between Inspiration and Exhaustion? Ph.D. Students' Experienced. *Studies in Continuing Education*, 14(3), 221-232. <http://dx.doi.org/10.1080/0158037X.2010.515572>
- Stubb, J., Pyhältö, K., & Lonka, K. (2011). Balancing between inspiration and exhaustion. PhD students' experienced socio-psychological well-being. *Studies in Continuing Education*, 33(1), 33-50.
- Stubb, J., Pyhältö, K., & Lonka, K. (2012). The experienced meaning of working with a PhD thesis. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 56(4), 439-456.
- Sweitzer, V. (2009). Towards a theory of doctoral student professional identity development: A developmental networks approach. *The Journal of Higher Education*, 80(1), 2-30.
- Trimarco, K. A. (1997). The Effects of a Graduate Learning Experience on Anxiety, Achievement, and Expectations in Research and Statistics.
- Unrau, Y. A., & Beck, A. R. (2004). Increasing research self-efficacy among students in professional academic programs. *Innovative Higher Education*, 28(3), 187-204.
- Vidal, J., & Quintanilla, M. A. (2000). The teaching and research relationship within an institutional evaluation. *Higher education*, 40(2), 217-229.
- Vosniadou, S., & Kollias, V. (2003). Using collaborative, computer-supported, model building to promote conceptual change in science. *Powerful learning environments: Unravelling basic components and dimensions*, 181-196.
- Yin, R. K. (2011). *Applications of case study research*. California: Sage Publication
- Wright, T. (2003). Postgraduate research students: people in context? *British Journal of Guidance & Counselling*, 31(2), 209-227.

Ekler

Ek 1: Öğrenci Görüşme Formu - Pilot Uygulama

Ön Bilgi

Şu Anda Yaşadığınız Şehir: _____

Doğum Yılı: _____

Cinsiyet: Kadın Erkek

Bölümün Adı: _____

Eğitim Yılı: _____

Lisansı Tamamladığınız Şehir: _____

Lisans Ve Yüksek Lisans Eğitimi: Aynı Üniversite Farklı Üniversite

Yabancı Dil Sayısı: _____

Yayınlanmış Makale Sayısı: _____

Açık Uçlu Sorular

1. 'Eğitim araştırması' kavramının anlamı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
2. Eğitimde araştırma yapılmasının öncelikli nedenleri neler olabilir?
İlgi alanınızı ve kendi araştırmalarınızdaki nedenlerinizi açıklayabilir misiniz?
3. Eğitim alanındaki araştırmalar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
Araştırmalardaki konu seçimindeki unsurlarınız neler olabilir?
4. Genel olarak eğitim araştırmalarındaki zorluklar hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Kendi araştırmalarınızda karşılaştığınız ve gözlemlediğiniz zorlukları açıklayabilir misiniz?
5. Eğitim sürecinde 'eğitim araştırmasının' gelişimi için görüş ve önerileriniz nedir?
6. Araştırmada farklı yaklaşım ve desenler belirlenmesi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

7. Araştırmada farklı yaklaşım ve desenlerin jenerasyon, eğitim geçmişi veya kültürel farklılığa göre değişim gösterebilir mi? Kendi araştırmalarınızdaki yaklaşım ve desenlerini açıklayabilir misiniz?
8. Eğitim araştırmasında bilgi toplama ve analiz yöntemleri sürecinde yaşanan sorunlar nelerdir?
9. Eğitim araştırmaları için var olan teknolojilerin (internet, istatistiksel paket programlar gibi) etkin kullanılması hakkındaki görüşleriniz nedir?
10. Eğitim araştırmaların raporlanması ve sunumun niteliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
11. Eğitim araştırması sürecine yönelik önerileriniz, görüşleriniz nelerdir?
12. Eğitim araştırmasında başarı unsurları nelerdir, görüşleriniz açıklayabilir misiniz? Araştırmalarınızda kendinizi başarılı bulur musunuz?

Ek 2: Öğrenci Görüşme Formu - Nihai Uygulama

1. Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdi?
2. Genel olarak, doktora tez tecrübeniz (hoş, zor ya da öğretici) bir deneyim midir, açıklayabilir misiniz?
3. Akademik kimliğinizin oluşmasında doktora tez araştırmanızın etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
4. Doktora tezinizde danışmanınızla ne kadar sıklıkla çalışırsınız ve danışmanınızdan ne tür geri bildirimler alırsınız?
5. Doktora tez sürecinde danışmanınızın sizden duymak istemeyeceğiniz şeyler nelerdir?
6. Tez araştırmanız sonuç ve süreç odaklılığı açısından açıklayabilir misiniz? (süreç: bilgi, akademik kazanım ve araştırma geliştirme/ sonuç: daha iyi bir akademik kariyer ya da daha çok kazanmak amaçlıdır)
7. Tezinizdeki araştırma yaklaşımı ve deseni seçiminizdeki temel unsurlar nedir? Sizce çoğunlukla seçilen yöntemler ya da desen nedir? (dersler/ kaynaklar/ yayınları/üniversitedeki çalışmaları/üniversitedeki akademik topluluk)
8. Tez sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (danışmanlarla görüşme disiplini, araştırma yapmak, araştırmaları okumak, rapor hazırlamak, araştırmalarda birlikte ortak çalışmalarındaki sorunlar?)
9. Tez sürecinde motivasyonunuzu etkileyen unsurlar nelerdir? (araştırma: stres, endişe, korkuluları, çalışmada: yeni bir alandaki araştırmalar)
10. Tezi bitirememeye veya uzatma kaygısı yaşadığınız süreçler oldu mu? Evet ise, bu hangi aşamada (konu belirleme, kaynak bulma, veri toplam, veri analiz etme, veri yorumlama ya da tez rapor yazma gibi) nedenlerinden bahsedebilir misiniz?
11. Tez sürecinde zaman yönetiminiz nasıldır?
12. Doktora tez sürecinin ortasında birine ne gibi tavsiyelerde bulursunuz?
13. Tez sürecinde yaşanan yanlışlıklar nelerdir?
14. Danışmanınızla ortak araştırmalar yapar mısınız? Birlikte yürütülen ortak araştırmaların doktora öğrencisinin akademik kimliğinin farklılaşmasına etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
15. Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?
16. Eklemek istediğiniz son bir düşünceniz var mıdır?

Ek 3: Danışmanlarla Yapılan Görüşmede Kullanılan Görüşme Formu

1. Doktora tez konunuzu seçmenizdeki nedenler nelerdi?
2. Genel olarak, doktora tez tecrübeniz (hoş, zor ya da öğretici) bir deneyim miydi, açıklayabilir misiniz?
3. Akademik kimliğinizin oluşmasında doktora tez araştırmalarınızın etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
4. Doktora tezinizde danışmanınızla ne kadar sıklıkla çalıştınız ve danışmanınızdan ne tür geri bildirimler aldınız?
5. Bir danışman olarak doktora tez sürecindeki öğrencilerinize ne tür tavsiyelerde bulunuyorsunuz?
6. Doktora tez sürecindeki öğrencinizden duymak istemeyeceğiniz şeyler nelerdir? (araştırma konusu bulamıyorum/araştırma yapmaya zaman bulamıyorum)
7. Doktora öğrencilerinizin tez konularını seçmesindeki temel nedenler nelerdir? (akademik kariyer yapmak, akademik zorunluluk nedeniyle popüler araştırma konuları araştırmak, profesyonel gelişim amaçlamak, merak edilen problemin araştırılmak, eğitime öncülük edecek araştırmaların yapmak ya da var olan problemi çözüm bulmak)
8. Doktora öğrencilerinizin tez araştırmalarını sonuç ve süreç odaklılığı açısından açıklayabilir misiniz? (süreç: bilgi, akademik kazanım ve araştırma geliştirme/ sonuç: daha iyi bir akademik kariyer ya da daha çok kazanmak amaçlıdır)
9. Doktora öğrencilerinizin tezlerindeki araştırma desenlerini seçmelerindeki temel unsurlar nedir? Sizce çoğunlukla seçilen yöntemler ya da desen nedir? (dersler/ kaynaklalar/ yayınları/üniversitedeki çalışmaları/üniversitedeki akademik topluluk)
10. Doktora öğrencilerinizin tez sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? (danışmanlarla görüşme disiplini, araştırma yapmak, araştırmaları okumak, rapor hazırlamak, araştırmalarda birlikte ortak çalışmalarındaki sorunlar)
11. Tez sürecinde doktora öğrencinizin motivasyonunu etkileyen unsurlar nelerdir? (araştırma: stres, endişe, korkuluları, çalışmada: yeni bir alandaki araştırmalar)
12. Tezini bitiremeyen veya uzatan öğrenciniz oldu mu? Evet ise, bu hangi aşamada (konu belirleme, kaynak bulma, veri toplam, veri analiz etme, veri yorumlama ya da tez rapor yazma gibi) nedenlerinden bahsedebilir misiniz?
13. Tez sürecindeki doktora öğrencinizin zaman yönetimi nasıl olmalı?

14. Doktora tez sürecinin ortasında bir öğrencinize ne gibi tavsiyelerde bulursunuz?
15. Tez sürecindeki doktora öğrencilerinizin yaptıkları yanlışlıklar nelerdir?
16. Bir danışman olarak doktora öğrencilerinizle ortak araştırmalar yapar mısınız?
Birlikte yürütülen ortak araştırmalarda doktora öğrencinizin akademik kimliğinin farklılaşmasına etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
17. Sizce iyi bir araştırmayı oluşturan en önemli etkenler nelerdir?
18. Eklemek istediğiniz son bir düşünceniz var mıdır?